دانشگاه آزاد اسلامی ـ واحد پرند

طرح پژوهش تفصیلی

بررسی رابطه نگرش به ازدواج با اهمیت ابعاد معیارهای همسرگزینی در بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه

بررسی توصیفی و همبستگی در شهرهای رباط‌کریم، پرند، اسلامشهر و نسیم‌شهر

همراه با تحلیل مقدماتی داده‌های ۲۷۸ پاسخ کامل

مالک طرح در سامانه کلاب روان	مصطفی عیسی بیگلو
تهیه، تحلیل داده و تدوین گزارش	میلاد جهانی
استاد راهنما	دکتر توکتم طیبی
زمان تدوین	آبان ۱۴۰۵
محل ارائه	دانشگاه آزاد اسلامی ـ واحد پرند

این سند برای ارائه دانشگاهی تدوین شده و داده‌های آن از طرح پژوهشی ثبت‌شده در سامانه پژوهش کلاب روان استخراج شده است.

چکیده

ازدواج یکی از مهم‌ترین گذارهای زندگی بزرگسالی است و نگرش افراد نسبت به آن می‌تواند بر زمان‌بندی، آمادگی و شیوه انتخاب همسر اثر بگذارد. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه نگرش به ازدواج با اهمیت شش حوزه معیارهای همسرگزینی؛ یعنی معیارهای ارتباطی و عاطفی، اقتصادی و شغلی، خانوادگی و اجتماعی، جسمی و سلامت، ارزشی و مذهبی و تحصیلی و فرهنگی، در بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه انجام شد. طرح پژوهش، توصیفی و همبستگی و مقطعی بود. جامعه آماری شامل افراد ۱۸ تا ۴۰ ساله ساکن رباط‌کریم، پرند، اسلامشهر و نسیم‌شهر بود که حداقل یک سال در محل سکونت فعلی خود زندگی کرده و تجربه ازدواج نداشتند یا مطلقه بودند. نمونه پژوهش ۲۷۸ نفر بود که با روش نمونه‌گیری در دسترس و از طریق پرسش‌نامه آنلاین انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسش‌نامه محقق‌ساخته نگرش به ازدواج با ۱۶ گویه و پرسش‌نامه محقق‌ساخته معیارهای همسرگزینی با ۲۴ گویه در شش حوزه بود. داده‌ها با آمار توصیفی، همبستگی پیرسون، آزمون t مستقل، تحلیل واریانس یک‌راهه و رگرسیون چندگانه در SPSS تحلیل شد.

نتایج نشان داد میانگین نگرش به ازدواج برابر ۳/۴۸ از ۵ بود و بیشتر پاسخ‌دهندگان در طبقه «میانه» یا «مثبت» قرار داشتند. در میان ابعاد معیارهای همسرگزینی، معیارهای ارتباطی و عاطفی با میانگین ۴/۶۲ و معیارهای خانوادگی و اجتماعی با میانگین ۴/۴۶ بالاترین اهمیت را داشتند و معیارهای اقتصادی و شغلی با میانگین ۳/۲۰ و تحصیلی و فرهنگی با میانگین ۳/۳۹ کمترین اهمیت نسبی را نشان دادند. نگرش به ازدواج با هر شش حوزه معیارها رابطه مثبت و معنادار داشت؛ قوی‌ترین رابطه با معیارهای تحصیلی و فرهنگی (r = ۰/۳۴۷) و اقتصادی و شغلی (r = ۰/۳۴۰) و ضعیف‌ترین رابطه با معیارهای ارزشی و مذهبی (r = ۰/۲۷۰) مشاهده شد. میانگین نگرش و اهمیت معیارها در زنان به‌طور معنادار بالاتر از مردان بود. افراد هرگز ازدواج‌نکرده نیز در پنج حوزه از شش حوزه، اهمیت بالاتری از افراد مطلقه گزارش کردند. تحلیل واریانس یک‌راهه تفاوت معنادار شهرهای محل سکونت را در نگرش و بیشتر ابعاد معیارها نشان داد. مهم‌ترین موانع ازدواج از دید پاسخ‌دهندگان، مشکلات اقتصادی، پیدا نکردن همسر مناسب و اولویت دادن به تحصیل یا شغل بود. یافته‌ها نشان می‌دهند نگرش مثبت به ازدواج با اهمیت بالاتر معیارها همراه است، اما موانع ساختاری و اقتصادی می‌توانند فاصله میان نگرش مثبت و اقدام عملی برای ازدواج را ایجاد یا تشدید کنند.

واژه‌های کلیدی: معیارهای همسرگزینی، انتخاب همسر، بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده، افراد مطلقه، رابطه همبستگی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات پژوهش	۵
۱.۱. مقدمه	۵
۱.۲. بیان مسئله	۶
۱.۳. اهمیت و ضرورت پژوهش	۸
۱.۴. اهداف پژوهش	۹
۱.۵. سؤالات پژوهش	۹
۱.۶. فرضیه‌های پژوهش	۱۰
۱.۷. تعاریف مفهومی و عملیاتی	۱۰
۱.۸. مدل مفهومی پژوهش	۱۲
فصل دوم: مبانی نظری پژوهش	۱۳
۲.۱. نگرش: مفهوم، ساختار و کارکرد	۱۳
۲.۲. نگرش به ازدواج	۱۴
۲.۳. معیارهای همسرگزینی	۱۵
۲.۴. نظریه‌های تبیین‌کننده همسرگزینی	۱۶
۲.۵. ابعاد شش‌گانه معیارهای همسرگزینی	۱۸
۲.۶. عوامل جمعیت‌شناختی مؤثر	۱۹
۲.۷. چارچوب نظری نهایی پژوهش	۱۹
فصل سوم: پیشینه پژوهش	۲۱
۳.۱. راهبرد جستجو و انتخاب مطالعات	۲۱
۳.۲. پیشینه پژوهش‌های داخلی	۲۱
۳.۳. پیشینه پژوهش‌های خارجی	۲۳
۳.۴. جمع‌بندی پیشینه و شکاف پژوهشی	۲۴
فصل چهارم: روش پژوهش	۲۶
۴.۱. نوع، رویکرد و طرح پژوهش	۲۶
۴.۲. جامعه آماری	۲۶
۴.۳. حجم نمونه و توان آماری	۲۷
۴.۴. روش نمونه‌گیری	۲۷
۴.۵. ابزارهای پژوهش	۲۸
۴.۶. روایی و پایایی	۲۹
۴.۷. فرآیند اجرا و جمع‌آوری داده	۳۰
۴.۸. ملاحظات اخلاقی	۳۰
۴.۹. روش تحلیل داده	۳۱
۴.۱۰. پاک‌سازی و آماده‌سازی داده	۳۲
فصل پنجم: یافته‌های پژوهش	۳۴

عنوان	صفحه
۵.۱. توصیف ویژگی‌های نمونه	۳۴
۵.۲. وضعیت نگرش به ازدواج	۳۶
۵.۳. اهمیت ابعاد معیارهای همسرگزینی	۳۸
۵.۴. پایایی و همسانی درونی	۴۰
۵.۵. بررسی توزیع و پیش‌فرض‌های آماری	۴۱
۵.۶. همبستگی متغیرهای پژوهش	۴۴
۵.۷. مقایسه گروه‌های جمعیت‌شناختی	۴۶
۵.۸. تحلیل رگرسیون اکتشافی	۴۹
۵.۹. موانع و فرصت‌های ازدواج	۵۰
فصل ششم: بحث و نتیجه‌گیری	۵۶
۶.۱. خلاصه یافته‌ها	۵۶
۶.۲. تفسیر یافته‌ها بر اساس فرضیه‌ها	۵۷
۶.۳. مقایسه با پیشینه پژوهشی	۵۸
۶.۴. پیامدهای نظری	۵۹
۶.۵. پیامدهای کاربردی	۶۰
۶.۶. محدودیت‌های پژوهش	۶۰
۶.۷. پیشنهادهای پژوهشی	۶۱
۶.۸. نتیجه‌گیری	۶۲
فصل هفتم: برنامه اجرایی و امکان‌سنجی	۶۳
۷.۱. جدول زمان‌بندی	۶۳
۷.۲. برآورد بودجه	۶۳
۷.۳. امکان‌سنجی	۶۴
۷.۴. مدیریت ریسک	۶۵
۷.۵. برنامه انتشار و بهره‌برداری	۶۵
منابع	۶۷
پیوست‌ها	۶۹
پیوست الف: پرسش‌نامه پژوهش	۶۹
پیوست ب: شناسنامه متغیرها	۷۱
پیوست ج: سینتکس اصلاح‌شده SPSS	۷۳
پیوست د: آمار توصیفی گویه‌ها	۷۴
پیوست ه: یادداشت داده و بازتولیدپذیری	۷۷

فصل اول: کلیات پژوهش

۱.۱. مقدمه

ازدواج در بیشتر جوامع، نه فقط یک قرارداد حقوقی یا آیین اجتماعی، بلکه یک گذار روان‌شناختی و بین‌نسلی است که هویت بزرگسالی، امنیت عاطفی، سلامت جسمی و روانی، شبکه حمایت اجتماعی و مسیر رشد خانواده را شکل می‌دهد. ورود به ازدواج با مجموعه‌ای از تصمیم‌ها درباره زمان مناسب، ویژگی‌های همسر آینده، انتظارات خانوادگی و ارزیابی توانمندی‌های خود همراه است. همین تصمیم‌ها در دهه‌های اخیر، تحت تأثیر تحولات اقتصادی، گسترش آموزش عالی، افزایش اشتغال زنان، تغییر انتظارات نقش‌های جنسیتی و دگرگونی الگوهای ارتباطی، پیچیده‌تر شده‌اند.

در بستر ایران، تأخیر در ازدواج، افزایش سن اولین ازدواج، کاهش نرخ ازدواج و افزایش سهم افراد هرگز ازدواج‌نکرده در گروه‌های سنی بزرگسال، از مسائل اجتماعی و روان‌شناختی قابل توجه است. این تغییرات را نمی‌توان تنها با عوامل اقتصادی توضیح داد. نگرش افراد به ازدواج، برداشت آنان از هزینه‌ها و فایده‌های رابطه زناشویی، تجربه خانواده اصلی، فشار اجتماعی و تصور از معیارهای یک همسر مناسب نیز در این فرآیند نقش دارند. ازاین‌رو، مطالعه نگرش به ازدواج و معیارهای همسرگزینی، دو مسیر مکمل برای فهم آمادگی و رفتار ازدواج به شمار می‌رود.

نگرش به ازدواج، ارزیابی نسبتاً پایدار فرد از ازدواج به‌عنوان یک موضوع اجتماعی و شخصی است. این ارزیابی می‌تواند جنبه شناختی، هیجانی و رفتاری داشته باشد؛ برای مثال، فرد ممکن است ازدواج را برای رشد شخصی و امنیت عاطفی مفید بداند، نسبت به تعهد بلندمدت احساس نگرانی کند یا در عمل برای آشنایی و انتخاب همسر اقدام کند. نگرش مثبت به ازدواج لزوماً به اقدام فوری منجر نمی‌شود و نگرش منفی نیز همیشه به رد کامل ازدواج نمی‌انجامد؛ زیرا شرایط بیرونی، فرصت‌های اجتماعی و موانع اقتصادی می‌توانند میان نگرش و رفتار فاصله ایجاد کنند.

معیارهای همسرگزینی نیز مجموعه‌ای از ویژگی‌های مورد انتظار در همسر آینده است. این معیارها می‌توانند به صفات ارتباطی و هیجانی، وضعیت اقتصادی و شغلی، ویژگی‌های خانوادگی و اجتماعی، سلامت جسمی و ظاهری، ارزش‌ها و باورهای مذهبی و سطح تحصیلات و فرهنگ مربوط شوند. پژوهش‌های گذشته نشان داده‌اند افراد در انتخاب همسر، هم‌زمان به چند دسته از ویژگی‌ها توجه می‌کنند و اهمیت نسبی این ویژگی‌ها تحت تأثیر جنس، سن، تحصیلات، تجربه ازدواج، زمینه فرهنگی و شرایط اقتصادی قرار می‌گیرد.

پژوهش حاضر در چهار شهر رباط‌کریم، پرند، اسلامشهر و نسیم‌شهر انجام شده است. این منطقه، ترکیبی از بافت‌های شهری مختلف، مهاجرت، تنوع خانوادگی و فشارهای اقتصادی را در خود جای داده است. پرند با سهم بالای پاسخ‌دهندگان، نمونه‌ای از شهرهای جدید و پرجمعیت اطراف

تهران است که در آن مسکن، اشتغال و دسترسی به فرصت‌های آشنایی می‌تواند بر نگرش و معیارهای همسرگزینی اثر بگذارد. مقایسه این چهار شهر، امکان بررسی نقش زمینه محیطی را فراهم می‌کند.

هدف کلی این پژوهش، تعیین رابطه نگرش به ازدواج با اهمیت شش حوزه معیارهای همسرگزینی در بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه است. افزون بر این، وضعیت نگرش و معیارها به‌صورت جداگانه توصیف می‌شود، اهمیت نسبی ابعاد مقایسه می‌شود و نقش جنسیت، وضعیت تأهل، تحصیلات و شهر محل سکونت بررسی می‌گردد. سند حاضر، هم طرح تفصیلی پژوهش و هم تحلیل مقدماتی داده‌های ۲۷۸ پاسخ کامل را در بر می‌گیرد تا تصویری روشن از منطق، روش و شواهد تجربی موجود ارائه شود.

۱.۲. بیان مسئله

مسئله اصلی پژوهش از یک تناقض قابل مشاهده در ادبیات و تجربه اجتماعی آغاز می‌شود. از یک سو، بیشتر افراد در جامعه ایرانی ازدواج را ارزشمند می‌دانند و در پاسخ‌های نگرشی، تمایل به تشکیل خانواده را گزارش می‌کنند. از سوی دیگر، آمار ازدواج، سن ازدواج و سهم افراد هرگز ازدواج‌نکرده نشان می‌دهد که این تمایل مثبت همیشه به اقدام واقعی تبدیل نمی‌شود. این فاصله را می‌توان «شکاف نگرش و رفتار» نامید؛ شکافی که تنها با پرسیدن «آیا ازدواج را دوست داری؟» قابل تبیین نیست.

یکی از توضیح‌های احتمالی این است که نگرش به ازدواج با معیارهای همسرگزینی رابطه داشته باشد. فردی که ازدواج را فرصتی برای رشد، امنیت و تعلق می‌داند، ممکن است به ویژگی‌های ارتباطی، تعهد و هماهنگی ارزشی اهمیت بیشتری بدهد. در مقابل، فردی که ازدواج را محدودکننده آزادی یا منبع فشار می‌داند، ممکن است معیارهای اقتصادی، استقلال یا فاصله‌گیری را برجسته کند. بااین‌حال، جهت و شدت این رابطه در بافت‌های مختلف یکسان نیست و پژوهش‌های داخلی بیشتر بر رضایت زناشویی، سازگاری یا انتخاب همسر به‌صورت جداگانه تمرکز کرده‌اند.

مسئله در کجا رخ می‌دهد؟ جامعه هدف این پژوهش، بزرگسالان ۱۸ تا ۴۰ ساله ساکن چهار شهر رباط‌کریم، پرند، اسلامشهر و نسیم‌شهر هستند که هرگز ازدواج نکرده یا مطلقه‌اند. این گروه، در مرحله‌ای از زندگی قرار دارد که تصمیم‌گیری درباره ازدواج یا بازتعریف رابطه پس از طلاق برای آنان اهمیت بالایی دارد. شرایط اقتصادی، مسکن، اشتغال، مهاجرت و انتظارات خانواده در این شهرها می‌تواند تجربه ازدواج را تحت تأثیر قرار دهد.

مسئله در چه زمانی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند؟ در دوره کنونی که تأخیر ازدواج، فشارهای اقتصادی، هزینه مسکن و اشتغال، و تغییر انتظارات نقش‌های جنسیتی هم‌زمان شده‌اند. در چنین شرایطی، نگرش مثبت به ازدواج ممکن است با احساس ناامنی اقتصادی یا دشواری پیدا کردن همسر مناسب همراه شود. بنابراین، بررسی هم‌زمان نگرش و معیارها می‌تواند تصویری دقیق‌تر از تجربه روان‌شناختی این گروه ارائه دهد.

چرا این مسئله اهمیت دارد؟ زیرا تصمیم‌های ازدواج پیامدهای گسترده‌ای برای سلامت روان، رضایت از زندگی، باروری، روابط خانوادگی و سرمایه اجتماعی دارند. اگر نگرش مثبت با اهمیت بالای معیارهای ارتباطی و ارزشی همراه باشد، برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای می‌توانند بر تقویت مهارت‌های ارتباطی و هماهنگی ارزشی تمرکز کنند. اگر نگرش منفی یا محتاطانه با اهمیت بالای معیارهای اقتصادی همراه باشد، سیاست‌های حمایتی و اقتصادی نیز بخشی از راه‌حل خواهند بود. عدم شناخت این رابطه می‌تواند به مداخلاتی منجر شود که تنها بر تغییر نگرش تأکید می‌کنند و موانع ساختاری را نادیده می‌گیرند.

چه کسانی از این مسئله متأثر می‌شوند؟ خود بزرگسالان در آستانه ازدواج یا پس از طلاق، خانواده‌ها، مشاوران پیش از ازدواج، روان‌شناسان خانواده، مراکز بهداشتی، سکوهای آشنایی و همسریابی، سیاست‌گذاران جمعیت و برنامه‌ریزان شهری. برای هر یک از این گروه‌ها، شناخت اهمیت نسبی معیارها و رابطه آن با نگرش می‌تواند به طراحی خدمات مناسب‌تر کمک کند.

شکاف پژوهشی چیست؟ نخست، بسیاری از مطالعات داخلی، نگرش به ازدواج را در دانشجویان یا گروه‌های محدود بررسی کرده‌اند و کمتر به بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه در شهرهای اطراف تهران پرداخته‌اند. دوم، معیارهای همسرگزینی غالباً به‌صورت فهرستی از صفات یا اولویت‌بندی ساده سنجیده شده‌اند و کمتر در قالب ابعاد نظری منسجم و شش‌گانه بررسی شده‌اند. سوم، رابطه نگرش کلی با اهمیت ابعاد مختلف معیارها در یک مدل واحد و با کنترل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی کمتر آزموده شده است. چهارم، داده‌های بومی و به‌روز درباره موانع و فرصت‌های ازدواج در این چهار شهر محدود است.

بر این اساس، پرسش بنیادی پژوهش این است: آیا نگرش به ازدواج با اهمیت ابعاد شش‌گانه معیارهای همسرگزینی در بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه رابطه دارد و این رابطه در گروه‌های جنسیتی، تأهلی و شهری چگونه است؟ پاسخ به این پرسش می‌تواند هم به توسعه نظری در حوزه روان‌شناسی خانواده و انتخاب همسر کمک کند و هم مبنایی برای طراحی برنامه‌های پیشگیرانه و مشاوره‌ای باشد.

نکته کلیدی پژوهش

نگرش مثبت به ازدواج و وجود موانع ساختاری دو واقعیت هم‌زمان‌اند. بنابراین، پرسش اصلی این نیست که «افراد ازدواج را دوست دارند یا نه؟»، بلکه این است که نگرش آنان چگونه با اولویت‌های همسرگزینی و موانع واقعی زندگی پیوند می‌خورد.

۱.۳. اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت نظری این پژوهش در آن است که دو حوزه پژوهشی نسبتاً جدا، یعنی نگرش‌های مرتبط با ازدواج و معیارهای همسرگزینی، را در یک چارچوب منسجم به هم پیوند می‌دهد. نگرش به ازدواج معمولاً به‌عنوان یک سازه کلی ارزیابی می‌شود، در حالی که معیارهای همسرگزینی به ویژگی‌های مشخصی اشاره دارند که فرد در انتخاب شریک زندگی مهم می‌داند. بررسی رابطه این دو می‌تواند نشان دهد که نگرش کلی چگونه با اولویت‌بندی ویژگی‌های مشخص‌تر مرتبط است و آیا نگرش مثبت به ازدواج با اهمیت بیشتر معیارهای ارتباطی و ارزشی همراه می‌شود یا با معیارهای اقتصادی و ابزاری نیز رابطه دارد.

اهمیت تجربی پژوهش در حجم نمونه و تنوع نسبی آن است. داده‌های ۲۷۸ پاسخ کامل، امکان تحلیل ابعاد مختلف نگرش و معیارها، بررسی پایایی ابزار، مقایسه گروه‌های جنسیتی و تأهلی و تحلیل تفاوت‌های شهری را فراهم می‌کند. چنین حجمی از داده در پژوهش‌های داخلی مرتبط با این موضوع، به‌ویژه در سطح چهار شهر مشخص، کمتر در دسترس بوده است. بااین‌حال، حجم نمونه به‌تنهایی کیفیت نمونه را تضمین نمی‌کند و باید محدودیت نمونه‌گیری در دسترس را در تفسیر یافته‌ها در نظر گرفت.

اهمیت کاربردی پژوهش در سه سطح قابل بیان است. در سطح مشاوره پیش از ازدواج، شناخت معیارهایی که بیشترین اهمیت را برای افراد دارند می‌تواند به مشاوران کمک کند تا گفتگو درباره انتظارات، مرزها، ارزش‌ها و نقش‌های خانوادگی را هدفمندتر هدایت کنند. در سطح آموزش و پیشگیری، یافته‌ها می‌توانند مبنای طراحی کارگاه‌های مهارت‌های ارتباطی، مدیریت انتظارات و سواد انتخاب همسر باشند. در سطح سیاست‌گذاری، شناخت موانع اقتصادی و اجتماعی ازدواج می‌تواند به طراحی حمایت‌های مسکن، اشتغال و خدمات مشاوره‌ای کمک کند.

اهمیت اجتماعی پژوهش با توجه به تغییرات جمعیتی و خانواده در ایران دوچندان می‌شود. تأخیر ازدواج و افزایش افراد هرگز ازدواج‌نکرده، تنها یک مسئله فردی نیست؛ زیرا بر باروری، ساختار خانوار، مراقبت از سالمندان، سلامت روان و شبکه‌های حمایتی اثر می‌گذارد. بااین‌حال، نباید ازدواج را به‌عنوان تنها مسیر ارزشمند زندگی تجویز کرد. هدف این پژوهش، فهم بهتر انتخاب‌ها و شرایط روان‌شناختی افراد است، نه ارزش‌گذاری بر سبک زندگی آنان.

ضرورت روش‌شناختی پژوهش در آن است که ابزارهای مورد استفاده، هم نگرش کلی و هم ابعاد چندگانه معیارها را می‌سنجند. گزارش شاخص‌های پایایی، توزیع گویه‌ها و همبستگی ابعاد می‌تواند به شفافیت اندازه‌گیری کمک کند. همچنین، بررسی پیش‌فرض‌های آماری و گزارش اندازه اثر، امکان تفسیر محتاطانه‌تر یافته‌ها را فراهم می‌کند. در این سند، تلاش شده است که نتایج توصیفی و همبستگی، از استنباط علّی جدا نگه داشته شوند.

ضرورت بافتی پژوهش به این واقعیت مربوط است که نگرش و معیارهای همسرگزینی در خلأ شکل نمی‌گیرند. شرایط مسکن، اشتغال، خانواده، شهر و فرصت‌های آشنایی می‌توانند اهمیت معیارها را تغییر دهند. داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ۷۲/۳ درصد پاسخ‌دهندگان ساکن پرند هستند؛ بنابراین، یافته‌ها بیشتر بازتاب تجربه این شهر است و تعمیم آن به کل جامعه نیازمند احتیاط است. همین محدودیت، ضرورت پژوهش‌های چندمرکزی و احتمال‌محور آینده را برجسته می‌کند.

۱.۴. اهداف پژوهش

هدف کلی:

تعیین رابطه نگرش به ازدواج با اهمیت شش حوزه معیارهای همسرگزینی در بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه ساکن رباط‌کریم، پرند، اسلامشهر و نسیم‌شهر.

اهداف اختصاصی:

۱. تعیین وضعیت نگرش به ازدواج در نمونه پژوهش.
۲. تعیین وضعیت اهمیت شش حوزه معیارهای همسرگزینی در نمونه پژوهش.
۳. تعیین رابطه نگرش به ازدواج با هر یک از ابعاد معیارهای همسرگزینی.
۴. مقایسه اهمیت نسبی ابعاد شش‌گانه معیارهای همسرگزینی.
۵. مقایسه نگرش و اهمیت معیارها بر اساس جنسیت.
۶. مقایسه نگرش و اهمیت معیارها بر اساس وضعیت تأهل.
۷. مقایسه نگرش و اهمیت معیارها بر اساس شهر محل سکونت و سطح تحصیلات.
۸. بررسی سهم اکتشافی نگرش به ازدواج در پیش‌بینی اهمیت ابعاد معیارها با کنترل برخی متغیرهای جمعیت‌شناختی.

۱.۵. سؤالات پژوهش

سؤال اصلی:

آیا بین نگرش به ازدواج و اهمیت ابعاد شش‌گانه معیارهای همسرگزینی در بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه رابطه معناداری وجود دارد؟

سؤالات فرعی:

۹. وضعیت نگرش به ازدواج در نمونه پژوهش چگونه است؟
۱۰. اهمیت هر یک از شش حوزه معیارهای همسرگزینی در نمونه پژوهش چگونه است؟
۱۱. آیا بین نگرش به ازدواج و هر یک از ابعاد معیارهای همسرگزینی رابطه معنادار وجود دارد؟
۱۲. کدام ابعاد معیارهای همسرگزینی در نمونه پژوهش اهمیت نسبی بیشتری دارند؟
۱۳. آیا نگرش و اهمیت معیارها بین زنان و مردان تفاوت معنادار دارد؟
۱۴. آیا نگرش و اهمیت معیارها بین افراد هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه تفاوت معنادار دارد؟
۱۵. آیا نگرش و اهمیت معیارها بین شهرهای محل سکونت و سطوح تحصیلات متفاوت است؟
۱۶. آیا نگرش به ازدواج پس از کنترل متغیرهای جمعیت‌شناختی، سهم معناداری در تبیین اهمیت ابعاد معیارها دارد؟

۱.۶. فرضیه‌های پژوهش

با توجه به ماهیت توصیفی و همبستگی پژوهش، فرضیه‌ها به‌صورت جهت‌دار یا بدون جهت تدوین شده‌اند. فرضیه‌های جهت‌دار فقط زمانی گزارش می‌شوند که ادبیات نظری و شواهد تجربی، جهت رابطه را توجیه کنند.

۱۷. بین نگرش به ازدواج و اهمیت معیارهای ارتباطی و عاطفی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.
۱۸. بین نگرش به ازدواج و اهمیت معیارهای خانوادگی و اجتماعی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.
۱۹. بین نگرش به ازدواج و اهمیت معیارهای اقتصادی و شغلی رابطه معنادار وجود دارد.
۲۰. بین نگرش به ازدواج و اهمیت معیارهای جسمی و سلامت رابطه معنادار وجود دارد.
۲۱. بین نگرش به ازدواج و اهمیت معیارهای ارزشی و مذهبی رابطه معنادار وجود دارد.
۲۲. بین نگرش به ازدواج و اهمیت معیارهای تحصیلی و فرهنگی رابطه معنادار وجود دارد.
۲۳. بین زنان و مردان در نگرش به ازدواج و اهمیت ابعاد معیارهای همسرگزینی تفاوت معنادار وجود دارد.
۲۴. بین افراد هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه در اهمیت ابعاد معیارهای همسرگزینی تفاوت معنادار وجود دارد.
۲۵. بین شهرهای محل سکونت در نگرش به ازدواج و اهمیت ابعاد معیارها تفاوت معنادار وجود دارد.
۲۶. نگرش به ازدواج پس از کنترل سن، جنسیت، کفایت درآمد، نگرش خانواده و دینداری، سهم معناداری در تبیین اهمیت معیارهای همسرگزینی دارد.

۱.۷. تعاریف مفهومی و عملیاتی

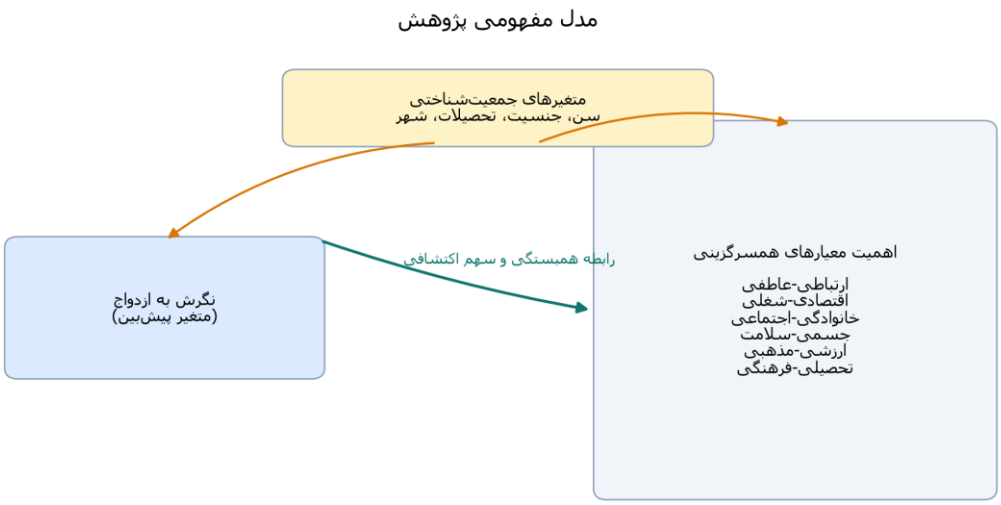
جدول زیر متغیرهای اصلی، تعریف مفهومی، تعریف عملیاتی و نقش هر متغیر را نشان می‌دهد. تعریف عملیاتی، مبنای کدگذاری و تحلیل داده‌ها بوده است.

جدول ۱. متغیرها، تعاریف مفهومی و عملیاتی

متغیر	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	نقش
نگرش به ازدواج	ارزیابی نسبتاً پایدار فرد از ازدواج به‌عنوان یک رابطه و نهاد اجتماعی؛ شامل ارزیابی شناختی، هیجانی و رفتاری.	میانگین ۱۶ گویه پنج‌درجه‌ای (۱ = کاملاً مخالفم تا ۵ = کاملاً موافقم) پس از معکوس‌سازی گویه‌های ۳، ۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۱ و ۱۵. نمره بالاتر نشان‌دهنده نگرش مثبت‌تر است.	**پیش‌بین اصلی**
معیارهای ارتباطی و عاطفی	اهمیت ویژگی‌های مرتبط با بیان هیجان، صداقت، احترام و حل تعارض در همسر آینده.	میانگین چهار گویه پنج‌درجه‌ای (۱ = اصلاً مهم نیست تا ۵ = بسیار مهم).	**وابسته**
معیارهای اقتصادی و شغلی	اهمیت توانایی همسر در تأمین درآمد، حفظ شغل، مسکن و مدیریت مالی.	میانگین چهار گویه پنج‌درجه‌ای اهمیت.	**وابسته**
معیارهای خانوادگی و اجتماعی	اهمیت رفتار محترمانه با خانواده، پذیرش مسئولیت خانه و پذیرش از سوی خانواده‌ها.	میانگین چهار گویه پنج‌درجه‌ای اهمیت.	**وابسته**
معیارهای جسمی و سلامت	اهمیت سلامت جسمی، بهداشت، تناسب ظاهری و مدیریت هیجان در همسر آینده.	میانگین چهار گویه پنج‌درجه‌ای اهمیت.	**وابسته**
معیارهای ارزشی و مذهبی	اهمیت هم‌نظری اخلاقی، وفاداری، احترام به حریم خصوصی و توافق درباره نقش‌های خانوادگی.	میانگین چهار گویه پنج‌درجه‌ای اهمیت.	**وابسته**
معیارهای تحصیلی و فرهنگی	اهمیت سطح تحصیلات، علاقه به یادگیری، گفتگوی فکری و حمایت از پیشرفت تحصیلی یا شغلی.	میانگین چهار گویه پنج‌درجه‌ای اهمیت.	**وابسته**
سن	سن تقویمی فرد در زمان پاسخ‌دهی.	متغیر عددی پیوسته، بر حسب سال.	**کنترل**
جنسیت	طبقه اجتماعی‌ـزیستی زن یا مرد.	زن = ۱، مرد = ۲.	**کنترل و مقایسه گروهی**
وضعیت تأهل	تجربه فعلی ازدواج یا طلاق.	هرگز ازدواج نکرده = ۱، مطلقه = ۲.	**کنترل و مقایسه گروهی**
تحصیلات	بالاترین سطح تحصیلات رسمی.	از زیر دیپلم تا دکتری، کدگذاری ترتیبی ۱ تا ۶.	**کنترل**
شهر محل سکونت	شهری که فرد حداقل یک سال در آن سکونت داشته است.	رباط‌کریم = ۱، پرند = ۲، اسلامشهر = ۳، نسیم‌شهر = ۴.	**کنترل و مقایسه گروهی**

۱.۸. مدل مفهومی پژوهش

مدل مفهومی پژوهش بر این فرض استوار است که نگرش به ازدواج با اهمیت ابعاد گوناگون معیارهای همسرگزینی رابطه دارد و این رابطه ممکن است تحت تأثیر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مانند سن، جنسیت، تحصیلات و شهر محل سکونت قرار گیرد. مدل حاضر یک مدل همبستگی است و جهت علّی میان متغیرها را مفروض نمی‌گیرد.

شکل ۱. مدل مفهومی رابطه نگرش به ازدواج با اهمیت ابعاد معیارهای همسرگزینی

در این مدل، نگرش به ازدواج به‌عنوان متغیر پیش‌بین اصلی و شش حوزه معیارهای همسرگزینی به‌عنوان متغیرهای وابسته در نظر گرفته شده‌اند. متغیرهای جمعیت‌شناختی هم به‌عنوان متغیرهای کنترل و هم به‌عنوان متغیرهای مقایسه گروهی وارد تحلیل می‌شوند. این طراحی اجازه می‌دهد رابطه کلی نگرش با معیارها و تفاوت گروه‌ها به‌طور هم‌زمان بررسی شود، بدون آنکه ادعای علّیت مطرح گردد.

فصل دوم: مبانی نظری پژوهش

۲.۱. نگرش: مفهوم، ساختار و کارکرد

نگرش را می‌توان ارزیابی نسبتاً پایدار فرد از یک موضوع، شخص، گروه یا رفتار دانست که در جهت‌گیری او نسبت به آن موضوع نمود پیدا می‌کند. در روان‌شناسی اجتماعی، نگرش معمولاً دارای سه مؤلفه شناختی، هیجانی و رفتاری توصیف می‌شود. مؤلفه شناختی شامل باورها و اطلاعات فرد درباره موضوع است؛ مؤلفه هیجانی شامل احساس مثبت یا منفی نسبت به آن؛ و مؤلفه رفتاری شامل آمادگی یا تمایل به اقدام در ارتباط با موضوع است. این سه مؤلفه لزوماً همیشه هم‌سو نیستند و ممکن است فردی از نظر شناختی ازدواج را مفید بداند، از نظر هیجانی نسبت به آن نگران باشد و در عمل نیز اقدام خاصی انجام ندهد.

نگرش‌ها از چند مسیر شکل می‌گیرند: تجربه مستقیم، مشاهده تجربه دیگران، انتقال اطلاعات از خانواده و رسانه، و فرآیندهای شناختی مانند مقایسه اجتماعی و اسناد. نگرش به ازدواج نیز از این قاعده مستثنا نیست. تجربه رابطه والدین، مشاهده طلاق یا تعارض در خانواده، پیام‌های فرهنگی درباره نقش‌های جنسیتی، تجربه‌های قبلی رابطه و شرایط اقتصادی می‌توانند در شکل‌گیری آن نقش داشته باشند.

نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده توضیح می‌دهد که نگرش به یک رفتار، همراه با هنجارهای ذهنی و کنترل ادراک‌شده رفتار، قصد رفتاری را شکل می‌دهد. در حوزه ازدواج، نگرش مثبت به ازدواج به‌تنهایی برای اقدام کافی نیست؛ فرد باید احساس کند دیگران مهم زندگی‌اش ازدواج را تأیید می‌کنند، فرصت آشنایی و انتخاب دارد و موانع اقتصادی و خانوادگی قابل مدیریت هستند. این چارچوب توضیح می‌دهد چرا یافته‌های نگرشی مثبت می‌تواند با تأخیر در ازدواج یا عدم اقدام هم‌زمان شود.

نگرش‌ها همچنین کارکردهای روان‌شناختی دارند. آن‌ها به فرد کمک می‌کنند واقعیت را ساده و سازمان‌دهی کند، از خود در برابر تهدید محافظت کند، ارزش‌های مهم را بیان کند و رفتار خود را با گروه‌های مرجع هماهنگ سازد. نگرش به ازدواج می‌تواند کارکرد ارزشی داشته باشد؛ مثلاً فرد ازدواج را بخشی از هویت خانوادگی یا دینی خود بداند. همچنین می‌تواند کارکرد دفاعی داشته باشد؛ مثلاً فرد با نگرش منفی به ازدواج، از مواجهه با ترس از تعهد یا تجربه شکست قبلی اجتناب کند.

نگرش‌ها پایدارند، اما تغییرناپذیر نیستند. تجربه‌های جدید، اطلاعات دقیق‌تر، تغییر شرایط زندگی و مداخلات آموزشی می‌توانند نگرش را تغییر دهند. بااین‌حال، تغییر نگرش همیشه به تغییر رفتار منجر نمی‌شود. به همین دلیل، در پژوهش حاضر نگرش به ازدواج به‌عنوان یک سازه ارزیابی‌کننده بررسی می‌شود و نه به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده قطعی رفتار ازدواج.

۲.۲. نگرش به ازدواج

نگرش به ازدواج، ارزیابی فرد از ازدواج به‌عنوان یک نهاد، رابطه و مسیر زندگی است. این نگرش می‌تواند شامل انتظارات درباره امنیت عاطفی، رشد شخصی، تعهد، آزادی، مسئولیت، تعارض و احتمال موفقیت باشد. ابعاد نگرش به ازدواج در پژوهش‌های مختلف به‌صورت خوش‌بینانه‌ـبدبینانه، سنتیـمدرن، مثبتـمنفی یا پذیرشـاجتناب مفهوم‌سازی شده است. در پژوهش حاضر، نگرش به ازدواج به‌صورت یک نمره کلی مثبت‌تر یا منفی‌تر سنجیده شده است که در آن برخی گویه‌ها با جهت مثبت و برخی با جهت منفی طراحی شده‌اند.

نگرش مثبت به ازدواج می‌تواند با انتظار امنیت، تعلق، رشد و حمایت متقابل همراه باشد. نگرش منفی می‌تواند شامل ترس از تعهد، احساس محدودیت آزادی، بدبینی به موفقیت ازدواج یا ترجیح زندگی بدون ازدواج باشد. بااین‌حال، نگرش مثبت و منفی را نباید دو قطب کاملاً متضاد در نظر گرفت. فرد می‌تواند هم‌زمان ازدواج را ارزشمند بداند و از شکست آن بترسد؛ یا از برخی جنبه‌های ازدواج انتقاد کند و در کل نسبت به آن خوش‌بین باشد. به همین دلیل، گزارش میانگین کلی و توزیع طبقات نگرش، همراه با تحلیل گویه‌ها اهمیت دارد.

در بستر ایران، نگرش به ازدواج تحت تأثیر ارزش‌های خانوادگی، دین، انتظارات نقش‌های جنسیتی، شرایط اقتصادی و تغییرات فرهنگی قرار دارد. برخی مطالعات نشان می‌دهند که نگرش منفی یا محتاطانه به ازدواج با تجربه تعارض خانوادگی، ترس از شکست، فشار اقتصادی و کاهش اعتماد به موفقیت رابطه همراه است. در مقابل، نگرش مثبت با ارزش‌گذاری بر خانواده، حمایت اجتماعی و انتظار رابطه نزدیک مرتبط است. بااین‌حال، رابطه نگرش با معیارهای همسرگزینی کمتر به‌صورت چندبعدی بررسی شده است.

اندازه‌گیری نگرش به ازدواج با چالش‌هایی همراه است. نخست، نگرش ممکن است در طول زمان و در مواجهه با تجربه‌های جدید تغییر کند. دوم، پاسخ‌دهی به گویه‌های نگرشی می‌تواند تحت تأثیر مطلوبیت اجتماعی باشد؛ افراد ممکن است تصور کنند پاسخ مثبت به ازدواج از نظر اجتماعی پذیرفته‌تر است. سوم، نگرش کلی ممکن است بخشی از واریانس معیارهای همسرگزینی را تبیین کند، اما نمی‌تواند همه تفاوت‌های فردی را توضیح دهد. بنابراین، در تفسیر یافته‌ها باید به این محدودیت‌ها توجه کرد.

۲.۳. معیارهای همسرگزینی

معیارهای همسرگزینی، ویژگی‌هایی هستند که فرد در ارزیابی همسر بالقوه مهم می‌داند. این ویژگی‌ها می‌توانند ظاهری، جسمی، اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی، ارزشی، مذهبی، تحصیلی یا ارتباطی باشند. در ادبیات روان‌شناسی تکاملی، انتخاب همسر به‌عنوان فرآیندی برای افزایش شانس بقا و موفقیت تولیدمثل تفسیر می‌شود؛ در حالی که رویکردهای اجتماعی‌ـفرهنگی بر نقش هنجارها، شبکه‌های اجتماعی، خانواده و ساختار فرصت‌ها تأکید می‌کنند. رویکردهای روان‌شناختی نیز به نقش طرحواره‌ها، دلبستگی، تجربه‌های رابطه و خودپنداره توجه دارند.

معیارهای همسرگزینی را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد: معیارهای ابزاری و معیارهای بیانگر. معیارهای ابزاری به منابع بیرونی مانند درآمد، مسکن، شغل و تحصیلات اشاره دارند. معیارهای بیانگر به ویژگی‌های درونی مانند صداقت، صمیمیت، احترام، هماهنگی ارزشی و سلامت روانی مربوط می‌شوند. در عمل، افراد معمولاً ترکیبی از هر دو دسته را مهم می‌دانند؛ اما اهمیت نسبی آن‌ها می‌تواند بر اساس جنس، سن، تجربه ازدواج و شرایط محیطی تغییر کند.

در پژوهش حاضر، معیارهای همسرگزینی در شش حوزه سازمان‌دهی شده‌اند: ارتباطی و عاطفی، اقتصادی و شغلی، خانوادگی و اجتماعی، جسمی و سلامت، ارزشی و مذهبی و تحصیلی و فرهنگی. این تقسیم‌بندی از مرور ادبیات و تحلیل محتوای گویه‌ها استخراج شده است. هر حوزه چهار گویه دارد و پاسخ‌دهنده میزان اهمیت هر ویژگی را از ۱ (اصلاً مهم نیست) تا ۵ (بسیار مهم) مشخص می‌کند. نمره بالاتر در هر حوزه، اهمیت بیشتر آن دسته از معیارها را نشان می‌دهد.

مطالعه معیارهای همسرگزینی از این جهت اهمیت دارد که این معیارها نقش واسطه‌ای میان نگرش، فرصت‌های اجتماعی و رفتار انتخاب همسر ایفا می‌کنند. فرد ممکن است نگرش مثبتی به ازدواج داشته باشد، اما اگر معیارهای بسیار سخت‌گیرانه یا ناهماهنگ با فرصت‌های موجود داشته باشد، احتمال تشکیل رابطه کاهش می‌یابد. از سوی دیگر، معیارهای بیش از حد انعطاف‌پذیر نیز ممکن است با انتخاب ناهماهنگ و نارضایتی بعدی همراه شوند. شناخت این معیارها می‌تواند به مشاوران کمک کند تا انتظارات واقع‌بینانه‌تر و هماهنگ‌تر با ارزش‌های فرد را بررسی کنند.

معیارهای همسرگزینی همچنین تحت تأثیر مرحله زندگی هستند. افراد هرگز ازدواج‌نکرده ممکن است بر ویژگی‌های آرمانی و آینده‌نگر تأکید کنند، در حالی که افراد مطلقه ممکن است بر ثبات، مسئولیت‌پذیری، ارتباط سالم و تجربه‌های گذشته تمرکز کنند. این تفاوت می‌تواند ناشی از یادگیری تجربی، تغییر اولویت‌ها یا محافظه‌کاری بیشتر پس از طلاق باشد. بااین‌حال، داده‌های مقطعی و نمونه محدود افراد مطلقه اجازه نتیجه‌گیری قطعی درباره فرآیند تغییر نمی‌دهد.

۲.۴. نظریه‌های تبیین‌کننده همسرگزینی

رویکرد روان‌شناسی تکاملی بر این فرض استوار است که انسان‌ها در انتخاب همسر، به ویژگی‌هایی توجه می‌کنند که در طول تاریخ تکامل با موفقیت باروری و بقای فرزندان ارتباط داشته‌اند. در این چارچوب، تفاوت‌های جنسیتی در ترجیح ویژگی‌هایی مانند منابع اقتصادی، سلامت جسمی و توانایی مراقبت توضیح داده می‌شود. مرورهای اخیر نشان می‌دهند که برخی ترجیحات در فرهنگ‌های مختلف شباهت دارند، اما شدت آن‌ها می‌تواند تحت تأثیر زمینه فرهنگی و اقتصادی تغییر کند (Tartakovsky, ۲۰۲۳; Walter et al., ۲۰۲۱). این رویکرد برای فهم اهمیت معیارهای اقتصادی و جسمی مفید است، اما نمی‌تواند نقش ارزش‌ها، خانواده و ساختارهای اجتماعی را به‌تنهایی توضیح دهد.

نظریه تبادل اجتماعی، ازدواج را به‌عنوان یک رابطه مبادله‌ای در نظر می‌گیرد که در آن افراد هزینه‌ها، پاداش‌ها و جایگزین‌های احتمالی را ارزیابی می‌کنند. از این منظر، معیارهایی مانند درآمد، تحصیلات، ظاهر و حمایت خانوادگی به‌عنوان منابعی تلقی می‌شوند که می‌توانند در رابطه مبادله شوند. نظریه تبادل اجتماعی به توضیح اهمیت معیارهای ابزاری کمک می‌کند، اما ممکن است ابعاد عاطفی، اخلاقی و معنوی رابطه را کمتر برجسته کند. در پژوهش حاضر، تلفیق این رویکرد با دیدگاه‌های ارتباطی و ارزشی ضروری است.

نظریه شباهت و جذابیت بین‌فردی بیان می‌کند که افراد به کسانی جذب می‌شوند که در نگرش‌ها، ارزش‌ها، تحصیلات، طبقه اجتماعی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی با آنان شباهت دارند. شباهت می‌تواند ارتباط را آسان‌تر، قابل پیش‌بینی‌تر و کم‌تعارض‌تر کند. در حوزه ازدواج، هماهنگی ارزشی و تحصیلی می‌تواند به کاهش اختلاف در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی و افزایش درک متقابل کمک کند. این نظریه توضیح می‌دهد چرا معیارهای ارزشی و تحصیلی و فرهنگی در کنار معیارهای ارتباطی اهمیت دارند.

نظریه دلبستگی بر نقش تجربه‌های اولیه رابطه با مراقب در شکل‌گیری الگوهای نزدیکی، اعتماد و تنظیم هیجان تأکید می‌کند. افراد با دلبستگی ایمن معمولاً در روابط نزدیک احساس راحتی بیشتری دارند و می‌توانند نیازها و هیجان‌های خود را به‌صورت سازنده بیان کنند. افراد با دلبستگی ناایمن ممکن است نسبت به تعهد، رهاشدن یا صمیمیت احساس نگرانی بیشتری داشته باشند. این الگوها می‌توانند بر نگرش به ازدواج و اهمیت معیارهای ارتباطی، وفاداری و استقلال اثر بگذارند.

نظریه بوم‌شناختی رشد، فرد را در مجموعه‌ای از سیستم‌های به‌هم‌پیوسته شامل خانواده، مدرسه، همسالان، جامعه و فرهنگ قرار می‌دهد. از این منظر، نگرش به ازدواج و معیارهای همسرگزینی فقط محصول ویژگی‌های فردی نیستند؛ بلکه تحت تأثیر شرایط اقتصادی، مسکن، اشتغال، شبکه

خویشاوندی و هنجارهای محلی نیز قرار می‌گیرند. این چارچوب برای تفسیر تفاوت‌های شهری و نقش موانع ساختاری در پژوهش حاضر مناسب است.

در کنار این نظریه‌ها، رویکردهای فرهنگی و جنسیتی بر نقش تقسیم کار، انتظارات نقش و قدرت در رابطه تأکید می‌کنند. این رویکردها نشان می‌دهند که معیارهای همسرگزینی می‌توانند بازتاب موقعیت اجتماعی افراد و انتظارات فرهنگی از نقش زن و مرد باشند. برای مثال، اهمیت درآمد و اشتغال در همسر می‌تواند در بافت‌هایی که مرد به‌عنوان تأمین‌کننده اصلی تصور می‌شود، بیشتر باشد. بااین‌حال، تغییرات اقتصادی و افزایش اشتغال زنان می‌تواند این انتظارات را تغییر دهد.

هیچ‌یک از این نظریه‌ها به‌تنهایی تمام پیچیدگی نگرش به ازدواج و معیارهای همسرگزینی را توضیح نمی‌دهد. رویکرد تلفیقی پژوهش حاضر بر این فرض استوار است که نگرش به ازدواج، ارزیابی فردی از یک نهاد اجتماعی است که در بستر خانواده، فرهنگ و اقتصاد شکل می‌گیرد و معیارهای همسرگزینی نیز بازتاب هم‌زمان نیازهای روانی، ارزش‌های فرهنگی و واقعیت‌های اجتماعی هستند.

جدول ۲. خلاصه نظریه‌های مرتبط با نگرش به ازدواج و همسرگزینی

نظریه	هسته تبیینی	کاربرد در پژوهش حاضر
نظریه نگرش سه‌بعدی	نگرش شامل باور، هیجان و آمادگی رفتاری است.	**تعریف نگرش به ازدواج و طراحی گویه‌های شناختی، هیجانی و رفتاری.**
نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده	نگرش، هنجار ذهنی و کنترل ادراک‌شده، قصد رفتار را شکل می‌دهند.	**تفسیر فاصله میان نگرش مثبت و اقدام به ازدواج.**
روان‌شناسی تکاملی	ترجیحات همسر بازتاب انتخاب‌های سازشی و تفاوت‌های جنسیتی است.	**تبیین اهمیت معیارهای جسمی، سلامت و منابع اقتصادی.**
تبادل اجتماعی	افراد هزینه‌ها، پاداش‌ها و منابع رابطه را ارزیابی می‌کنند.	**تبیین معیارهای اقتصادی، تحصیلی و خانوادگی.**
شباهت و جذابیت	شباهت در ارزش‌ها و ویژگی‌ها جذابیت را افزایش می‌دهد.	**تبیین معیارهای ارزشی، تحصیلی و فرهنگی.**
دلبستگی	الگوهای اولیه رابطه، نزدیکی، اعتماد و تنظیم هیجان را شکل می‌دهند.	**تبیین نگرش به تعهد و اهمیت معیارهای ارتباطی.**
بوم‌شناختی	فرد در نظام‌های خانوادگی، اجتماعی و فرهنگی قرار دارد.	**تفسیر تفاوت‌های شهری و نقش موانع ساختاری.**

۲.۵. ابعاد شش‌گانه معیارهای همسرگزینی

بُعد ارتباطی و عاطفی به توانایی همسر در بیان صریح احساسات و نیازها، صداقت، احترام به نظرها و مرزها و حل تعارض به‌جای پرخاشگری اشاره دارد. این بُعد در پژوهش‌های مربوط به کیفیت رابطه و رضایت زناشویی از اهمیت بالایی برخوردار است؛ زیرا ارتباط مؤثر و تنظیم هیجان می‌تواند از تشدید تعارض و فاصله عاطفی جلوگیری کند. میانگین بالای این بُعد در داده‌های پژوهش نشان می‌دهد که پاسخ‌دهندگان، ویژگی‌های ارتباطی را هسته اصلی یک رابطه سالم می‌دانند.

بُعد اقتصادی و شغلی شامل درآمد کافی و پایدار، حفظ شغل، توان تأمین مسکن و مدیریت مالی است. این بُعد بازتاب واقعیت‌های مادی زندگی مشترک و انتظارات اجتماعی از توانایی تأمین امنیت اقتصادی است. بااین‌حال، اهمیت آن در مقایسه با ابعاد ارتباطی و خانوادگی کمتر بوده است. این یافته می‌تواند نشان دهد که پاسخ‌دهندگان اگرچه به اقتصاد اهمیت می‌دهند، آن را تنها شرط یا مهم‌ترین شرط انتخاب همسر نمی‌دانند.

بُعد خانوادگی و اجتماعی به رفتار محترمانه با خانواده، پذیرش مسئولیت‌های خانه، پذیرش از سوی خانواده و رابطه سالم با خانواده خود فرد اشاره دارد. در فرهنگ ایرانی، ازدواج اغلب پیوند دو خانواده و شبکه‌ای از روابط اجتماعی است؛ بنابراین، این بُعد می‌تواند نقش مهمی در انتخاب همسر و تداوم رابطه داشته باشد. داده‌ها نشان می‌دهد این بُعد پس از معیارهای ارتباطی، بالاترین اهمیت را دارد.

بُعد جسمی و سلامت شامل سلامت جسمی، بهداشت و آراستگی، تناسب ظاهری و توان مدیریت هیجان است. بخشی از این بُعد به جذابیت و سلامت زیستی مربوط است و بخشی دیگر به تنظیم هیجان، که در واقع هم‌پوشانی با بُعد ارتباطی دارد. اهمیت این بُعد در نمونه حاضر در سطح بالایی قرار دارد، اما کمتر از ارتباطی و خانوادگی است.

بُعد ارزشی و مذهبی شامل هم‌نظری در ارزش‌های اخلاقی، وفاداری، احترام به حریم خصوصی و توافق درباره نقش‌های خانوادگی است. این بُعد به هماهنگی عمیق‌تر در باورها و اصول زندگی اشاره دارد. میانگین این بُعد از ارتباطی، خانوادگی و جسمی کمتر است، اما همچنان بالاتر از نقطه میانی مقیاس قرار دارد.

بُعد تحصیلی و فرهنگی شامل سطح تحصیلات، علاقه به یادگیری و مطالعه، توان گفتگوی فکری و فرهنگی و حمایت از پیشرفت تحصیلی یا شغلی است. این بُعد در نمونه حاضر کمترین میانگین را پس از اقتصادی دارد. این یافته ممکن است بازتاب ترکیب نمونه (اکثریت کارشناسی) و اولویت ویژگی‌های ارتباطی و خانوادگی باشد، اما نباید به معنای بی‌اهمیت بودن تحصیلات تلقی شود.

۲.۶. عوامل جمعیت‌شناختی مؤثر

سن یکی از عوامل مؤثر بر نگرش و معیارهای همسرگزینی است. با افزایش سن، تجربه زندگی، فشار خانواده، آگاهی از فرصت‌های اجتماعی و تغییر اولویت‌ها می‌تواند نگرش فرد را تغییر دهد. در داده‌های حاضر، سن با نگرش رابطه منفی کوچک و با معیارهای تحصیلی و فرهنگی رابطه مثبت کوچک داشت. این روابط ضعیف نشان می‌دهد که سن به‌تنهایی تبیین‌کننده اصلی نیست و باید در کنار سایر متغیرها بررسی شود.

جنسیت در پژوهش‌های همسرگزینی یکی از پرتکرارترین عوامل تفاوت است. تفاوت‌های جنسیتی می‌تواند بازتاب انتظارات نقش، جامعه‌پذیری، شرایط اقتصادی و باورهای فرهنگی باشد. در نمونه حاضر، زنان در نگرش و همه ابعاد معیارها میانگین بالاتری از مردان داشتند. این تفاوت به‌ویژه در بُعد اقتصادی بسیار بزرگ بود و نشان می‌دهد که نقش جنسیت در اهمیت معیارها نیازمند تفسیر فرهنگی و اقتصادی است.

تحصیلات می‌تواند با نگرش‌های پیچیده‌تر، تأخیر در ازدواج، اولویت‌های شغلی و انتظارات بالاتر از رابطه همراه باشد. بااین‌حال، در نمونه حاضر اکثریت پاسخ‌دهندگان تحصیلات کارشناسی داشتند و دامنه تحصیلات محدود بود. بنابراین، تفسیر تفاوت‌های تحصیلی باید با احتیاط انجام شود و در پژوهش‌های آینده با نمونه‌های متنوع‌تر بررسی گردد.

شهر محل سکونت می‌تواند نماینده شرایط اقتصادی، مسکن، فرهنگ محلی و دسترسی به فرصت‌های آشنایی باشد. تفاوت میان پرند، رباط‌کریم، اسلامشهر و نسیم‌شهر در پژوهش حاضر از نظر آماری معنادار بود، اما توزیع نمونه بسیار نامتعادل بود؛ ۷۲/۳ درصد در پرند و تنها ۲/۹ درصد در اسلامشهر سکونت داشتند. بنابراین، تفاوت‌های شهری باید به‌عنوان سرنخ پژوهشی و نه نتیجه قطعی تفسیر شوند.

وضعیت تأهل نیز تجربه رابطه و انتظارات را تغییر می‌دهد. افراد هرگز ازدواج‌نکرده ممکن است بر آرمان‌ها و پیش‌بینی آینده تمرکز کنند، در حالی که افراد مطلقه ممکن است تجربه شکست، مسئولیت‌پذیری و محافظه‌کاری بیشتری داشته باشند. در داده‌های حاضر، افراد مطلقه در بیشتر ابعاد معیارها میانگین پایین‌تری داشتند، اما حجم این گروه تنها ۵۴ نفر بود و تعمیم آن محدود است.

۲.۷. چارچوب نظری نهایی پژوهش

چارچوب نظری نهایی، تلفیقی از نظریه نگرش سه‌بعدی، نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده، نظریه تبادل اجتماعی، نظریه شباهت، نظریه دلبستگی و رویکرد بوم‌شناختی است. بر این اساس، نگرش به ازدواج به‌عنوان ارزیابی کلی فرد از ازدواج در نظر گرفته می‌شود که با اهمیت ابعاد مختلف معیارهای همسرگزینی رابطه دارد. این رابطه در بستر خانواده، اقتصاد، فرهنگ و فرصت‌های اجتماعی شکل می‌گیرد و می‌تواند در گروه‌های

جنسیتی، تأهلی و شهری متفاوت باشد. مدل حاضر یک مدل همبستگی است و ادعای علّیت ندارد؛ اما می‌تواند مبنای فرضیه‌سازی و طراحی پژوهش‌های طولی و مداخله‌ای آینده باشد.

فصل سوم: پیشینه پژوهش

۳.۱. راهبرد جستجو و انتخاب مطالعات

برای تدوین پیشینه، ترکیبی از جستجوی نظام‌مند در پایگاه‌های داخلی و خارجی و مرور دستی منابع کلیدی انجام شد. کلیدواژه‌های اصلی شامل «نگرش به ازدواج»، «معیارهای همسرگزینی»، «انتخاب همسر»، «ترجیحات همسر»، «mate selection»، «marital attitude»، «spouse selection criteria» و «marriage attitude» بود. مطالعاتی انتخاب شدند که به رابطه نگرش با انتخاب همسر، اولویت‌بندی معیارها، تفاوت‌های جنسیتی یا نقش عوامل جمعیت‌شناختی پرداخته بودند.

معیار ورود مطالعات شامل ارتباط موضوعی با نگرش به ازدواج یا معیارهای همسرگزینی، روشن بودن جامعه و روش پژوهش، انتشار در مجله یا منبع معتبر و ارائه یافته‌های قابل استخراج بود. با توجه به درخواست پژوهشگر، منابع پیشینه از سال ۲۰۲۱ میلادی یا ۱۴۰۱ خورشیدی به بعد انتخاب شدند تا تصویر به‌روزتری از ادبیات موضوع ارائه شود.

در این فصل، ابتدا مطالعات داخلی و خارجی به‌صورت خلاصه در جدول ارائه می‌شوند و سپس یافته‌های آن‌ها در قالب مضامین مشترک تحلیل می‌گردد. هدف این نیست که فهرستی از مطالعات بدون ارتباط با یکدیگر ارائه شود؛ بلکه تلاش شده است که نقاط اشتراک، تفاوت‌ها و شکاف‌های موجود شناسایی شوند.

> **قاعده تفسیر پیشینه**
>
> هم‌سویی آماری میان نگرش و معیارها به معنای علّیت نیست. در این پژوهش، پیشینه برای ساختن چارچوب و فرضیه‌سازی استفاده می‌شود و یافته‌های همبستگی با احتیاط تفسیر خواهند شد.

۳.۲. پیشینه پژوهش‌های داخلی

جدول ۳. خلاصه مطالعات داخلی مرتبط از سال ۱۴۰۱ به بعد

نویسندگان و سال	موضوع و نمونه	یافته اصلی	ارتباط با پژوهش حاضر
طبخی، دهقان‌منشادی و رضاپور (۲۰۲۵)	پژوهش پدیدارشناختی نگرش منفی به ازدواج در دانشجویان	تجربه‌های خانوادگی، ترس از شکست، فشار اقتصادی و انتظارات نقش در شکل‌گیری نگرش	**نقش تجربه خانوادگی و زمینه اجتماعی در نگرش**

نویسندگان و سال	موضوع و نمونه	یافته اصلی	ارتباط با پژوهش حاضر
	دختر	منفی نقش داشتند.	**به ازدواج.**
شموس‌سی، ترکمن‌نژاد و راد (۲۰۲۲)	مطالعه کیفی دستاوردها و موانع ازدواج دانشجویان در یک دانشگاه ایرانی	موانع اقتصادی، مسکن، اشتغال و دشواری فرصت آشنایی از مضامین اصلی بودند.	**هم‌سو با یافته موانع اقتصادی و محدودیت فرصت آشنایی.**
رفیعی (۲۰۲۳)	معیارهای اصلی همسرگزینی از دید دانشجویان پرستاری جنوب غرب ایران	ویژگی‌های اخلاقی، ارتباطی و خانوادگی در کنار ویژگی‌های اقتصادی و ظاهری اهمیت داشتند.	**پشتیبانی از الگوی چندبعدی و اهمیت بالای معیارهای ارتباطی.**
خردمنش، مظاهری و همکاران (۲۰۲۴)	نقش عوامل اجتماعی‌ـفرهنگی در معیارهای انتخاب همسر	ارزش‌های فرهنگی ازدواج و حمایت اجتماعی ادراک‌شده با اولویت معیارهای همسرگزینی رابطه داشتند.	**تأیید نقش بافت فرهنگی و خانوادگی.**
هال و شاهی (۲۰۲۵)	نظریه‌های ضمنی نهاد ازدواج و ترجیحات ویژگی‌های همسر در بزرگسالان جوان ایرانی	باورهای مربوط به ماهیت ازدواج با نوع ترجیحات همسر رابطه داشتند.	**پیوند نگرش کلی با معیارهای همسرگزینی.**
غلامی‌گراشی‌ران و همکاران (۲۰۲۲)	نقش نگرش به ازدواج و بلوغ هیجانی در پیش‌بینی ناپایداری ازدواج	نگرش به ازدواج و بلوغ هیجانی با ناپایداری رابطه مرتبط بودند.	**اهمیت نگرش در کیفیت و پایداری رابطه.**
بساک‌نژاد، پرنیاک و مهرابی‌زاده (۲۰۲۱)	نگرش به عشق، بلوغ هیجانی و طرحواره‌های ناکارآمد به‌عنوان پیش‌بین انتخاب همسر	ویژگی‌های هیجانی و شناختی در فرآیند انتخاب همسر نقش داشتند.	**اهمیت ابعاد هیجانی و ارتباطی.**
حسینی و همکاران (۲۰۲۵)	مطالعه کیفی عوامل مرتبط با ازدواج جوانان در یزد	عوامل اقتصادی، خانوادگی، فرهنگی و فرصت‌های اجتماعی در تصمیم به ازدواج نقش داشتند.	**هم‌سو با رویکرد بوم‌شناختی و چندعاملی.**

مطالعات داخلی از سال ۱۴۰۱ به بعد نشان می‌دهند که معیارهای همسرگزینی در ایران چندبعدی هستند و در کنار ویژگی‌های ظاهری و اقتصادی، ابعاد اخلاقی، خانوادگی و ارتباطی اهمیت قابل توجهی دارند. رفیعی (۲۰۲۳) با بررسی معیارهای همسرگزینی در دانشجویان پرستاری نشان داد که انتخاب همسر فقط یک تصمیم اقتصادی یا ظاهری نیست و انتظارات اخلاقی و ارتباطی نیز در آن نقش دارند. این یافته با نتایج پژوهش حاضر هم‌سو است که در آن معیارهای ارتباطی و عاطفی و خانوادگی و اجتماعی بالاترین اهمیت را داشتند.

مطالعات کیفی طبخی و همکاران (۲۰۲۵) و شموس‌سی و همکاران (۲۰۲۲) بر نقش تجربه خانوادگی، فشار اقتصادی، مسکن و دشواری فرصت آشنایی تأکید کردند. در پژوهش حاضر نیز موانع اقتصادی شایع‌ترین مانع ازدواج بود و بخش قابل توجهی از پاسخ‌دهندگان فرصت آشنایی در شهر خود را کم یا متوسط ارزیابی کردند. این هم‌سویی نشان می‌دهد که نگرش مثبت به ازدواج می‌تواند در بستری از موانع ساختاری وجود داشته باشد.

هال و شاهی (۲۰۲۵) نشان دادند که باورهای مربوط به ماهیت ازدواج با ترجیحات ویژگی‌های همسر رابطه دارد. این یافته از فرضیه اصلی پژوهش حاضر پشتیبانی می‌کند که نگرش به ازدواج با اهمیت ابعاد مختلف معیارهای همسرگزینی مرتبط است. بااین‌حال، رابطه همبستگی به‌تنهایی جهت اثر را مشخص نمی‌کند و نیازمند پژوهش‌های طولی است.

۳.۳. پیشینه پژوهش‌های خارجی

جدول ۴. خلاصه مطالعات خارجی مرتبط از سال ۲۰۲۱ به بعد

نویسندگان و سال	موضوع و روش	یافته اصلی	ارتباط با پژوهش حاضر
Altarawneh (۲۰۲۵)	نگرش به ازدواج در دانشجویان دانشگاهی	نگرش به ازدواج تحت تأثیر جنسیت، خانواده و تجربه‌های آموزشی بود.	**هم‌سو با نقش جنسیت و خانواده در نگرش.**
Sonkaya & Öcal (۲۰۲۴)	نگرش جوانان به ازدواج، نقش‌های جنسیتی و عوامل مرتبط	نگرش به ازدواج با باورهای نقش جنسیتی و عوامل جمعیت‌شناختی رابطه داشت.	**پشتیبانی از بررسی هم‌زمان جنسیت و نگرش.**
Lee, Song, & Park (۲۰۲۵)	نقش تعارض جنسیتی ادراک‌شده در نگرش جوانان کره‌ای به ازدواج	تعارض جنسیتی ادراک‌شده با نگرش محتاطانه‌تر به ازدواج مرتبط بود.	**نقش زمینه فرهنگی و ادراک نقش‌های جنسیتی.**
Kaufman et al. (۲۰۲۵)	نگرش به ازدواج و طلاق در ایالات متحده	نگرش‌ها به ازدواج و طلاق در بستر تغییرات خانوادگی و اجتماعی تغییر کرده‌اند.	**تفسیر نگرش‌های متنوع و محتاطانه.**
Walter et al. (۲۰۲۱)	تفاوت‌های جنسیتی در ترجیحات همسر و نسبت جنسیت	تفاوت‌های جنسیتی در ترجیحات همسر ثابت نیست و تحت تأثیر نسبت جنسیت و بافت است.	**هشدار نسبت به تعمیم ساده تفاوت‌های جنسیتی.**
Aksani & Coralia (۲۰۲۶)	نگرش زناشویی و ترجیحات همسر در بزرگسالی نوظهور	نگرش به ازدواج با ترجیحات همسر رابطه داشت.	**نزدیک‌ترین مطالعه به فرضیه اصلی پژوهش.**
Tartakovsky (۲۰۲۳)	روان‌شناسی روابط عاشقانه: انگیزه‌ها و ترجیحات همسر	ترجیحات همسر تابعی از انگیزه‌های روانی و زمینه فرهنگی است.	**چارچوب نظری چندعاملی برای معیارها.**

نویسندگان و سال	موضوع و روش	یافته اصلی	ارتباط با پژوهش حاضر
Sarabi et al. (۲۰۲۵)	ساخت و اعتباریابی مقیاس نگرش به پیامدهای منفی تأخیر ازدواج	نگرش به تأخیر ازدواج را می‌توان به‌صورت چندبعدی و با پایایی مناسب سنجید.	**پشتوانه روش‌شناختی برای سنجش نگرش.**

مطالعات خارجی نشان می‌دهند که نگرش به ازدواج و معیارهای همسرگزینی سازه‌هایی چندبعدی و وابسته به زمینه هستند. Altarawneh (۲۰۲۵) و Sonkaya و (۲۰۲۴) Öcal بر نقش جنسیت، خانواده و باورهای نقش جنسیتی تأکید کردند. Lee و همکاران (۲۰۲۵) نشان دادند که تعارض جنسیتی ادراک‌شده می‌تواند نگرش به ازدواج را محتاطانه‌تر کند. این یافته‌ها هشدار می‌دهند که تفاوت‌های جنسیتی مشاهده‌شده در یک نمونه را نباید به‌عنوان ویژگی ذاتی یا جهانی تفسیر کرد.

مطالعات مربوط به سنجش نگرش (Sarabi et al., ۲۰۲۵; Aksani & Coralia, ۲۰۲۶) بر اهمیت ابزارهای چندگویه‌ای و تفکیک نگرش از ترجیحات همسر تأکید می‌کنند. در پژوهش حاضر، نگرش با گویه‌های مثبت و منفی سنجیده شده و گویه‌های منفی معکوس شده‌اند. بااین‌حال، ابزار پژوهش محقق‌ساخته است و برای تعمیم‌پذیری بیشتر، نیاز به اعتباریابی مستقل و تحلیل عاملی تأییدی دارد.

مطالعات تغییرات اجتماعی (Kaufman et al., ۲۰۲۵) نشان می‌دهند که نگرش به ازدواج در بستر تغییرات اقتصادی، آموزشی و فرهنگی شکل می‌گیرد. این یافته با مشاهده حاضر هم‌سو است که نگرش مثبت به ازدواج با گزارش هم‌زمان موانع اقتصادی و دشواری پیدا کردن همسر همراه بود. به عبارت دیگر، نگرش مثبت و موانع ساختاری می‌توانند هم‌زمان وجود داشته باشند.

۳.۴. جمع‌بندی پیشینه و شکاف پژوهشی

مرور پیشینه نشان می‌دهد که بیشتر پژوهش‌ها بر یکی از سه حوزه تمرکز داشته‌اند: نگرش به ازدواج، معیارهای همسرگزینی به‌صورت فهرستی از صفات، یا پیامدهای ازدواج مانند رضایت و ناسازگاری. کمتر مطالعه‌ای این سه حوزه را در یک چارچوب منسجم و با ابزارهای هم‌زمان بررسی کرده است. همچنین، نمونه‌های پژوهش‌های داخلی غالباً دانشجویان یا گروه‌های خاص بوده‌اند و بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه در شهرهای اطراف تهران کمتر بررسی شده‌اند.

شکاف دوم به ابعاد معیارهای همسرگزینی مربوط است. بسیاری از مطالعات، معیارها را به‌صورت یک فهرست بلند یا رتبه‌بندی ساده سنجیده‌اند و کمتر به ساختار شش‌گانه ارتباطی، اقتصادی، خانوادگی، جسمی، ارزشی و تحصیلی پرداخته‌اند. در پژوهش حاضر، این ابعاد به‌صورت جداگانه سنجیده شده و پایایی آن‌ها نیز گزارش شده است. این رویکرد امکان مقایسه دقیق‌تر اهمیت نسبی ابعاد را فراهم می‌کند.

شکاف سوم به نقش وضعیت تأهل مربوط است. بیشتر مطالعات یا فقط افراد مجرد را بررسی کرده‌اند یا فقط افراد متأهل. مقایسه افراد هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه می‌تواند نشان دهد که تجربه ازدواج و طلاق چگونه با نگرش و معیارها مرتبط است. بااین‌حال، حجم نمونه افراد مطلقه در پژوهش حاضر محدود است و این مقایسه باید به‌عنوان یافته مقدماتی تلقی شود.

شکاف چهارم، نبود داده‌های بومی درباره موانع و فرصت‌های ازدواج در چهار شهر رباط‌کریم، پرند، اسلامشهر و نسیم‌شهر است. این شکاف با تحلیل پرسش‌های تکمیلی درباره مهم‌ترین مانع ازدواج و کفایت فرصت آشنایی تا حدی پر شده است. یافته‌ها می‌توانند مبنای پژوهش‌های کیفی و سیاست‌پژوهی آینده باشند.

در مجموع، پژوهش حاضر با ترکیب نگرش به ازدواج، شش حوزه معیارهای همسرگزینی، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و موانع ادراک‌شده ازدواج، تلاش می‌کند تصویری چندلایه از وضعیت بزرگسالان در آستانه ازدواج یا پس از طلاق ارائه دهد. این پژوهش نمی‌تواند همه پیچیدگی‌های فرهنگی و اقتصادی را پوشش دهد، اما می‌تواند نقطه شروعی برای پژوهش‌های طولی، کیفی و مداخله‌ای آینده باشد.

فصل چهارم: روش پژوهش

۴.۱. نوع، رویکرد و طرح پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است؛ زیرا می‌کوشد شواهدی برای بهبود مشاوره پیش از ازدواج، آموزش مهارت‌های ارتباطی و طراحی برنامه‌های پیشگیرانه فراهم کند. از نظر رویکرد، کمی است؛ زیرا متغیرها با ابزارهای استانداردشده یا محقق‌ساخته و نمره‌گذاری عددی سنجیده شده‌اند و تحلیل آن‌ها با روش‌های آماری انجام می‌شود. از نظر شیوه گردآوری داده، توصیفی و از نظر طرح، همبستگی مقطعی است.

در طرح همبستگی، پژوهشگر متغیرها را دستکاری نمی‌کند و روابط میان آن‌ها را در یک مقطع زمانی بررسی می‌کند. بنابراین، یافته‌ها امکان توصیف همبستگی، جهت و شدت رابطه را فراهم می‌کنند، اما برای استنباط علّی کافی نیستند. در پژوهش حاضر، نگرش به ازدواج و شش حوزه معیارهای همسرگزینی در یک زمان سنجیده شده‌اند؛ بنابراین ممکن است نگرش بر معیارها اثر بگذارد، معیارها بر نگرش اثر بگذارند یا هر دو تحت تأثیر متغیرهای سوم مانند خانواده، اقتصاد یا فرهنگ باشند.

طرح مقطعی برای بررسی وضعیت فعلی جامعه هدف و مقایسه گروه‌ها مناسب است. بااین‌حال، تغییرات نگرش و معیارها را در طول زمان نشان نمی‌دهد. برای بررسی تغییرات تحولی، پژوهش طولی لازم است. همچنین، برای آزمون علّیت و اثربخشی مداخله، طرح آزمایشی یا نیمه‌آزمایشی مناسب‌تر خواهد بود. پژوهش حاضر این محدودیت را پذیرفته و در تفسیر یافته‌ها به آن توجه کرده است.

> **نکته روش‌شناختی**
>
> طرح پژوهش مقطعی و همبستگی است. بنابراین، یافته‌ها جهت و شدت رابطه را نشان می‌دهند، اما برای اثبات علّیت یا تعیین جهت اثر کافی نیستند.

۴.۲. جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش شامل بزرگسالان ۱۸ تا ۴۰ ساله ساکن شهرهای رباط‌کریم، پرند، اسلامشهر و نسیم‌شهر بود که در زمان اجرای پژوهش، هرگز ازدواج نکرده یا مطلقه بودند و حداقل یک سال در شهر محل سکونت فعلی خود زندگی کرده بودند. شرط سکونت یک‌ساله برای افزایش احتمال آشنایی با بافت محلی و کاهش اثر مهاجرت کوتاه‌مدت در نظر گرفته شد.

این جامعه از آن جهت انتخاب شد که افراد در این گروه سنی معمولاً با تصمیم‌گیری درباره ازدواج، فشار خانواده، انتظارات شغلی و اقتصادی و فرصت‌های آشنایی مواجه‌اند. بااین‌حال، جامعه آماری را نمی‌توان به همه بزرگسالان ایران تعمیم داد؛ زیرا شرایط اقتصادی، فرهنگی و دسترسی به خدمات در شهرهای مختلف متفاوت است.

جامعه آماری شامل دو زیرگروه اصلی بود: افراد هرگز ازدواج‌نکرده و افراد مطلقه. این دو گروه از نظر تجربه رابطه، انتظارات، سن و شرایط زندگی می‌توانند متفاوت باشند. مقایسه آن‌ها می‌تواند به شناخت بهتر تفاوت تجربه ازدواج و طلاق کمک کند، اما حجم نمونه افراد مطلقه در پژوهش حاضر محدود بود و تحلیل این گروه باید با احتیاط تفسیر شود.

۴.۳. حجم نمونه و توان آماری

حجم نمونه پژوهش ۲۷۸ پاسخ کامل بود. این حجم با در نظر گرفتن تحلیل همبستگی، مقایسه گروه‌ها و رگرسیون چندگانه تعیین شد. برای تحلیل رگرسیون با هفت پیش‌بین اصلی، اندازه اثر متوسط $f^2 = 0.15$، سطح معناداری ۰.۰۵ و توان آماری ۰.۹۵، حداقل حجم نمونه تقریباً ۱۵۳ نفر برآورد می‌شود. حجم ۲۷۸ نفر بسیار بالاتر از این حداقل است و امکان بررسی همبستگی‌های کوچک‌تر و مقایسه زیرگروه‌ها را فراهم می‌کند.

بااین‌حال، حجم نمونه ۲۷۸ نفری به‌تنهایی کیفیت پژوهش را تضمین نمی‌کند. نمونه‌گیری در دسترس و آنلاین ممکن است باعث شود افرادی با نگرش‌ها یا انگیزه‌های خاص بیشتر در مطالعه شرکت کنند. همچنین، توزیع نمونه در شهرها نامتعادل است؛ ۲۰۱ نفر (۷۲/۳ درصد) در پرند، ۴۲ نفر (۱۵/۱ درصد) در رباط‌کریم، ۲۷ نفر (۹/۷ درصد) در نسیم‌شهر و ۸ نفر (۲/۹ درصد) در اسلامشهر سکونت داشتند. این توزیع، توان مقایسه شهرها را محدود می‌کند و تفسیر تفاوت‌های شهری را با احتیاط ضروری می‌سازد.

توزیع جنسیتی نمونه نسبتاً متعادل بود: ۱۵۰ زن و ۱۲۸ مرد. از نظر وضعیت تأهل، ۲۴۴ نفر هرگز ازدواج نکرده و ۳۴ نفر مطلقه بودند. بنابراین، مقایسه تأهلی از توان کافی برای گروه مطلقه برخوردار نیست و یافته‌های مربوط به این گروه باید به‌عنوان یافته مقدماتی و اکتشافی گزارش شوند.

۴.۴. روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری در دسترس (convenience sampling) بود. پرسش‌نامه به‌صورت آنلاین در بستر سامانه پژوهش کلاب روان و از طریق لینک اختصاصی توزیع شد. افراد واجد شرایط که تمایل به مشارکت داشتند، پس از مطالعه رضایت‌نامه، پرسش‌نامه را تکمیل کردند. این روش برای دسترسی به نمونه‌ای از گروه هدف در زمان محدود مناسب است، اما احتمال سوگیری انتخاب و عدم نمایندگی کامل جامعه را افزایش می‌دهد.

در نمونه‌گیری در دسترس، احتمال حضور افراد با انگیزه بالاتر، تحصیلات بالاتر یا دسترسی بیشتر به اینترنت بیشتر است. در نمونه حاضر، ۷۷/۳ درصد پاسخ‌دهندگان تحصیلات کارشناسی داشتند و ۷۲/۳ درصد ساکن پرند بودند. این ویژگی‌ها نشان می‌دهد که نمونه بیشتر نماینده بزرگسالان تحصیل‌کرده و ساکن پرند است و ممکن است تجربه گروه‌های کم‌درآمد، کم‌سواد یا ساکن شهرهای دیگر را کمتر بازتاب دهد.

برای کاهش سوگیری و افزایش تنوع، می‌توان در پژوهش‌های آینده از نمونه‌گیری طبقه‌ای بر اساس شهر، جنسیت، تحصیلات و وضعیت تأهل استفاده کرد. همچنین، ترکیب روش آنلاین با نمونه‌گیری میدانی در مراکز بهداشتی، مشاوره و محلات می‌تواند گروه‌های کمتر دسترس را وارد مطالعه کند.

۴.۵. ابزارهای پژوهش

ابزار پژوهش شامل سه بخش بود: اطلاعات جمعیت‌شناختی، مقیاس نگرش به ازدواج و مقیاس معیارهای همسرگزینی. اطلاعات جمعیت‌شناختی شامل سن، جنسیت، وضعیت تأهل، شهر محل سکونت، مدت سکونت، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال، کفایت درآمد، وضعیت مسکن، میزان دینداری، نگرش خانواده به ازدواج و فشار اجتماعی ادراک‌شده برای ازدواج بود.

مقیاس نگرش به ازدواج یک ابزار محقق‌ساخته ۱۶ گویه‌ای با طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) بود. گویه‌ها ابعاد مختلف نگرش، از جمله ارزشمندی ازدواج، امنیت عاطفی، ترس و نگرانی، مسئولیت، تمایل به ازدواج نزدیک، دشواری پیدا کردن همسر، رشد شخصی، خوش‌بینی، تعهد، ترجیح زندگی بدون ازدواج، محدودیت آزادی، تعلق، استقلال و آینده روشن را پوشش می‌دادند. هفت گویه با جهت منفی بودند و پیش از محاسبه نمره کل معکوس شدند.

مقیاس معیارهای همسرگزینی یک ابزار محقق‌ساخته ۲۴ گویه‌ای در شش حوزه چهارگویه‌ای بود. پاسخ‌ها بر طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای از ۱ (اصلاً مهم نیست) تا ۵ (بسیار مهم) ثبت شد. نمره هر حوزه از میانگین چهار گویه محاسبه شد و نمره بالاتر نشان‌دهنده اهمیت بیشتر آن حوزه بود. این ساختار امکان مقایسه اهمیت نسبی ابعاد را فراهم می‌کند.

جدول ۵. ساختار ابزارهای پژوهش و تعداد گویه‌ها

بخش	تعداد گویه	طیف پاسخ	دامنه نمره	نمره‌گذاری
نگرش به ازدواج	۱۶	۱ تا ۵	۱۶ تا ۸۰	**میانگین ۱۶ گویه پس از**

بخش	تعداد گویه	طیف پاسخ	دامنه نمره	نمره‌گذاری
				معکوس‌سازی ۷ گویه
معیارهای ارتباطی و عاطفی	۴	۱ تا ۵	۴ تا ۲۰	**میانگین چهار گویه**
معیارهای اقتصادی و شغلی	۴	۱ تا ۵	۴ تا ۲۰	**میانگین چهار گویه**
معیارهای خانوادگی و اجتماعی	۴	۱ تا ۵	۴ تا ۲۰	**میانگین چهار گویه**
معیارهای جسمی و سلامت	۴	۱ تا ۵	۴ تا ۲۰	**میانگین چهار گویه**
معیارهای ارزشی و مذهبی	۴	۱ تا ۵	۴ تا ۲۰	**میانگین چهار گویه**
معیارهای تحصیلی و فرهنگی	۴	۱ تا ۵	۴ تا ۲۰	**میانگین چهار گویه**

۴.۶. روایی و پایایی

روایی محتوایی ابزار در مرحله تدوین بر اساس مرور ادبیات، تطبیق گویه‌ها با تعاریف مفهومی و بازبینی جمله‌بندی گویه‌ها انجام شد. تلاش شد هر گویه تنها یک ویژگی یا نگرش را بسنجد و از عبارات مبهم، دوگانه یا جهت‌دار بیش از حد پرهیز شود. بااین‌حال، در داده‌های در دسترس، فرم خام داوری متخصصان و شاخص‌های کمّی CVR/CVI موجود نیست؛ بنابراین در این گزارش، روایی محتوایی به‌صورت کیفی توصیف می‌شود و ارائه شاخص‌های کمّی به نسخه نهایی و مستندات تیم پژوهش موکول می‌گردد.

روایی سازه به‌صورت مقدماتی از طریق بررسی همبستگی ابعاد با نمره کل و الگوی روابط میان ابعاد ارزیابی شد. همبستگی بالای ابعاد معیارها با یکدیگر نشان می‌دهد که این ابعاد بخشی از یک سازه کلی‌تر هستند، اما هم‌زمان ممکن است نشان‌دهنده همپوشانی مفهومی یا اثر یک عامل عمومی باشد. برای بررسی دقیق‌تر ساختار عاملی، تحلیل عاملی تأییدی در نمونه‌ای مستقل یا با تقسیم تصادفی نمونه پیشنهاد می‌شود.

پایایی ابزار با ضریب آلفای کرونباخ بررسی شد. نتایج نشان داد ضریب آلفای نگرش به ازدواج ۰/۹۰۷ و ضریب آلفای ابعاد معیارها بین ۰/۹۰۱ تا ۰/۹۷۱ بود. این ضرایب نشان‌دهنده همسانی درونی مطلوب ابزار هستند. بااین‌حال، آلفای بالا می‌تواند ناشی از همپوشانی زیاد گویه‌ها یا تعداد کم گویه‌ها در هر بُعد باشد و به‌تنهایی کیفیت مفهومی ابزار را تضمین نمی‌کند.

جدول ۶. ضرایب پایایی ابزارهای پژوهش

مقیاس	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	تفسیر
نگرش به ازدواج	۱۶	۰/۹۰۷	**مطلوب**
معیارهای ارتباطی و عاطفی	۴	۰/۹۷۱	**بسیار بالا**
معیارهای اقتصادی و شغلی	۴	۰/۹۱۷	**مطلوب**
معیارهای خانوادگی و اجتماعی	۴	۰/۹۵۶	**بسیار بالا**
معیارهای جسمی و سلامت	۴	۰/۹۲۲	**مطلوب**
معیارهای ارزشی و مذهبی	۴	۰/۹۴۹	**بسیار بالا**
معیارهای تحصیلی و فرهنگی	۴	۰/۹۰۱	**مطلوب**

۴.۷. فرآیند اجرا و جمع‌آوری داده

پرسش‌نامه در سامانه پژوهش کلاب روان طراحی شد و لینک اختصاصی آن در اختیار افراد واجد شرایط قرار گرفت. در ابتدای فرم، هدف پژوهش، شرایط شرکت، ماهیت اختیاری مشارکت، بی‌نام بودن پاسخ‌ها و عدم ارائه نتیجه فردی توضیح داده شد. پاسخ‌دهندگان پس از مطالعه رضایت‌نامه و انتخاب گزینه رضایت، وارد بخش سؤالات شدند.

جمع‌آوری داده‌ها از ۱۴ تا ۲۱ نوامبر ۲۰۲۶ (۲۳ تا ۳۰ آبان ۱۴۰۵) ادامه داشت. تعداد پاسخ‌های روزانه بین ۲۹ تا ۴۲ نفر متغیر بود و در پایان روز هشتم، ۲۷۸ پاسخ کامل ثبت شد. میانگین مدت تکمیل پرسش‌نامه ۴۸۳/۵ ثانیه (حدود ۸ دقیقه) با انحراف معیار ۱۱۴/۱ ثانیه بود. دامنه مدت پاسخ‌دهی از ۱۳۳ تا ۷۰۰ ثانیه گزارش شد.

هیچ پاسخ ناقصی در داده‌های نهایی وجود نداشت؛ زیرا سامانه تنها پاسخ‌های کامل را در خروجی تحلیل وارد کرده بود. بااین‌حال، امکان پاسخ‌دهی مهمان و نبود محدودیت یک پاسخ برای هر کاربر، احتمال ثبت پاسخ تکراری را افزایش می‌دهد. دو پاسخ با زمان کمتر از ۱۸۰ ثانیه و چند پاسخ با الگوی پاسخ یکنواخت مشاهده شد که در بخش پاک‌سازی داده بررسی شدند.

۴.۸. ملاحظات اخلاقی

پژوهش حاضر با رعایت اصول اخلاق پژوهش انسانی اجرا شد. موارد زیر در طراحی و اجرای مطالعه لحاظ گردید:

- رضایت آگاهانه: اهداف، روش، مدت تکمیل، ماهیت اختیاری مشارکت و محدودیت‌های پژوهش پیش از شروع توضیح داده شد.
- حق انصراف: شرکت‌کنندگان می‌توانستند در هر مرحله پاسخ‌دهی را متوقف کنند.
- بی‌نام بودن: نام، ایمیل و شماره تماس جمع‌آوری نشد و پاسخ‌ها با شناسه عددی ذخیره شدند.
- محرمانگی: داده‌ها فقط به‌صورت گروهی گزارش شدند و نتیجه فردی به شرکت‌کنندگان ارائه نشد.
- عدم تشخیص و درمان: پرسش‌نامه ابزار پژوهشی بود، نه آزمون تشخیصی یا جایگزین مشاوره تخصصی.
- حداقل آسیب: سؤالات درباره ازدواج و طلاق می‌توانستند برای برخی افراد حساس باشند؛ تأکید شد که پاسخ‌دهی اختیاری است و می‌توانند از پاسخ به سؤال ناراحت‌کننده خودداری کنند.
- امانت‌داری علمی: داده‌ها بدون دستکاری، با گزارش هم‌زمان نقاط قوت و محدودیت‌ها تحلیل شدند.

۴.۹. روش تحلیل داده

داده‌ها پس از خروجی از سامانه، با SPSS و برای راستی‌آزمایی با Python تحلیل شد. سطح معناداری ۰/۰۵ و آزمون‌ها دوطرفه در نظر گرفته شد. ابتدا داده‌ها از نظر مفقود بودن، تکراری بودن، دامنه پاسخ‌ها، زمان تکمیل و الگوی پاسخ یکنواخت بررسی شدند. سپس توزیع متغیرها با میانگین، انحراف معیار، میانه، چولگی و کشیدگی توصیف شد.

برای بررسی رابطه متغیرهای پیوسته، ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شد. در صورت وجود داده‌های پرت یا انحراف از نرمالیت، ضریب اسپیرمن به‌عنوان تحلیل حساسیت گزارش شد. برای مقایسه دو گروه مستقل (جنسیت و وضعیت تأهل) از آزمون t مستقل و برای مقایسه بیش از دو گروه (شهر و تحصیلات) از تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده شد. در صورت نقض همسانی واریانس‌ها، آزمون Welch یا آزمون ناپارامتریک مناسب جانشین شد.

اندازه اثر نیز گزارش شد: برای تفاوت دو گروه، d کوهن؛ برای تحلیل واریانس، مجذور اتا؛ و برای همبستگی، خود ضریب r. تفسیر اندازه اثر بر اساس معیارهای کوهن انجام شد: ۰/۲ کوچک، ۰/۵ متوسط و ۰/۸ بزرگ برای d؛ و ۰/۰۱، ۰/۳ و ۰/۵ برای r. با توجه به حجم نمونه ۲۷۸ نفری، حتی تفاوت‌های کوچک نیز می‌توانند معنادار شوند؛ بنابراین تفسیر عملی و بالینی اهمیت دارد.

برای بررسی سهم اکتشافی نگرش به ازدواج در تبیین اهمیت ابعاد معیارها، رگرسیون چندگانه با روش ورود هم‌زمان اجرا شد. متغیرهای کنترل شامل سن، جنسیت، وضعیت تأهل، کفایت درآمد، نگرش خانواده، فشار اجتماعی و دینداری بودند. پیش از اجرای رگرسیون، پیش‌فرض‌های خطی

بودن، نرمال بودن باقی‌مانده‌ها، همسانی واریانس، استقلال خطاها و هم‌خطی چندگانه بررسی شد. شاخص VIF بیشتر از ۱۰ و تلورانس کمتر از ۰/۱ به‌عنوان نشانه هم‌خطی شدید در نظر گرفته شد.

جدول ۷. برنامه تحلیل داده‌ها

هدف	متغیرها	آزمون آماری	شاخص اندازه اثر
توصیف نمونه	متغیرهای جمعیت‌شناختی	فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار	—
بررسی توزیع	نگرش و ابعاد معیارها	چولگی، کشیدگی، هیستوگرام	—
پایایی	گویه‌های هر مقیاس	آلفای کرونباخ	—
رابطه متغیرها	نگرش و شش بُعد	همبستگی پیرسون/اسپیرمن	r
تفاوت جنسیت	نگرش و ابعاد	t مستقل/Welch	d
تفاوت تأهل	نگرش و ابعاد	t مستقل/Welch	d
تفاوت شهر و تحصیلات	نگرش و ابعاد	ANOVA/Tukey	مجذور اتا
سهم اکتشافی	نگرش و کنترل‌ها	رگرسیون چندگانه	R^2، بتا
موانع و فرصت‌ها	پرسش‌های تکمیلی	فراوانی و درصد	—

۴.۱۰. پاک‌سازی و آماده‌سازی داده

داده‌های خام شامل ۲۷۸ ردیف و ۶۷ ستون بود که پس از حذف ستون‌های متنی و تبدیل به مجموعه تحلیلی، ۱۲۵ متغیر قابل استفاده باقی ماند. هیچ مقدار مفقودی در متغیرهای تحلیلی مشاهده نشد. شناسه پاسخ‌ها یکتا بود و زمان ارسال تکراری مشاهده نشد.

بررسی الگوی پاسخ‌دهی نشان داد هیچ‌کس در همه ۱۶ گویه نگرش نمره یکسان نداده بود، اما ۸ نفر در همه ۲۴ گویه معیارها نمره یکسان داده بودند. این الگو می‌تواند نشانه پاسخ‌دهی بی‌دقت یا نگرش واقعاً یکنواخت باشد. برای بررسی حساسیت نتایج، تحلیل همبستگی یک‌بار با همه ۲۷۸ نفر و یک‌بار با ۲۷۰ نفر که الگوی یکنواخت نداشتند اجرا شد. الگوی روابط در هر دو تحلیل حفظ شد، اما شدت همبستگی‌ها در نمونه پاک‌سازی‌شده کمی کاهش یافت.

دو پاسخ با زمان کمتر از ۱۸۰ ثانیه وجود داشت. این پاسخ‌ها حذف نشدند، زیرا زمان تکمیل به‌تنهایی معیار معتبری برای تشخیص پاسخ نامعتبر نیست و ممکن است فرد با سرعت بالا اما دقیق پاسخ داده باشد. در گزارش نهایی، تحلیل هم با و هم بدون پاسخ‌های علامت‌خورده توصیه می‌شود.

فصل پنجم: یافته‌های پژوهش

۵.۱. توصیف ویژگی‌های نمونه

نمونه پژوهش شامل ۲۷۸ پاسخ کامل بود. میانگین سن شرکت‌کنندگان ۲۶/۶۳ سال با انحراف معیار ۵/۰۹ سال و دامنه ۱۸ تا ۴۰ سال بود. از نظر جنسیت، ۱۵۰ نفر (۵۴ درصد) زن و ۱۲۸ نفر (۴۶ درصد) مرد بودند. از نظر وضعیت تأهل، ۲۴۴ نفر (۸۷/۸ درصد) هرگز ازدواج نکرده و ۳۴ نفر (۱۲/۲ درصد) مطلقه بودند.

توزیع شهر محل سکونت نامتعادل بود: ۲۰۱ نفر (۷۲/۳ درصد) ساکن پرند، ۴۲ نفر (۱۵/۱ درصد) ساکن رباط‌کریم، ۲۷ نفر (۹/۷ درصد) ساکن نسیم‌شهر و ۸ نفر (۲/۹ درصد) ساکن اسلامشهر بودند. این توزیع نشان می‌دهد که یافته‌های پژوهش بیشتر بازتاب تجربه ساکنان پرند است و مقایسه شهرها باید با توجه به حجم کم برخی گروه‌ها تفسیر شود.

از نظر تحصیلات، ۲۱۵ نفر (۷۷/۳ درصد) دارای مدرک کارشناسی، ۴۳ نفر (۱۵/۵ درصد) دیپلم و ۲۰ نفر (۷/۲ درصد) فوق دیپلم بودند. از نظر اشتغال، ۱۰۱ نفر (۳۶/۳ درصد) شاغل تمام‌وقت، ۸۶ نفر (۳۰/۹ درصد) شاغل پاره‌وقت، ۶۹ نفر (۲۴/۸ درصد) دانشجو، ۱۴ نفر (۵ درصد) بیکار و جویای کار و ۸ نفر (۲/۹ درصد) سایر بودند.

کفایت درآمد برای پوشش هزینه‌ها در بیشتر پاسخ‌دهندگان محدود بود: ۷۴ نفر (۲۶/۶ درصد) «اصلاً کافی نیست»، ۸۰ نفر (۲۸/۸ درصد) «کمی کافی است»، ۶۹ نفر (۲۴/۸ درصد) «تا حدی کافی است» و ۵۵ نفر (۱۹/۸ درصد) «نسبتاً کافی است» را انتخاب کردند. هیچ‌کس گزینه «کاملاً کافی است» را انتخاب نکرد. این یافته نشان می‌دهد که فشار اقتصادی در نمونه حاضر قابل توجه است.

وضعیت مسکن نیز نشان‌دهنده وابستگی نسبی به خانواده یا اجاره بود: ۱۱۱ نفر (۳۹/۹ درصد) ساکن با خانواده، ۱۰۷ نفر (۳۸/۵ درصد) اجاره‌ای و ۶۰ نفر (۲۱/۶ درصد) خانه شخصی یا خانوادگی داشتند. از نظر دینداری، ۱۱۷ نفر (۴۲/۱ درصد) سطح متوسط، ۸۵ نفر (۳۰/۶ درصد) خیلی کم، ۴۳ نفر (۱۵/۵ درصد) زیاد، ۲۵ نفر (۹ درصد) کم و ۸ نفر (۲/۹ درصد) خیلی زیاد را گزارش کردند.

نگرش خانواده به ازدواج در بیشتر موارد مثبت بود: ۱۳۲ نفر (۴۷/۵ درصد) «موافق»، ۵۲ نفر (۱۸/۷ درصد) «کاملاً موافق»، ۶۶ نفر (۲۳/۷ درصد) «بی‌نظر» و ۱۴ نفر (۵ درصد) «مخالف» و ۱۴ نفر (۵ درصد) «کاملاً مخالف» بودند. فشار اجتماعی ادراک‌شده برای ازدواج نیز در ۸۵ نفر (۳۰/۶ درصد) زیاد، ۶۹ نفر (۲۴/۸ درصد) متوسط، ۵۷ نفر (۲۰/۵ درصد) خیلی کم، ۴۷ نفر (۱۶/۹ درصد) کم و ۲۰ نفر (۷/۲ درصد) خیلی زیاد بود.

جدول ۸. توزیع فراوانی و درصد ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه

متغیر	طبقه	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۱۵۰	۵۴٫۰
	مرد	۱۲۸	۴۶٫۰
وضعیت تأهل	هرگز ازدواج نکرده‌ام	۲۴۴	۸۷٫۸
	مطلقه هستم	۳۴	۱۲٫۲
شهر	پرند	۲۰۱	۷۲٫۳
	رباط کریم	۴۲	۱۵٫۱
	نسیم‌شهر	۲۷	۹٫۷
	اسلامشهر	۸	۲٫۹
تحصیلات	کارشناسی	۲۱۵	۷۷٫۳
	دیپلم	۴۳	۱۵٫۵
	فوق دیپلم	۲۰	۷٫۲
اشتغال	شاغل تمام‌وقت	۱۰۱	۳۶٫۳
	شاغل پاره‌وقت	۸۶	۳۰٫۹
	دانشجو	۶۹	۲۴٫۸
	بیکار و جویای کار	۱۴	۵٫۰
	سایر	۸	۲٫۹
کفایت درآمد	کمی کافی است	۸۰	۲۸٫۸
	اصلاً کافی نیست	۷۴	۲۶٫۶
	تا حدی کافی است	۶۹	۲۴٫۸
	نسبتاً کافی است	۵۵	۱۹٫۸
مسکن	ساکن با خانواده	۱۱۱	۳۹٫۹
	اجاره‌ای	۱۰۷	۳۸٫۵
	خانه شخصی یا خانوادگی	۶۰	۲۱٫۶

متغیر	طبقه	فراوانی	درصد
دینداری	متوسط	۱۱۷	۴۲/۱
	خیلی کم	۸۵	۳۰/۶
	زیاد	۴۳	۱۵/۵
	کم	۲۵	۹/۰
	خیلی زیاد	۸	۲/۹
نگرش خانواده	موافق	۱۳۲	۴۷/۵
	بی‌نظر	۶۶	۲۳/۷
	کاملاً موافق	۵۲	۱۸/۷
	کاملاً مخالف	۱۴	۵/۰
	مخالف	۱۴	۵/۰
فشار اجتماعی	زیاد	۸۵	۳۰/۶
	متوسط	۶۹	۲۴/۸
	خیلی کم	۵۷	۲۰/۵
	کم	۴۷	۱۶/۹
	خیلی زیاد	۲۰	۷/۲

۵.۲. وضعیت نگرش به ازدواج

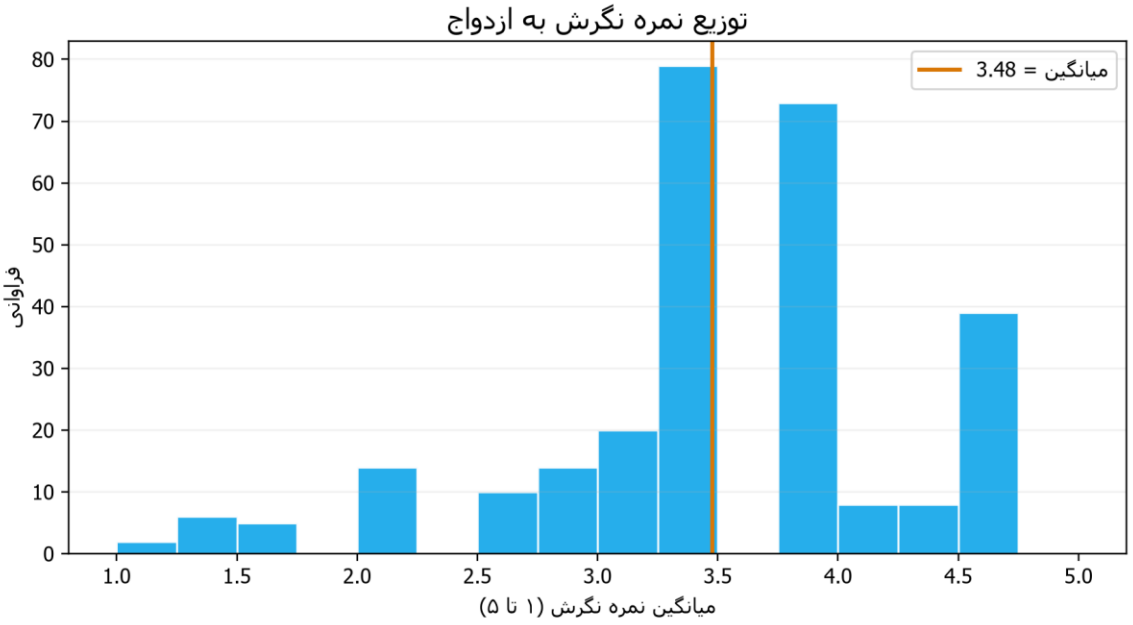
میانگین نگرش به ازدواج در نمونه ۳/۴۸ از ۵ با انحراف معیار ۰/۷۹ بود. این نمره بالاتر از نقطه میانی مقیاس قرار دارد و نشان می‌دهد نگرش کلی نمونه نسبت به ازدواج، نسبتاً مثبت است. دامنه نمره‌ها از ۱/۱۲۵ تا ۴/۶۸۸ متغیر بود و نشان می‌دهد در نمونه، هم افراد با نگرش بسیار منفی و هم افراد با نگرش بسیار مثبت حضور دارند.

طبقه‌بندی نمره نگرش نشان داد ۱۳ نفر (۴/۷ درصد) نگرش منفی، ۱۴ نفر (۵ درصد) نسبتاً منفی، ۱۰۱ نفر (۳۶/۳ درصد) میانه، ۱۰۳ نفر (۳۷/۱ درصد) مثبت و ۴۷ نفر (۱۶/۹ درصد) خیلی مثبت داشتند. بنابراین، ۵۴ درصد نمونه در طبقه مثبت یا خیلی مثبت قرار داشتند، در حالی که ۹/۷ درصد در طبقه منفی یا نسبتاً منفی بودند.

بالاترین میانگین گویه‌های نگرش مربوط به «ازدواج موفق به تلاش و تعهد دو طرف نیاز دارد» (M = ۴/۴۶)، «اگر شرایط فراهم باشد، ازدواج را انتخاب می‌کنم» (M = ۳/۹۱) و «در ازدواج، حفظ استقلال و حریم شخصی ممکن است» (M = ۳/۶۷) بود. پایین‌ترین میانگین‌ها مربوط به «از تعهد بلندمدت می‌ترسم» (M = ۱/۴۸)، «ازدواج را محدودکننده آزادی می‌دانم» (M = ۲/۱۱) و «به موفقیت ازدواج خوش‌بین نیستم» (M = ۲/۱۲) بود. این الگو نشان می‌دهد که نگرانی‌های مربوط به تعهد و محدودیت آزادی در نمونه نسبتاً کم است.

جدول ۹. توزیع طبقات نگرش به ازدواج

طبقه نگرش	فراوانی	درصد
منفی	۱۳	۴/۷
نسبتاً منفی	۱۴	۵/۰
میانه	۱۰۱	۳۶/۳
مثبت	۱۰۳	۳۷/۱
خیلی مثبت	۴۷	۱۶/۹

شکل ۲. توزیع نمره نگرش به ازدواج در نمونه پژوهش

جدول ۱۰. پنج گویه با بالاترین و پنج گویه با پایین‌ترین میانگین در مقیاس نگرش

گویه	جهت	میانگین	انحراف معیار
از تعهد بلندمدت می‌ترسم.	معکوس	۴/۴۱	۰/۹۴
ازدواج موفق به تلاش و تعهد دو طرف نیاز دارد.	مستقیم	۴/۳۴	۱/۲۳
ازدواج را محدودکننده آزادی می‌دانم.	معکوس	۳/۸۲	۱/۳۳
اگر شرایط فراهم باشد، ازدواج را انتخاب می‌کنم.	مستقیم	۳/۸۱	۱/۱۹
به موفقیت ازدواج خوش‌بین نیستم.	معکوس	۳/۷۹	۱/۲۴
ازدواج برای من یک هدف ارزشمند در زندگی است.	مستقیم	۳/۱۲	۱/۱۷
پیدا کردن همسر مناسب برایم دشوار است.	معکوس	۳/۰۴	۱/۳۲
از ازدواج احساس نگرانی و ترس دارم.	معکوس	۳/۰۳	۱/۱۱
ازدواج می‌تواند حس تعلق ایجاد کند.	مستقیم	۲/۹۸	۱/۰۷
دوست دارم در آینده نزدیک ازدواج کنم.	مستقیم	۲/۸۹	۱/۳۰

۵.۳. اهمیت ابعاد معیارهای همسرگزینی

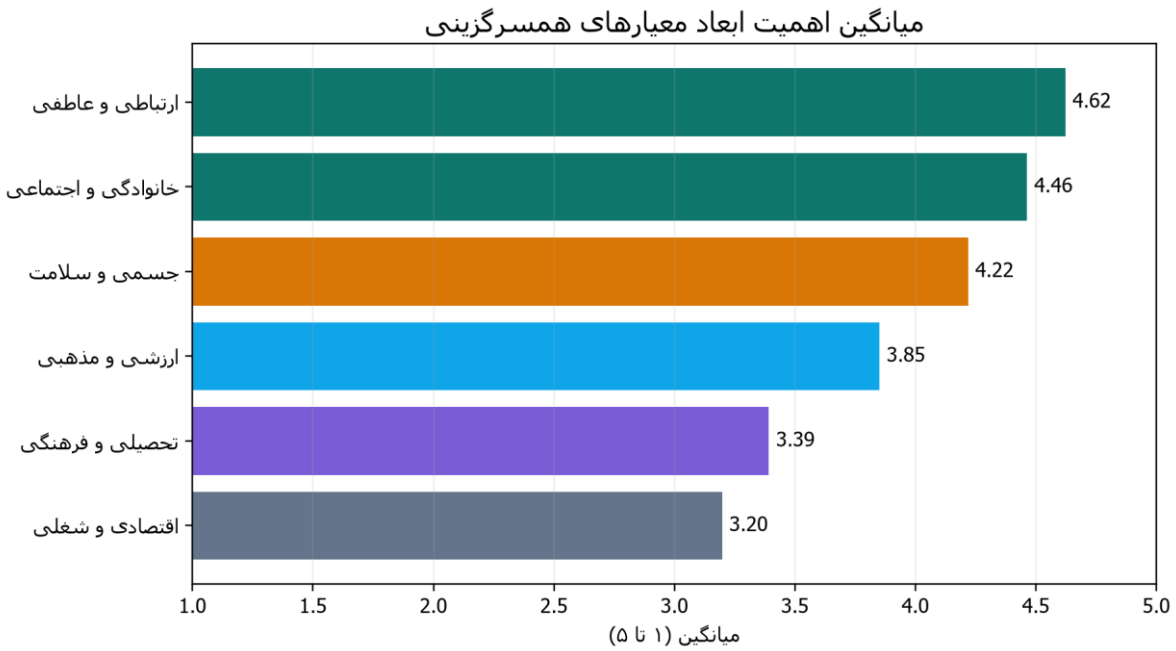
میانگین اهمیت ابعاد معیارها نشان داد که معیارهای ارتباطی و عاطفی با میانگین ۴/۶۲ بالاترین اهمیت را داشتند. پس از آن، معیارهای خانوادگی و اجتماعی با ۴/۴۶، جسمی و سلامت با ۴/۲۲، ارزشی و مذهبی با ۳/۸۵، تحصیلی و فرهنگی با ۳/۳۹ و اقتصادی و شغلی با ۳/۲۰ قرار داشتند. همه ابعاد بالاتر از نقطه میانی مقیاس (۳) بودند، اما فاصله میان ارتباطی و اقتصادی قابل توجه بود.

این الگو نشان می‌دهد که پاسخ‌دهندگان، ویژگی‌های رابطه‌ای و خانوادگی را مهم‌تر از ویژگی‌های صرفاً اقتصادی یا تحصیلی می‌دانند. بااین‌حال، میانگین اقتصادی ۳/۲۰ به معنای بی‌اهمیت بودن اقتصاد نیست؛ بلکه نشان می‌دهد اقتصاد در سلسله‌مراتب اولویت‌های نمونه، بالاتر از نقطه میانی اما پایین‌تر از ابعاد ارتباطی، خانوادگی و جسمی قرار دارد.

انحراف معیار ابعاد اقتصادی (۱/۱۷) و تحصیلی (۱/۰۵) بیشتر از ابعاد ارتباطی (۰/۸۷) و خانوادگی (۰/۹۲) بود. این تفاوت نشان می‌دهد که نگرش پاسخ‌دهندگان نسبت به اهمیت اقتصاد و تحصیلات، متنوع‌تر است؛ در حالی که در مورد اهمیت ارتباط و خانواده، اجماع بیشتری وجود دارد.

جدول ۱۱. میانگین و انحراف معیار اهمیت ابعاد معیارهای همسرگزینی

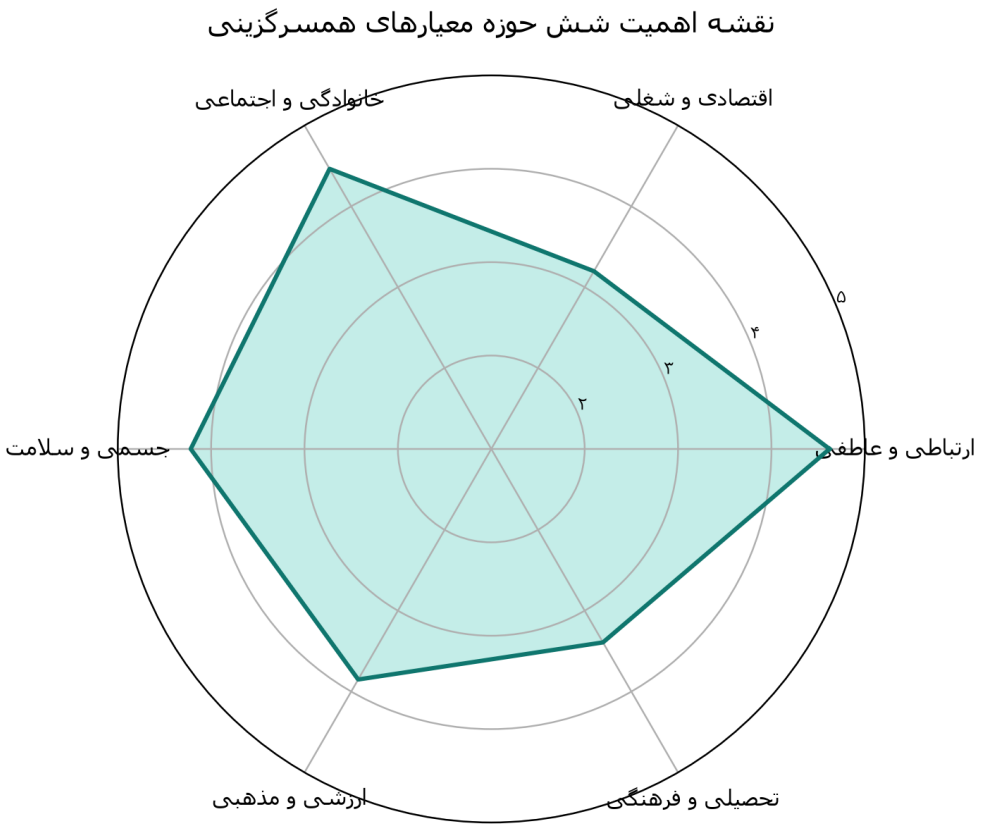
بُعد	میانگین	انحراف معیار	رتبه اهمیت
ارتباطی و عاطفی	۴/۶۲	۰/۸۷	۱
خانوادگی و اجتماعی	۴/۴۶	۰/۹۲	۲
جسمی و سلامت	۴/۲۲	۰/۹۱	۳
ارزشی و مذهبی	۳/۸۵	۱/۰۱	۴
تحصیلی و فرهنگی	۳/۳۹	۱/۰۵	۵
اقتصادی و شغلی	۳/۲۰	۱/۱۷	۶

شکل ۳. میانگین اهمیت ابعاد شش‌گانه معیارهای همسرگزینی

یافته محوری

پاسخ‌دهندگان به‌طور میانگین، معیارهای ارتباطی و خانوادگی را مهم‌تر از معیارهای اقتصادی و تحصیلی دانستند. بااین‌حال، موانع اقتصادی شایع‌ترین مانع ازدواج گزارش شد؛ این تفاوت نشان می‌دهد «اهمیت معیار» و «مانع ساختاری» دو سازه متفاوت‌اند.

شکل ۴. نقشه اهمیت نسبی ابعاد معیارهای همسرگزینی

۵.۴. پایایی و همسانی درونی

ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس نگرش به ازدواج ۰/۹۰۷ بود که نشان‌دهنده همسانی درونی مطلوب است. ضرایب آلفا برای ابعاد معیارها نیز از ۰/۹۰۱ (تحصیلی و فرهنگی) تا ۰/۹۷۱ (ارتباطی و عاطفی) متغیر بود. این ضرایب نشان می‌دهند که گویه‌های هر بُعد به‌طور نسبتاً منسجم یک سازه واحد را می‌سنجند.

بااین‌حال، آلفای بسیار بالا در ابعاد چهارگویه‌ای می‌تواند نشانه همپوشانی زیاد گویه‌ها یا وجود یک عامل عمومی قوی باشد. همبستگی بالای ابعاد با یکدیگر (بین ۰/۵۰ تا ۰/۸۶) نیز این احتمال را تقویت می‌کند که معیارهای همسرگزینی در نمونه حاضر، علاوه بر ابعاد اختصاصی، یک نمره کلی «اهمیت معیارها» نیز داشته باشند. برای بررسی این ساختار، تحلیل عاملی تأییدی در پژوهش آینده ضروری است.

همبستگی گویه با نمره کل برای بیشتر گویه‌های نگرش مطلوب بود. دو گویه «از ازدواج احساس نگرانی و ترس دارم» (r = ۰/۲۵) و «پیدا کردن همسر مناسب برایم دشوار است» (r = ۰/۳۱) همبستگی کمتری با نمره کل داشتند. این یافته می‌تواند نشان دهد که این دو گویه علاوه بر نگرش کلی، جنبه‌ای از اضطراب یا ادراک موانع را می‌سنجند و ممکن است در نسخه‌های آینده ابزار نیاز به بازنگری داشته باشند.

جدول ۱۲. ضرایب پایایی ابزارهای پژوهش

مقیاس	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	تفسیر
نگرش به ازدواج	۱۶	۰/۹۰۷	مطلوب
معیارهای ارتباطی و عاطفی	۴	۰/۹۷۱	بسیار بالا
معیارهای اقتصادی و شغلی	۴	۰/۹۱۷	مطلوب
معیارهای خانوادگی و اجتماعی	۴	۰/۹۵۶	بسیار بالا
معیارهای جسمی و سلامت	۴	۰/۹۲۲	مطلوب
معیارهای ارزشی و مذهبی	۴	۰/۹۴۹	بسیار بالا
معیارهای تحصیلی و فرهنگی	۴	۰/۹۰۱	مطلوب

۵.۵. بررسی توزیع و پیش‌فرض‌های آماری

بررسی چولگی و کشیدگی نشان داد بیشتر متغیرها در دامنه قابل قبول برای تحلیل پارامتریک قرار دارند. بااین‌حال، نگرش به ازدواج چولگی منفی داشت؛ به این معنا که پاسخ‌ها به سمت نمرات بالاتر متمایل بودند. این الگو با توزیع طبقات نگرش نیز هم‌سو است. برای متغیرهایی با چولگی بیشتر، آزمون‌های ناپارامتریک به‌عنوان تحلیل حساسیت اجرا شد و الگوی کلی نتایج تغییر نکرد.

با حجم نمونه ۲۷۸ نفر، آزمون‌های t و ANOVA نسبت به انحراف متوسط از نرمالیت مقاوم هستند. بااین‌حال، برای رگرسیون، توزیع باقی‌مانده‌ها و همسانی واریانس بررسی شد. آزمون بروش-پاگان برای همسانی واریانس باقی‌مانده‌ها معنادار بود (p = ۰/۰۲۶)، که نشان می‌دهد فرض همسانی واریانس به‌طور کامل برقرار نیست. بنابراین، ضرایب رگرسیون باید با احتیاط و به‌عنوان تحلیل اکتشافی تفسیر شوند.

شاخص دوربین-واتسون ۲٫۰۸ بود که نشان‌دهنده استقلال نسبی خطاها است. شاخص VIF برای بیشتر پیش‌بین‌ها کمتر از ۱۰ بود، اما برخی ابعاد معیارها هم‌خطی نسبتاً بالا داشتند. این هم‌خطی ناشی از همبستگی بالای ابعاد معیارها با یکدیگر است و در تفسیر ضرایب رگرسیون باید لحاظ شود.

جدول ۱۳. شاخص‌های چولگی و کشیدگی گویه‌های پژوهش

گویه	چولگی	کشیدگی
ازدواج برای من یک هدف ارزشمند در زندگی است.	-۰/۴۰	-۰/۳۱
ازدواج می‌تواند امنیت عاطفی ایجاد کند.	-۰/۳۲	-۰/۷۴
از ازدواج احساس نگرانی و ترس دارم.	-۰/۳۸	-۰/۳۲
ازدواج را بیشتر مسئولیت می‌دانم تا آرامش.	-۰/۴۶	-۰/۷۲
دوست دارم در آینده نزدیک ازدواج کنم.	۰/۲۰	-۰/۹۲
پیدا کردن همسر مناسب برایم دشوار است.	-۰/۳۵	-۱/۰۹
ازدواج می‌تواند زمینه رشد شخصی را فراهم کند.	۰/۰۹	-۰/۷۷
به موفقیت ازدواج خوش‌بین نیستم.	-۰/۶۴	-۰/۷۰
ازدواج موفق به تلاش و تعهد دو طرف نیاز دارد.	-۱/۹۲	۲/۴۶
ترجیح می‌دهم بدون ازدواج زندگی کنم.	-۰/۶۰	-۰/۹۵
ازدواج را محدودکننده آزادی می‌دانم.	-۰/۷۸	-۰/۶۶
ازدواج می‌تواند حس تعلق ایجاد کند.	-۰/۰۹	-۰/۲۹
در ازدواج، حفظ استقلال و حریم شخصی ممکن است.	-۰/۷۳	۰/۰۳
آینده ازدواج برایم روشن و امیدوارکننده است.	-۰/۲۳	-۰/۴۰
از تعهد بلندمدت می‌ترسم.	-۱/۹۳	۳/۷۵
اگر شرایط فراهم باشد، ازدواج را انتخاب می‌کنم.	-۰/۹۱	۰/۰۱
برای من مهم است که همسر آینده‌ام احساسات و نیازهایش را با من به‌صورت صریح بیان کند.	-۲/۶۳	۶/۹۹
برای من مهم است که همسر آینده‌ام در گفتگو با من صادق باشد.	-۲/۸۰	۷/۳۸
برای من مهم است که همسر آینده‌ام به نظرها و مرزهای من احترام بگذارد.	-۳/۱۶	۹/۴۲
برای من مهم است که همسر آینده‌ام هنگام اختلاف، به‌جای پرخاشگری، دنبال راه‌حل مشترک	-۲/۴۷	۵/۴۸

گویه	چولگی	کشیدگی
باشد.		
برای من مهم است که همسر آینده‌ام درآمد کافی و نسبتاً پایدار داشته باشد.	-۰/۲۹	-۱/۲۲
برای من مهم است که همسر آینده‌ام شغل یا منبع درآمد خود را حفظ کند.	-۰/۴۱	-۰/۸۷
برای من مهم است که همسر آینده‌ام توان یا برنامه مشخصی برای تأمین مسکن مستقل داشته باشد.	-۰/۲۵	-۱/۰۸
برای من مهم است که همسر آینده‌ام بتواند درآمد و هزینه‌های زندگی را برنامه‌ریزی و مدیریت کند.	-۰/۸۷	-۰/۱۱
برای من مهم است که همسر آینده‌ام با خانواده من با احترام و همکاری رفتار کند.	-۱/۸۷	۲/۸۳
برای من مهم است که همسر آینده‌ام مسئولیت‌های خانه و زندگی مشترک را بپذیرد.	-۱/۹۷	۳/۸۹
برای من مهم است که خانواده‌ام همسر آینده‌ام را بپذیرند.	-۲/۴۶	۵/۸۲
برای من مهم است که همسر آینده‌ام با خانواده خودش رابطه سالم و محترمانه داشته باشد.	-۲/۵۲	۶/۱۱
برای من مهم است که همسر آینده‌ام از سلامت جسمی مناسبی برخوردار باشد.	-۲/۰۶	۴/۴۲
برای من مهم است که همسر آینده‌ام به بهداشت و آراستگی خود توجه کند.	-۲/۰۳	۳/۷۴
برای من مهم است که ظاهر و اندام همسر آینده‌ام با ترجیحات من تناسب داشته باشد.	-۱/۰۸	۱/۳۵
برای من مهم است که همسر آینده‌ام بتواند هیجان‌های خود را به‌صورت سالم مدیریت کند.	-۱/۵۹	۲/۳۹
برای من مهم است که همسر آینده‌ام در ارزش‌های اخلاقی مهم با من هم‌نظر باشد.	-۱/۰۰	۰/۷۰
برای من مهم است که همسر آینده‌ام در رابطه زناشویی وفادار بماند.	-۱/۴۲	۱/۶۱
برای من مهم است که همسر آینده‌ام حریم خصوصی و استقلال من را رعایت کند.	-۰/۹۹	۰/۶۰
برای من مهم است که همسر آینده‌ام دیدگاهی مشابه من درباره نقش‌های خانوادگی داشته باشد.	-۰/۶۵	-۰/۲۶
برای من مهم است که همسر آینده‌ام حداقل سطح تحصیلات مورد نظر من را داشته باشد.	-۰/۴۱	-۰/۹۹
برای من مهم است که همسر آینده‌ام به یادگیری و مطالعه علاقه داشته باشد.	-۰/۱۵	-۰/۸۷
برای من مهم است که بتوانم با همسر آینده‌ام درباره موضوع‌های فکری و فرهنگی گفتگوی عمیق داشته باشم.	-۰/۶۱	-۰/۳۶
برای من مهم است که همسر آینده‌ام از ادامه تحصیل یا پیشرفت شغلی من حمایت کند.	-۰/۸۵	۰/۲۸

۵.۶. همبستگی متغیرهای پژوهش

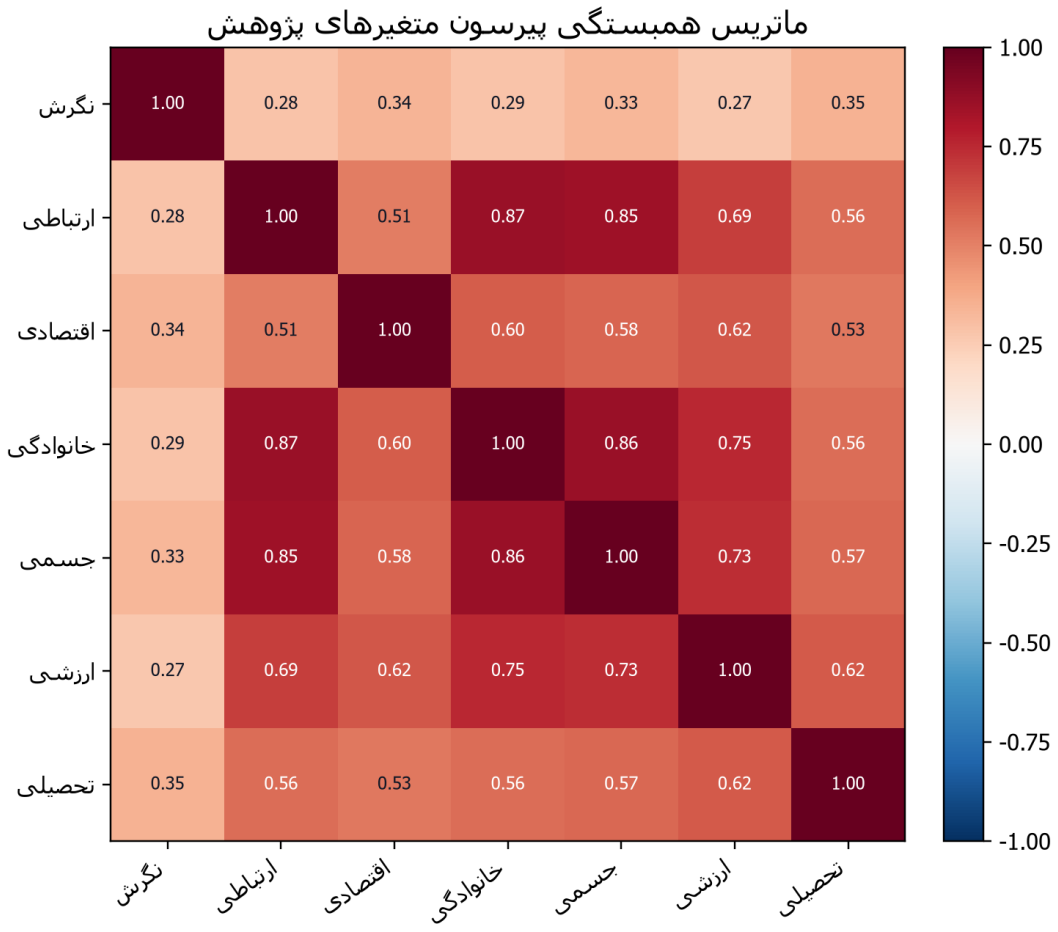
نگرش به ازدواج با هر شش حوزه معیارهای همسرگزینی رابطه مثبت و معنادار داشت. قوی‌ترین همبستگی‌ها مربوط به معیارهای تحصیلی و فرهنگی (r = ۰/۳۴۷, p < ۰.۰۰۱) و اقتصادی و شغلی (r = ۰/۳۴۰, p < ۰.۰۰۱) بود. پس از آن، معیارهای جسمی و سلامت (r = ۰/۳۳۱)، خانوادگی و اجتماعی (r = ۰/۲۸۸) و ارتباطی و عاطفی (r = ۰/۲۸۴) قرار داشتند. ضعیف‌ترین همبستگی با معیارهای ارزشی و مذهبی (r = ۰/۲۷۰) مشاهده شد.

این یافته نشان می‌دهد که نگرش مثبت‌تر به ازدواج با اهمیت بالاتر همه ابعاد معیارها همراه است، اما شدت رابطه در ابعاد مختلف یکسان نیست. رابطه قوی‌تر با تحصیلات و اقتصاد می‌تواند نشان دهد افرادی که نگرش مثبت‌تری دارند، برای ساختن زندگی مشترک پایدار، به توانمندی‌های فرهنگی و اقتصادی نیز اهمیت می‌دهند. رابطه ضعیف‌تر با ارزش‌های مذهبی ممکن است ناشی از محدودیت دامنه این بُعد یا نقش عوامل دیگر مانند خانواده و تجربه شخصی باشد.

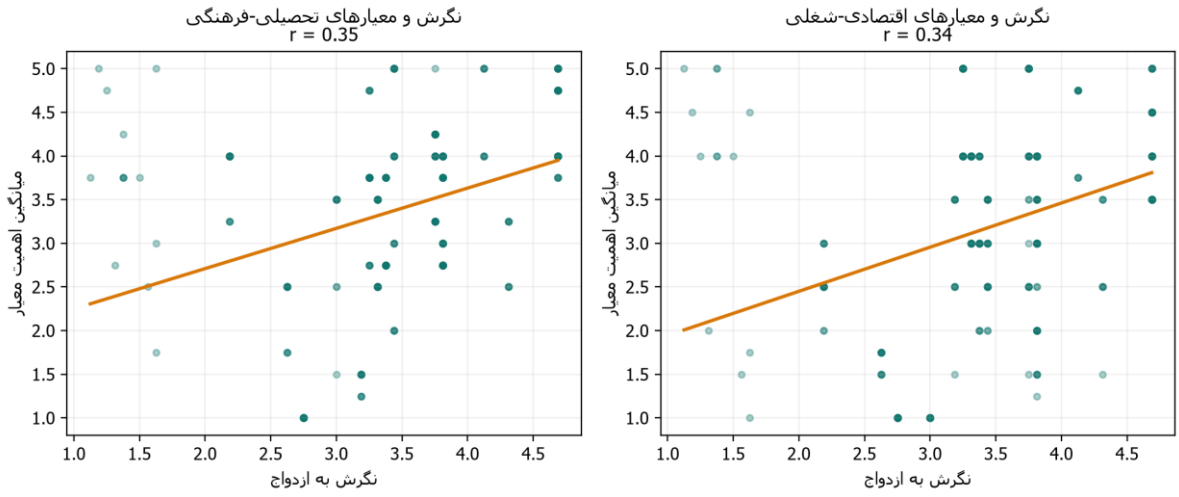
همبستگی میان ابعاد معیارها نیز بالا بود؛ برای مثال ارتباطی با خانوادگی، خانوادگی با جسمی و ارتباطی با جسمی همبستگی بالایی داشتند. این همبستگی‌های بالا نشان می‌دهند که ابعاد معیارها کاملاً مستقل نیستند و ممکن است بخشی از واریانس آن‌ها مشترک باشد. بنابراین، در تحلیل رگرسیون، هم‌خطی باید جدی گرفته شود.

جدول ۱۴. همبستگی پیرسون نگرش به ازدواج با ابعاد معیارهای همسرگزینی

بُعد معیار	r	p	تفسیر
ارتباطی و عاطفی	۰/۲۸۴	<۰.۰۰۱	**مثبت و معنادار**
اقتصادی و شغلی	۰/۳۴۰	<۰.۰۰۱	**مثبت و معنادار**
خانوادگی و اجتماعی	۰/۲۸۸	<۰.۰۰۱	**مثبت و معنادار**
جسمی و سلامت	۰/۳۳۱	<۰.۰۰۱	**مثبت و معنادار**
ارزشی و مذهبی	۰/۲۷۰	<۰.۰۰۱	**مثبت و معنادار**
تحصیلی و فرهنگی	۰/۳۴۷	<۰.۰۰۱	**مثبت و معنادار**

شکل ۵. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

شکل ۶. نمودار پراکندگی نگرش با معیارهای تحصیلی و فرهنگی و اقتصادی و شغلی

۵.۷. مقایسه گروه‌های جمعیت‌شناختی

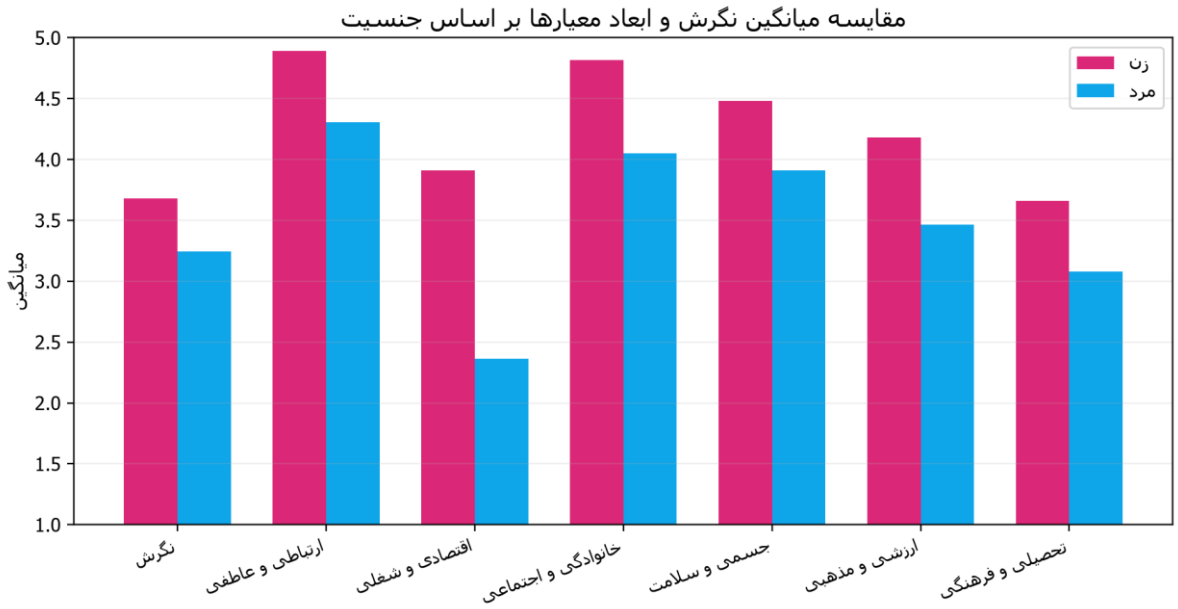
مقایسه زنان و مردان نشان داد زنان در نگرش به ازدواج و همه ابعاد معیارها میانگین بالاتری داشتند. تفاوت در بُعد اقتصادی بسیار بزرگ بود (زن: ۳/۹۱، مرد: ۲/۳۶، d = ۱/۷۵). تفاوت در نگرش (زن: ۳/۶۸، مرد: ۳/۲۴، d = ۰/۵۷)، ارتباطی (زن: ۴/۸۹، مرد: ۴/۳۱، d = ۰/۷۱)، خانوادگی (زن: ۴/۸۲، مرد: ۴/۰۵، d = ۰/۹۱)، جسمی (زن: ۴/۴۸، مرد: ۳/۹۱، d = ۰/۶۷)، ارزشی (زن: ۴/۱۸، مرد: ۳/۴۷، d = ۰/۷۵) و تحصیلی (زن: ۳/۶۶، مرد: ۳/۰۸، d = ۰/۵۸) نیز معنادار بود.

این تفاوت‌ها را نباید به‌عنوان ویژگی ذاتی جنسیت تفسیر کرد. تفاوت‌ها می‌تواند بازتاب انتظارات نقش، جامعه‌پذیری، فشار اقتصادی، تجربه‌های رابطه و تفاوت در اولویت‌دهی به ابعاد مختلف باشد. همچنین، نمونه حاضر از نظر تحصیلات و شهر نامتعادل است و ممکن است برخی تفاوت‌ها تحت تأثیر ترکیب نمونه قرار گرفته باشد.

مقایسه افراد هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه نشان داد نگرش کلی دو گروه تفاوت معنادار نداشت (M = ۳/۴۸ در برابر ۳/۴۵، p = ۰.۷۷۰). بااین‌حال، افراد هرگز ازدواج‌نکرده در معیارهای ارتباطی (۴/۷۸ در برابر ۳/۵۰)، اقتصادی (۳/۳۶ در برابر ۲/۰۷)، خانوادگی (۴/۶۴ در برابر ۳/۲۱)، جسمی (۴/۳۹ در برابر ۲/۹۷)، ارزشی (۴/۰۱ در برابر ۲/۷۴) و تحصیلی (۳/۴۸ در برابر ۲/۷۷) میانگین بالاتری داشتند. حجم گروه مطلقه تنها ۳۴ نفر بود؛ بنابراین این تفاوت‌ها باید اکتشافی تلقی شوند.

جدول ۱۵. مقایسه نگرش و ابعاد معیارها بر اساس جنسیت

متغیر	زن	مرد	t	p	d
نگرش به ازدواج	۳/۶۸	۳/۲۴	۴/۸۳	<۰.۰۰۱	۰/۵۷
ارتباطی و عاطفی	۴/۸۹	۴/۳۱	۵/۴۶	<۰.۰۰۱	۰/۷۱
اقتصادی و شغلی	۳/۹۱	۲/۳۶	۱۴/۲۱	<۰.۰۰۱	۱/۷۵
خانوادگی و اجتماعی	۴/۸۲	۴/۰۵	۷/۰۸	<۰.۰۰۱	۰/۹۱
جسمی و سلامت	۴/۴۸	۳/۹۱	۵/۱۷	<۰.۰۰۱	۰/۶۷
ارزشی و مذهبی	۴/۱۸	۳/۴۶	۵/۹۹	<۰.۰۰۱	۰/۷۵
تحصیلی و فرهنگی	۳/۶۶	۳/۰۸	۴/۶۳	<۰.۰۰۱	۰/۵۸

شکل ۷. مقایسه میانگین نگرش و ابعاد معیارها در زنان و مردان

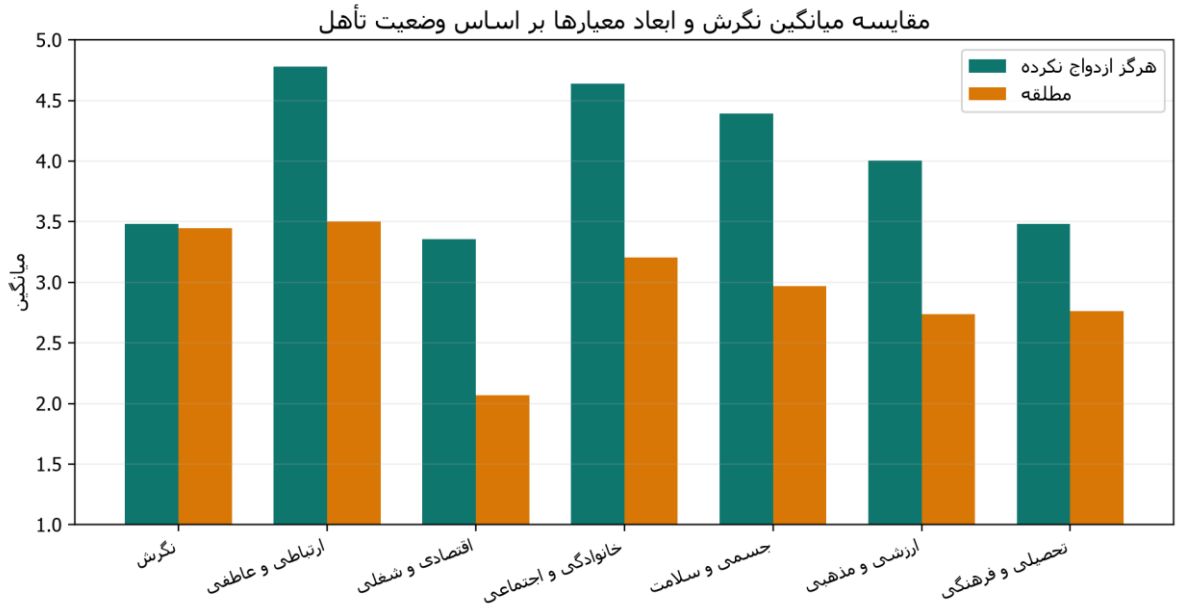
جدول ۱۶. مقایسه نگرش و ابعاد معیارها بر اساس وضعیت تأهل

متغیر	هرگز ازدواج‌نکرده	مطلقه	t	p	d
نگرش به ازدواج	۳/۴۸	۳/۴۵	۰/۲۹	۰.۷۷۰	۰/۰۴
ارتباطی و عاطفی	۴/۷۸	۳/۵۰	۴/۰۲	۰.۰۰۱>	۱/۶۸
اقتصادی و شغلی	۳/۳۶	۲/۰۷	۵/۲۶	۰.۰۰۱>	۱/۱۸
خانوادگی و اجتماعی	۴/۶۴	۳/۲۱	۴/۷۳	۰.۰۰۱>	۱/۸۱
جسمی و سلامت	۴/۳۹	۲/۹۷	۴/۷۶	۰.۰۰۱>	۱/۸۲
ارزشی و مذهبی	۴/۰۱	۲/۷۳	۴/۵۵	۰.۰۰۱>	۱/۳۷
تحصیلی و فرهنگی	۳/۴۸	۲/۷۷	۲/۵۸	۰.۰۱۴	۰/۷۰

هشدار تفسیری درباره تفاوت‌های جنسیتی

تفاوت‌های جنسیتی مشاهده‌شده را نباید به‌عنوان ویژگی ذاتی زنان یا مردان تفسیر کرد. این تفاوت‌ها می‌تواند بازتاب انتظارات نقش،

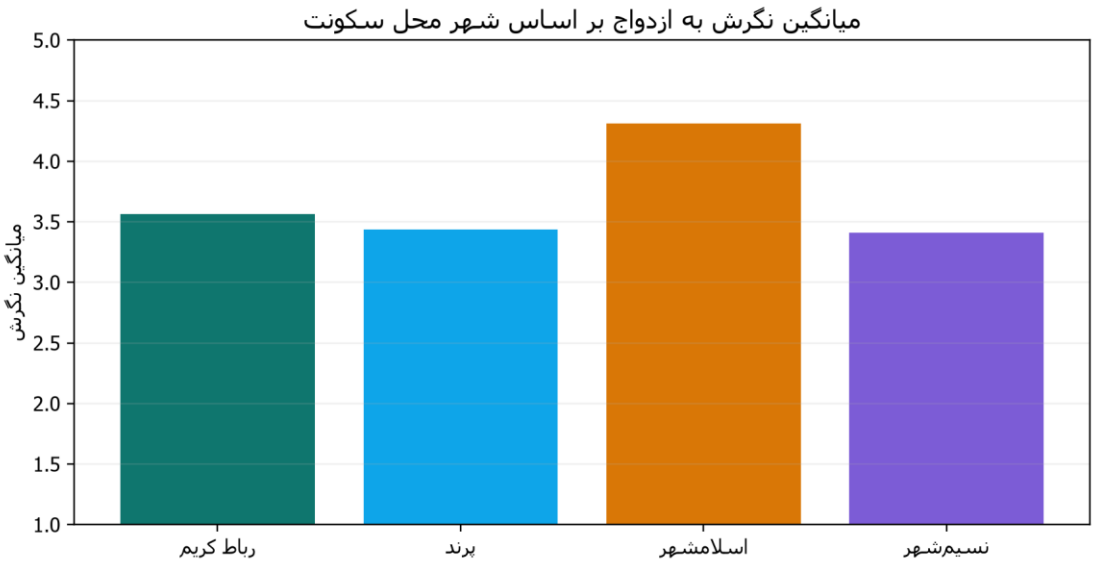
فشار اقتصادی، جامعه‌پذیری و ترکیب نمونه باشد.

شکل ۸. مقایسه میانگین نگرش و ابعاد معیارها بر اساس وضعیت تأهل

جدول ۱۷. تحلیل واریانس یک‌راهه نگرش و ابعاد معیارها بر اساس شهر

متغیر	F	p	eta squared
نگرش به ازدواج	۳/۴۹	۰.۰۱۶	۰/۰۳۷
ارتباطی و عاطفی	۶/۵۷	<۰.۰۰۱	۰/۰۶۷
اقتصادی و شغلی	۵/۰۰	۰.۰۰۲	۰/۰۵۲
خانوادگی و اجتماعی	۷/۳۸	<۰.۰۰۱	۰/۰۷۵
جسمی و سلامت	۵/۵۹	<۰.۰۰۱	۰/۰۵۸
ارزشی و مذهبی	۴/۹۱	۰.۰۰۲	۰/۰۵۱
تحصیلی و فرهنگی	۱/۰۳	۰.۳۸۱	۰/۰۱۱

شکل ۹. میانگین نگرش به ازدواج در چهار شهر مورد مطالعه

در مقایسه شهرها، تفاوت نگرش و بیشتر ابعاد معیارها از نظر آماری معنادار بود. بااین‌حال، گروه اسلامشهر تنها ۸ نفر بود و این یافته به‌شدت تحت تأثیر حجم کم نمونه قرار دارد. بنابراین، تفاوت شهری باید به‌عنوان یک سرنخ اولیه برای پژوهش‌های آینده تلقی شود، نه یک نتیجه قطعی.

۵.۸. تحلیل رگرسیون اکتشافی

برای بررسی سهم اکتشافی نگرش و متغیرهای جمعیت‌شناختی در تبیین نگرش به ازدواج، یک مدل رگرسیون چندگانه با روش ورود هم‌زمان اجرا شد. متغیر وابسته نگرش به ازدواج و پیش‌بین‌ها شامل سن، جنسیت، وضعیت تأهل، کفایت درآمد، نگرش خانواده، فشار اجتماعی، دینداری و شش بُعد معیارها بودند. مدل به‌طور کلی معنادار بود ($F(۱۳, ۲۶۴) = ۱۲/۴۸۹$, $p < ۰.۰۰۱$) و ۳۸/۱ درصد از واریانس نگرش را تبیین کرد ($R^2 = ۰/۳۸۱$, Adjusted $R^2 = ۰/۳۵$).

در این مدل، نگرش خانواده به ازدواج قوی‌ترین سهم را داشت ($\beta = ۰/۵۷۲$, $p < ۰.۰۰۱$). سن ($\beta = -۰/۱۳۹$, $p = ۰/۰۲۱$) و دینداری ($\beta = ۰/۱۷۶$, $p = ۰/۰۰۵$) نیز سهم معنادار داشتند. جنسیت، وضعیت تأهل، فشار اجتماعی، کفایت درآمد و ابعاد معیارها پس از کنترل سایر متغیرها سهم معنادار نداشتند؛ البته هم‌خطی بالای ابعاد معیارها و ماهیت همبستگی داده‌ها، تفسیر ضرایب را محدود می‌کند.

این مدل را نباید به‌عنوان مدل علّی تفسیر کرد. نگرش خانواده، دینداری و نگرش فرد به ازدواج ممکن است هم‌زمان تحت تأثیر خانواده، فرهنگ و تجربه‌های شخصی شکل گرفته باشند. همچنین، ورود هم‌زمان ابعاد معیارها به مدل، به دلیل همبستگی بالای آن‌ها، می‌تواند ضرایب را ناپایدار کند. مدل حاضر تنها یک تحلیل اکتشافی برای تولید فرضیه است.

جدول ۱۸. ضرایب استاندارد رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی نگرش به ازدواج

پیش‌بین	β	t	p
سن	−۰/۱۳۹	−۲/۳۳	۰.۰۲۱
جنسیت زن	−۰/۰۱۱	−۰/۱۲	۰.۹۰۶
وضعیت مطلقه	۰/۰۸۳	۱/۲۵	۰.۲۱۲
کفایت درآمد	۰/۰۴۷	۰/۶۵	۰.۵۱۶
نگرش خانواده	۰/۵۷۲	۷/۱۳	<۰.۰۰۱
فشار اجتماعی	−۰/۰۵۵	−۰/۷۸	۰.۴۳۸
دینداری	۰/۱۷۶	۲/۸۳	۰.۰۰۵
ارتباطی و عاطفی	−۰/۱۴۶	−۱/۳۳	۰.۱۸۴
اقتصادی و شغلی	−۰/۰۲۱	−۰/۲۵	۰.۸۰۵
خانوادگی و اجتماعی	۰/۱۱۲	۰/۸۵	۰.۳۹۷
جسمی و سلامت	−۰/۰۳۹	−۰/۲۹	۰.۷۶۸
ارزشی و مذهبی	۰/۱۰۱	۱/۱۴	۰.۲۵۶
تحصیلی و فرهنگی	۰/۰۵۷	۰/۷۲	۰.۴۷۳

۵.۹. موانع و فرصت‌های ازدواج

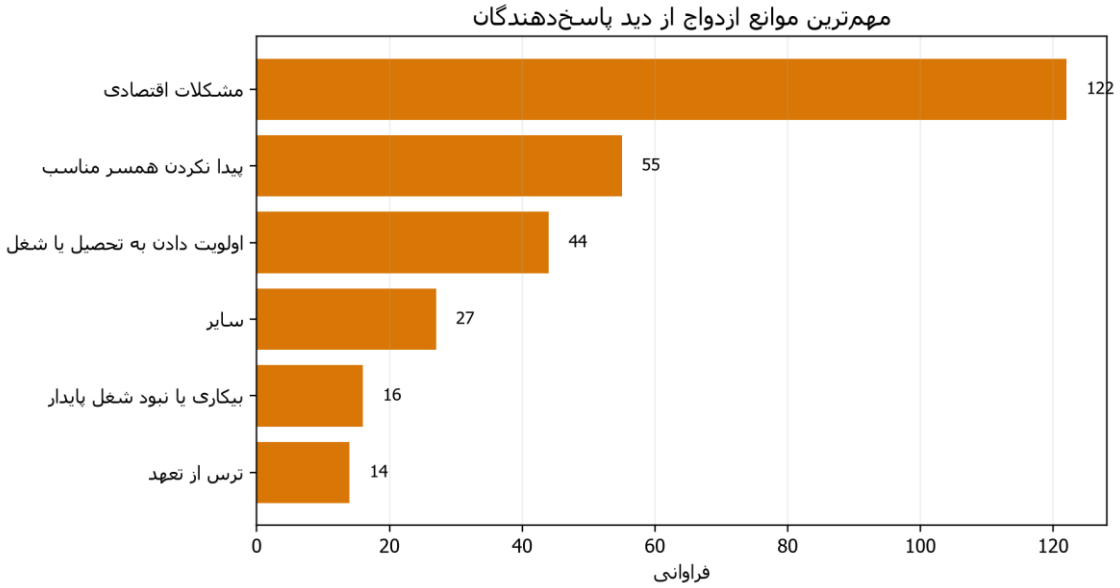
در پاسخ به پرسش «مهم‌ترین مانع ازدواج برای شما چیست؟»، مشکلات اقتصادی با ۱۲۲ نفر (۴۳/۹ درصد) شایع‌ترین مانع بود. پس از آن، پیدا نکردن همسر مناسب با ۵۵ نفر (۱۹/۸ درصد)، اولویت دادن به تحصیل یا شغل با ۴۴ نفر (۱۵/۸ درصد)، سایر با ۲۷ نفر (۹/۷ درصد)، بیکاری یا نبود شغل پایدار با ۱۶ نفر (۵/۸ درصد) و ترس از تعهد با ۱۴ نفر (۵ درصد) قرار داشتند.

در پاسخ به پرسش «فرصت آشنایی و انتخاب همسر در شهر شما چقدر کافی است؟»، ۱۶۴ نفر (۵۹ درصد) گزینه «متوسط است» را انتخاب کردند. ۷۲ نفر (۲۵/۹ درصد) «کم است»، ۲۰ نفر (۷/۲ درصد) «کاملاً کافی است»، ۱۴ نفر (۵ درصد) «اصلاً کافی نیست» و ۸ نفر (۲/۹ درصد) «زیاد است» را انتخاب کردند. بنابراین، ۳۰/۹ درصد نمونه فرصت آشنایی را کم یا بسیار کم دانستند و تنها ۱۰/۱ درصد آن را زیاد یا کاملاً کافی ارزیابی کردند.

ترکیب این دو یافته نشان می‌دهد که موانع ازدواج در نمونه حاضر، بیشتر اقتصادی و ساختاری است، اما عامل «پیدا نکردن همسر مناسب» نیز سهم قابل توجهی دارد. این عبارت می‌تواند هم به کمبود فرصت آشنایی، هم به سخت‌گیری معیارها و هم به ناهماهنگی انتظارات اشاره داشته باشد. برای تفکیک این معانی، پژوهش کیفی یا سؤال باز ضروری است.

جدول ۱۹. مهم‌ترین موانع ازدواج از دید پاسخ‌دهندگان

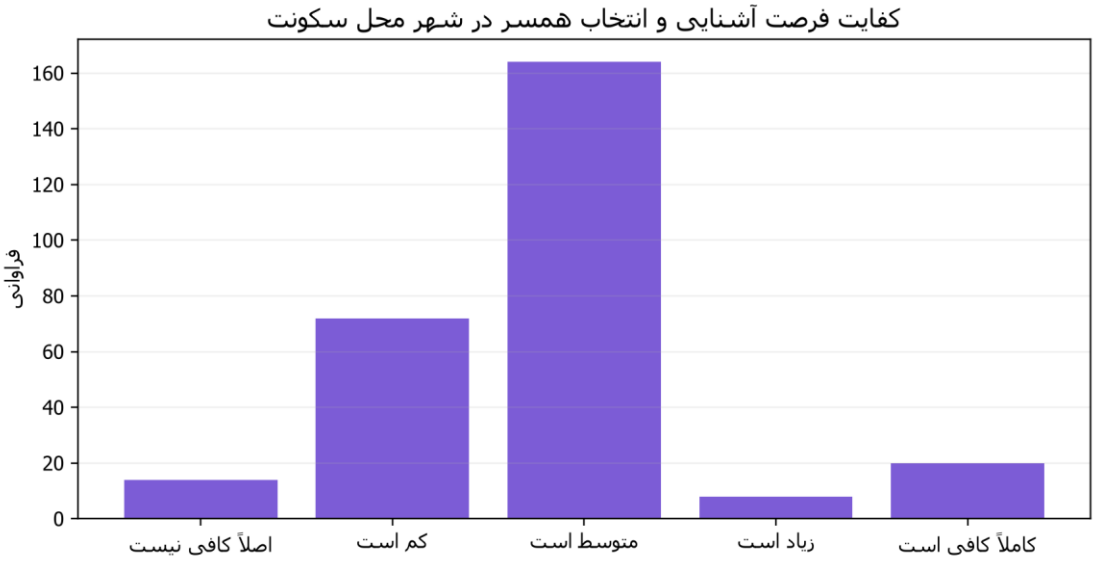
مانع	فراوانی	درصد
مشکلات اقتصادی	۱۲۲	۴۳/۹
پیدا نکردن همسر مناسب	۵۵	۱۹/۸
اولویت دادن به تحصیل یا شغل	۴۴	۱۵/۸
سایر	۲۷	۹/۷
بیکاری یا نبود شغل پایدار	۱۶	۵/۸
ترس از تعهد	۱۴	۵/۰

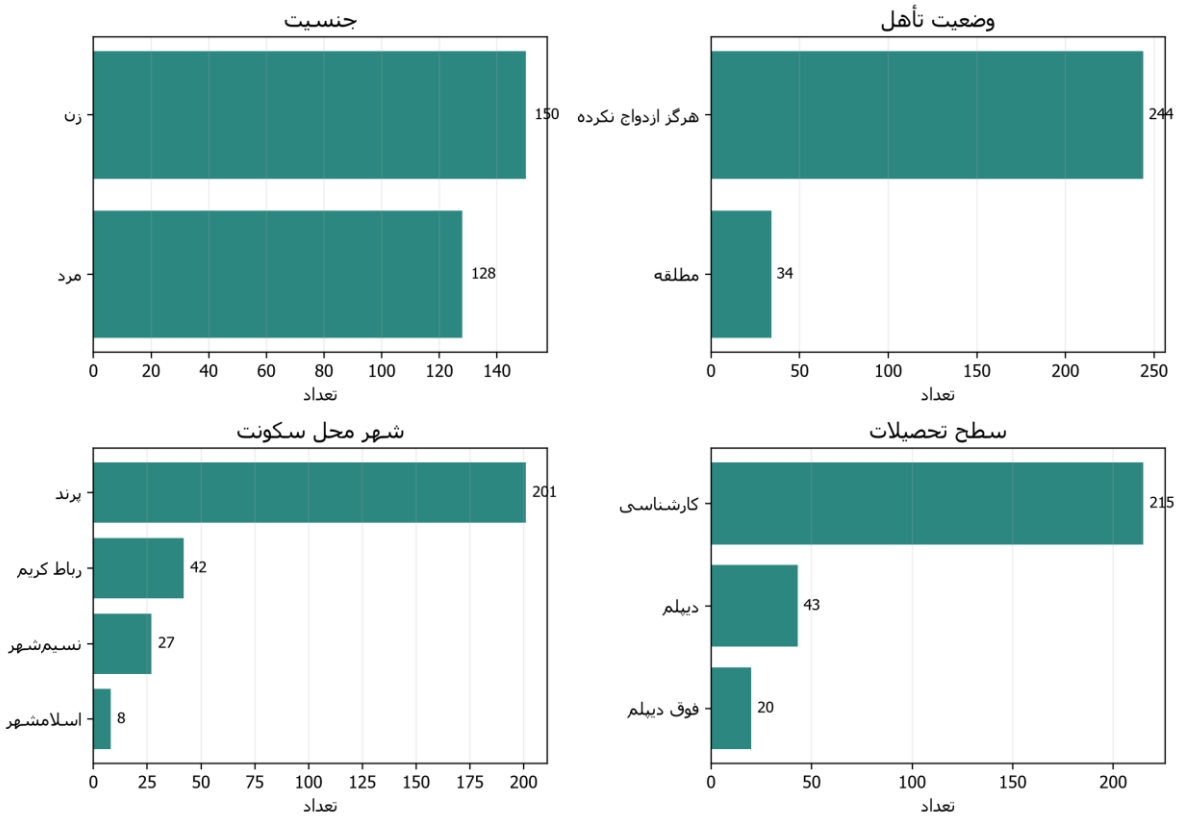
شکل ۱۰. نمودار فراوانی موانع ازدواج

جدول ۲۰. کفایت فرصت آشنایی و انتخاب همسر در شهر محل سکونت

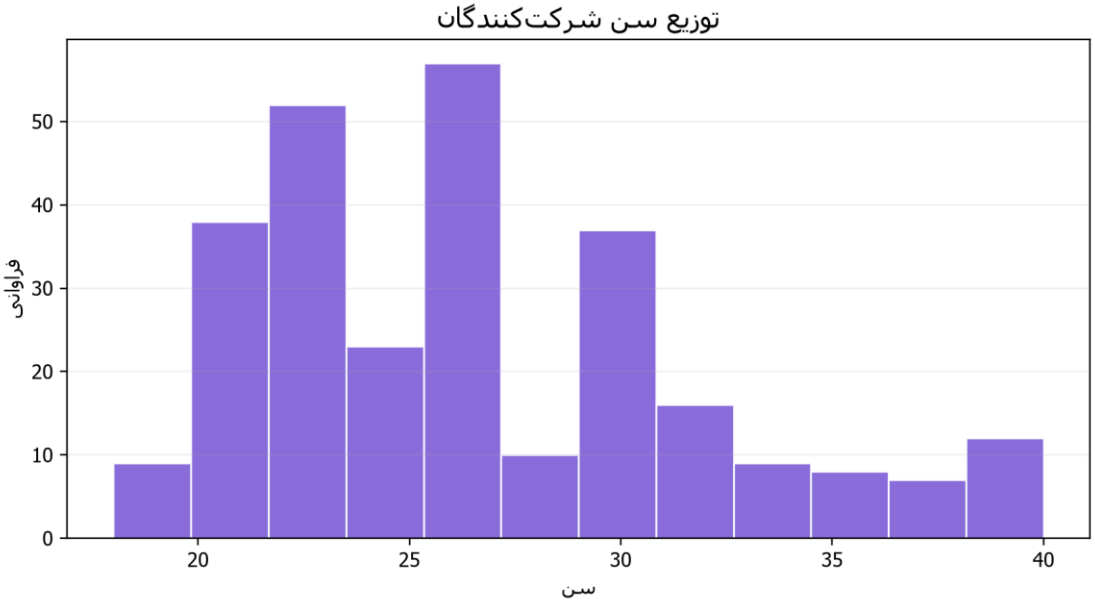
پاسخ	فراوانی	درصد
اصلاً کافی نیست	۱۴	۵/۰
کم است	۷۲	۲۵/۹
متوسط است	۱۶۴	۵۹/۰
زیاد است	۸	۲/۹
کاملاً کافی است	۲۰	۷/۲

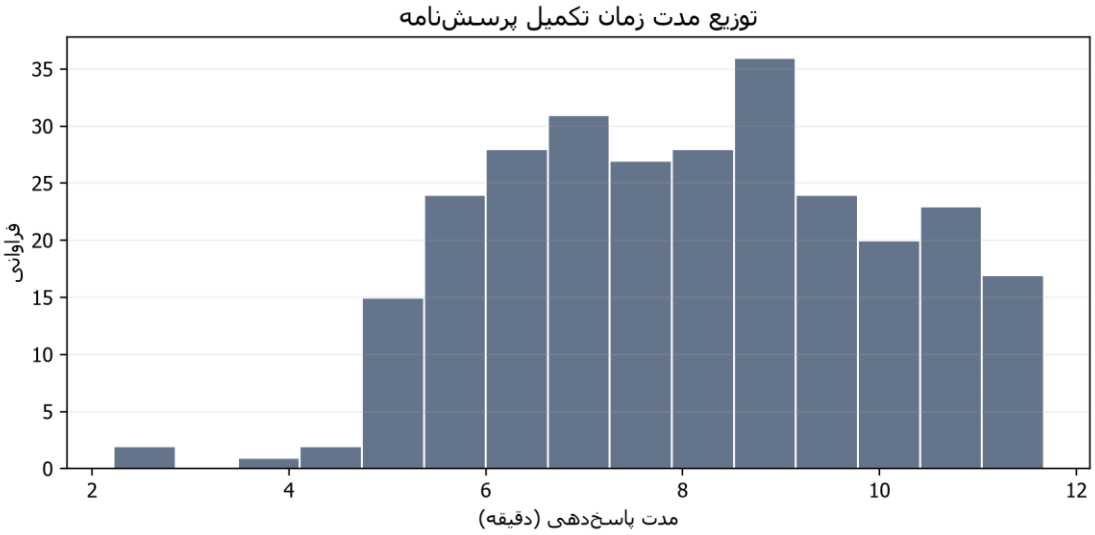
شکل ۱۱. نمودار کفایت فرصت آشنایی و انتخاب همسر

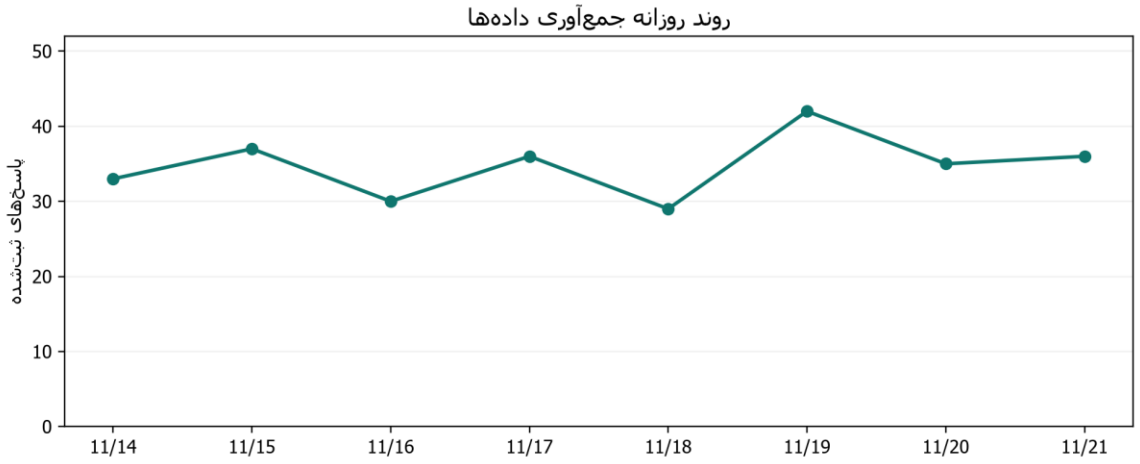
شکل ۱۲. توزیع ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه

شکل ۱۳. توزیع سن شرکت‌کنندگان

شکل ۱۴. توزیع مدت زمان تکمیل پرسش‌نامه

شکل ۱۵. روند روزانه جمع‌آوری داده‌ها

فصل ششم: بحث و نتیجه‌گیری

۶.۱. خلاصه یافته‌ها

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه نگرش به ازدواج با اهمیت شش حوزه معیارهای همسرگزینی در ۲۷۸ بزرگسال هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه انجام شد. یافته‌های توصیفی نشان داد نگرش کلی نمونه نسبت به ازدواج نسبتاً مثبت است؛ میانگین نگرش ۳/۴۸ از ۵ بود و ۵۴ درصد پاسخ‌دهندگان در طبقه مثبت یا خیلی مثبت قرار داشتند. بااین‌حال، ۹/۷ درصد نگرش منفی یا نسبتاً منفی داشتند و ۳۶/۳ درصد در طبقه میانه قرار گرفتند. این توزیع نشان می‌دهد که نگرش به ازدواج در نمونه حاضر، بیشتر طیفی از پذیرش محتاطانه تا پذیرش مثبت است، نه یک پذیرش یا رد سیاه‌وسفید.

در میان ابعاد معیارهای همسرگزینی، ارتباطی و عاطفی (۴/۶۲) و خانوادگی و اجتماعی (۴/۴۶) بالاترین اهمیت را داشتند. جسمی و سلامت (۴/۲۲) در رتبه سوم، ارزشی و مذهبی (۳/۸۵) در رتبه چهارم، تحصیلی و فرهنگی (۳/۳۹) در رتبه پنجم و اقتصادی و شغلی (۳/۲۰) در رتبه ششم قرار گرفتند. همه ابعاد بالاتر از نقطه میانی مقیاس بودند، اما تنوع پاسخ‌ها در ابعاد اقتصادی و تحصیلی بیشتر از ابعاد ارتباطی و خانوادگی بود.

نگرش به ازدواج با همه ابعاد معیارها رابطه مثبت و معنادار داشت. قوی‌ترین همبستگی‌ها با معیارهای تحصیلی و فرهنگی (r = ۰/۳۴۷) و اقتصادی و شغلی (r = ۰/۳۴۰) و ضعیف‌ترین همبستگی با معیارهای ارزشی و مذهبی (r = ۰/۲۷۰) بود. این الگو نشان می‌دهد که نگرش مثبت‌تر به ازدواج با اهمیت بالاتر همه معیارها همراه است، اما اهمیت نسبی ابعاد متفاوت است.

زنان در نگرش و همه ابعاد معیارها میانگین بالاتری از مردان داشتند. تفاوت‌ها در بُعد اقتصادی بسیار بزرگ (d = ۱/۷۵) و در بُعد خانوادگی (d = ۰/۹۱) و ارزشی (d = ۰/۷۵) نیز قابل توجه بود. افراد هرگز ازدواج‌نکرده در پنج بُعد از شش بُعد، اهمیت بالاتری از افراد مطلقه گزارش کردند، اما نگرش کلی دو گروه تفاوت معنادار نداشت. تفاوت شهرها نیز در نگرش و بیشتر ابعاد معنادار بود، اما گروه اسلامشهر تنها ۸ نفر بود و این یافته باید با احتیاط تفسیر شود.

مهم‌ترین موانع ازدواج از دید پاسخ‌دهندگان، مشکلات اقتصادی (۴۳/۹ درصد)، پیدا نکردن همسر مناسب (۱۹/۸ درصد) و اولویت دادن به تحصیل یا شغل (۱۵/۸ درصد) بود. بیش از نیمی از نمونه، فرصت آشنایی و انتخاب همسر در شهر خود را «متوسط» و حدود یک‌سوم آن را «کم» یا «اصلاً

کافی نیست» ارزیابی کردند. این یافته‌ها نشان می‌دهند که نگرش مثبت به ازدواج در بستری از موانع اقتصادی و محدودیت فرصت‌های آشنایی قرار دارد.

۶.۲. تفسیر یافته‌ها بر اساس فرضیه‌ها

فرضیه اول تا ششم پژوهش، رابطه نگرش به ازدواج با ابعاد شش‌گانه معیارها را بررسی می‌کرد. همه این فرضیه‌ها با داده‌ها هم‌سو بودند؛ نگرش با هر شش بُعد رابطه مثبت و معنادار داشت. این یافته را می‌توان بر اساس نظریه نگرش سه‌بعدی و نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده تفسیر کرد. نگرش مثبت‌تر به ازدواج می‌تواند با ارزیابی مثبت‌تر از آینده رابطه، اهمیت بیشتر به ویژگی‌های سازنده رابطه و آمادگی برای سرمایه‌گذاری در انتخاب همسر همراه باشد. در نتیجه، فرد ممکن است به طیف گسترده‌تری از معیارها، از ارتباط و خانواده تا اقتصاد و تحصیلات، اهمیت بدهد.

بااین‌حال، جهت رابطه را نمی‌توان قطعی دانست. ممکن است افرادی که به معیارهای متعدد اهمیت می‌دهند، ازدواج را جدی‌تر و ارزشمندتر ارزیابی کنند؛ یا افرادی که نگرش مثبت‌تری دارند، در جستجوی همسری باشند که در ابعاد مختلف با آنان هماهنگ باشد. همچنین، متغیرهای سوم مانند خانواده، دینداری و وضعیت اقتصادی می‌توانند هم نگرش و هم معیارها را تحت تأثیر قرار دهند. داده‌های مقطعی اجازه تفکیک این مسیرها را نمی‌دهد.

فرضیه هفتم، تفاوت جنسیتی را بررسی می‌کرد. داده‌ها نشان داد زنان در نگرش و همه ابعاد معیارها میانگین بالاتری داشتند. این یافته با مطالعات اخیر درباره تفاوت‌های جنسیتی در نگرش و معیارهای همسرگزینی هم‌سو است (Altarawneh, ۲۰۲۵; Sonkaya & Öcal, ۲۰۲۴). بااین‌حال، اندازه بزرگ تفاوت در بُعد اقتصادی نیازمند تفسیر فرهنگی و اقتصادی است. زنان ممکن است به دلیل انتظارات اجتماعی، ناامنی اقتصادی یا تجربه محدودیت فرصت‌ها، به توانایی تأمین اقتصادی همسر اهمیت بیشتری بدهند. از سوی دیگر، مردان ممکن است معیارهای اقتصادی را کمتر گزارش کنند، زیرا در فرهنگ سنتی، تأمین اقتصاد بیشتر به نقش مرد نسبت داده می‌شود.

فرضیه هشتم، تفاوت افراد هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه را بررسی می‌کرد. نگرش کلی دو گروه تفاوت معنادار نداشت، اما افراد هرگز ازدواج‌نکرده در بیشتر ابعاد معیارها میانگین بالاتری داشتند. این یافته را می‌توان با تفاوت در مرحله زندگی، انگیزه برای تشکیل خانواده، تجربه شکست و انتظارات واقع‌بینانه‌تر توضیح داد. افراد مطلقه ممکن است پس از تجربه طلاق، اهمیت برخی معیارها را کاهش دهند یا بر جنبه‌های دیگری مانند استقلال، ثبات و سازگاری تمرکز کنند. بااین‌حال، حجم کم گروه مطلقه و احتمال تفاوت در ترکیب سنی، تحصیلی و شهری، تفسیر را محدود می‌کند.

فرضیه نهم، تفاوت شهرها را بررسی می‌کرد. تفاوت‌ها در نگرش و بیشتر ابعاد از نظر آماری معنادار بود، اما توزیع نمونه بسیار نامتعادل بود. اسلامشهر با ۸ نفر، کمترین حجم را داشت و این می‌تواند ناشی از نمونه کوچک یا ویژگی‌های خاص پاسخ‌دهندگان آن باشد. بنابراین، تفاوت شهری را نباید به‌عنوان تفاوت قطعی جمعیت‌های شهری تفسیر کرد. پژوهش‌های آینده با نمونه‌گیری متناسب و احتمال‌محور می‌توانند این تفاوت‌ها را دقیق‌تر بررسی کنند.

فرضیه دهم، سهم اکتشافی نگرش در تبیین معیارها را بررسی می‌کرد. مدل رگرسیون نشان داد نگرش خانواده، سن و دینداری سهم معناداری در تبیین نگرش به ازدواج دارند. این یافته با رویکرد بوم‌شناختی و نقش خانواده و زمینه فرهنگی هم‌سو است. بااین‌حال، مدل رگرسیون برای نگرش به ازدواج، نه برای ابعاد معیارها، اجرا شد و به دلیل هم‌خطی و ماهیت مقطعی داده‌ها، نمی‌توان آن را به‌عنوان مدل علّی تفسیر کرد.

۶.۳. مقایسه با پیشینه پژوهشی

یافته اصلی پژوهش، یعنی اهمیت بالای معیارهای ارتباطی و خانوادگی، با مطالعات اخیر داخلی هم‌سو است. رفیعی (۲۰۲۳) در بررسی معیارهای اصلی همسرگزینی از دید دانشجویان پرستاری نشان داد که ویژگی‌های اخلاقی، ارتباطی و خانوادگی در کنار ویژگی‌های اقتصادی و ظاهری اهمیت دارند. در پژوهش حاضر نیز ارتباطی و عاطفی و خانوادگی و اجتماعی بالاترین میانگین را داشتند. این هم‌سویی می‌تواند نشان دهد که در فرهنگ ایرانی، ازدواج همچنان به‌عنوان رابطه‌ای عاطفی و خانوادگی ارزش‌گذاری می‌شود و صرفاً یک قرارداد اقتصادی نیست.

بااین‌حال، اهمیت نسبتاً پایین‌تر معیارهای اقتصادی در این نمونه با برخی تصورات رایج یا مطالعاتی که بر موانع اقتصادی تأکید می‌کنند، تفاوت ظاهری دارد. این تفاوت را می‌توان با تفکیک «اهمیت معیار» از «مانع ازدواج» توضیح داد. افراد ممکن است همسر با درآمد کافی را مهم بدانند، اما مشکلات اقتصادی را مانع اصلی ازدواج گزارش کنند. در پژوهش حاضر، میانگین اهمیت اقتصادی ۳/۲۰ بود، در حالی که ۴۳/۹ درصد مشکلات اقتصادی را مهم‌ترین مانع ازدواج دانستند. بنابراین، اهمیت معیار و مانع ساختاری دو سازه متفاوت‌اند و نباید آن‌ها را یکی گرفت.

تفاوت‌های جنسیتی مشاهده‌شده با مطالعاتی هم‌سو است که نقش جنسیت در معیارهای همسرگزینی را گزارش کرده‌اند (Hall & Shahi, ۲۰۲۵; Walter et al., ۲۰۲۱). بااین‌حال، والتر و همکاران (۲۰۲۱) نشان دادند که تفاوت‌های جنسیتی در ترجیحات همسر ثابت نیست و تحت تأثیر نسبت جنسیت و زمینه اجتماعی تغییر می‌کند. بنابراین، تفاوت‌های بزرگ مشاهده‌شده در این نمونه را نباید به‌عنوان ویژگی ذاتی زنان یا مردان تفسیر کرد. این تفاوت‌ها ممکن است بازتاب شرایط اقتصادی، انتظارات نقش و ترکیب نمونه باشد.

نقش خانواده در نگرش به ازدواج با مطالعات مربوط به تجربه خانواده اصلی و نگرش به ازدواج هم‌سو است (Tabkhi et al., ۲۰۲۵; Shomoossi et al., ۲۰۲۲). در مدل رگرسیون حاضر، نگرش خانواده به ازدواج قوی‌ترین سهم را در تبیین نگرش فرد داشت. این یافته نشان می‌دهد که نگرش به ازدواج فقط یک ویژگی فردی نیست و در تعامل با خانواده شکل می‌گیرد. بااین‌حال، داده‌های مقطعی نمی‌توانند نشان دهند که نگرش خانواده بر فرد اثر می‌گذارد یا فرد و خانواده تحت تأثیر عوامل مشترک فرهنگی و اقتصادی قرار دارند.

یافته مربوط به موانع ازدواج با پژوهش‌های اجتماعی درباره تأخیر ازدواج و فشار اقتصادی هم‌سو است (Shomoossi et al., ۲۰۲۲; Hosseini et al., ۲۰۲۵). مشکلات اقتصادی، بیکاری، مسکن و دشواری پیدا کردن همسر مناسب از جمله موانعی هستند که در مطالعات مختلف گزارش شده‌اند. بااین‌حال، در نمونه حاضر گزینه‌های «نداشتن مسکن» و «مخالفت خانواده» هیچ پاسخ‌دهنده‌ای را به خود اختصاص ندادند. این یافته می‌تواند ناشی از طراحی گزینه‌ها، تفسیر پاسخ‌دهندگان یا ویژگی نمونه باشد و نباید به معنای بی‌اهمیت بودن مسکن یا خانواده تلقی شود.

۶.۴. پیامدهای نظری

پژوهش حاضر نشان می‌دهد که نگرش به ازدواج و معیارهای همسرگزینی را نمی‌توان دو سازه کاملاً مستقل در نظر گرفت. نگرش مثبت‌تر با اهمیت بالاتر همه ابعاد معیارها همراه بود، اما شدت رابطه در ابعاد مختلف متفاوت بود. این یافته از یک مدل ساده «نگرش مثبت = معیارهای عاطفی» یا «نگرش منفی = معیارهای اقتصادی» پشتیبانی نمی‌کند. در عوض، نشان می‌دهد که نگرش مثبت می‌تواند با اهمیت بالاتر به طیف گسترده‌ای از معیارها، از ارتباط و خانواده تا اقتصاد و تحصیلات، همراه باشد.

یافته‌ها همچنین بر نقش زمینه خانوادگی و اجتماعی تأکید می‌کنند. نگرش خانواده به ازدواج قوی‌ترین سهم را در مدل رگرسیون داشت و دینداری و سن نیز سهم معناداری داشتند. این یافته با رویکرد بوم‌شناختی هم‌سو است که نگرش و انتخاب همسر را در تعامل با خانواده، فرهنگ و اقتصاد تحلیل می‌کند. بااین‌حال، مدل حاضر تنها بخشی از واریانس نگرش را تبیین کرد و متغیرهای دیگری مانند تجربه رابطه، طرحواره‌ها، سبک دلبستگی و رسانه‌ها نیز باید بررسی شوند.

همبستگی بالای ابعاد معیارها با یکدیگر نشان می‌دهد که ممکن است یک عامل عمومی «اهمیت تشکیل خانواده و رابطه» در زیر ابعاد مختلف وجود داشته باشد. این احتمال نیازمند تحلیل عاملی تأییدی و بررسی ساختار سلسله‌مراتبی است. اگر چنین عاملی تأیید شود، ممکن است بتوان معیارهای همسرگزینی را به‌صورت یک نمره کلی و شش نمره اختصاصی مدل‌سازی کرد.

یافته تفاوت‌های جنسیتی و تأهلی نیز نشان می‌دهد که نظریه‌های همسرگزینی باید زمینه‌محورتر شوند. تفاوت‌های بزرگ در بُعد اقتصادی و خانوادگی می‌تواند بازتاب انتظارات نقش و ساختار فرصت‌ها باشد، نه فقط تفاوت‌های روان‌شناختی. پژوهش‌های آینده باید این تفاوت‌ها را در بستر فرهنگی و اقتصادی و با روش‌های کیفی و طولی بررسی کنند.

۶.۵. پیامدهای کاربردی

برای مشاوران پیش از ازدواج، یافته‌ها نشان می‌دهند که گفتگو درباره ازدواج نباید تنها بر نگرش کلی یا فهرست ویژگی‌های ظاهری و اقتصادی محدود شود. باید ابعاد ارتباطی، خانوادگی، ارزشی و تحصیلی نیز بررسی شوند. مشاوران می‌توانند از این ابعاد برای ساخت پروفایل انتظارات، شناسایی تعارض‌های احتمالی و طراحی تمرین‌های گفتگو استفاده کنند.

برای برنامه‌ریزان آموزشی و مراکز بهداشتی، یافته‌ها می‌توانند مبنای کارگاه‌های مهارت‌های ارتباطی، مدیریت انتظارات، سواد انتخاب همسر و آمادگی برای تعهد باشند. با توجه به اهمیت بالای معیارهای ارتباطی و خانوادگی، تمرکز بر مهارت حل تعارض، بیان هیجان، مرزگذاری و هماهنگی با خانواده می‌تواند مفید باشد. همچنین، با توجه به سهم موانع اقتصادی، برنامه‌های حمایتی مسکن و اشتغال می‌توانند مکمل مداخلات روان‌شناختی باشند.

برای سکوهای آشنایی و همسریابی، یافته‌ها می‌توانند به طراحی پرسش‌نامه‌های دقیق‌تر و ارائه بازخورد گروهی کمک کنند. بااین‌حال، این سکوها باید از ارائه توصیه‌های قطعی یا ایجاد انتظارات غیرواقع‌بینانه پرهیز کنند. اطلاعات درباره اهمیت معیارها باید به‌عنوان ابزار گفتگو و خودآگاهی استفاده شود، نه معیار قطعی پذیرش یا رد افراد.

برای سیاست‌گذاران، یافته‌ها نشان می‌دهند که نگرش مثبت به ازدواج به‌تنهایی برای افزایش تشکیل خانواده کافی نیست. موانع اقتصادی، فرصت‌های آشنایی و انتظارات خانوادگی نیز باید در سیاست‌گذاری لحاظ شوند. سیاست‌هایی که تنها بر تبلیغ ازدواج تأکید می‌کنند و شرایط مادی و اجتماعی را نادیده می‌گیرند، ممکن است اثر محدودی داشته باشند.

۶.۶. محدودیت‌های پژوهش

مهم‌ترین محدودیت پژوهش، استفاده از نمونه‌گیری در دسترس و آنلاین است. این روش می‌تواند باعث سوگیری انتخاب شود و نمونه را از نظر تحصیلات، دسترسی به اینترنت، انگیزه مشارکت و شهر محل سکونت نماینده کامل جامعه نکند. در نمونه حاضر، ۷۷/۳ درصد پاسخ‌دهندگان

تحصیلات کارشناسی و ۷۲/۳ درصد ساکن پرند بودند. بنابراین، تعمیم نتایج به کل بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه در چهار شهر باید با احتیاط انجام شود.

دوم، طرح پژوهش مقطعی است و امکان استنباط علّی یا بررسی تغییرات زمانی را نمی‌دهد. رابطه نگرش با معیارها می‌تواند دوسویه باشد یا تحت تأثیر متغیرهای سوم قرار گیرد. برای بررسی جهت رابطه، پژوهش طولی یا مداخله‌ای لازم است.

سوم، ابزارهای پژوهش محقق‌ساخته بودند و شاخص‌های کمّی روایی محتوایی (CVR/CVI) و تحلیل عاملی تأییدی در داده‌های در دسترس گزارش نشده بود. آلفای کرونباخ بالا، همسانی درونی را نشان می‌دهد، اما به‌تنهایی روایی سازه را اثبات نمی‌کند. همچنین، همبستگی بسیار بالای ابعاد معیارها می‌تواند نشان‌دهنده هم‌پوشانی گویه‌ها یا عامل عمومی باشد.

چهارم، داده‌ها به‌صورت خودگزارشی جمع‌آوری شدند و پاسخ‌ها می‌توانند تحت تأثیر مطلوبیت اجتماعی، حافظه یا تفسیر ذهنی گویه‌ها قرار گیرند. همچنین، امکان پاسخ‌دهی مهمان و نبود محدودیت یک پاسخ برای هر کاربر، احتمال ثبت پاسخ تکراری را افزایش می‌دهد.

پنجم، حجم گروه مطلقه (۳۴ نفر) و گروه اسلامشهر (۸ نفر) محدود بود. بنابراین، تفاوت‌های مربوط به این گروه‌ها از نظر آماری معنادار است، اما از نظر عملی و تعمیم‌پذیری باید با احتیاط تفسیر شود. حجم نمونه بزرگ در کل، این محدودیت را جبران نمی‌کند.

۶.۷. پیشنهادهای پژوهشی

۲۷. تکرار پژوهش با نمونه‌گیری طبقه‌ای یا احتمال‌محور و توزیع متناسب در چهار شهر.
۲۸. اجرای تحلیل عاملی تأییدی برای بررسی ساختار شش‌گانه معیارها و آزمون ناوردایی اندازه‌گیری بر اساس جنسیت و وضعیت تأهل.
۲۹. انجام پژوهش طولی برای بررسی تغییر نگرش و معیارها در طول زمان و پیش از ازدواج.
۳۰. ترکیب روش کمی با مصاحبه کیفی برای فهم معنای «پیدا نکردن همسر مناسب» و «موانع اقتصادی».
۳۱. بررسی نقش متغیرهای دیگر مانند سبک دلبستگی، طرحواره‌های ناکارآمد، تجربه خانواده اصلی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی.
۳۲. طراحی و ارزیابی مداخله آموزشی مبتنی بر مهارت‌های ارتباطی و انتظارات واقع‌بینانه برای بزرگسالان در آستانه ازدواج.
۳۳. بررسی داده‌های زوجی و هم‌زمان نگرش و معیارهای دو طرف رابطه.
۳۴. مقایسه گروه‌های فرهنگی و اقتصادی مختلف با نمونه‌های بزرگ‌تر و متعادل‌تر.

۶.۸. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان داد که نگرش به ازدواج در نمونه بزرگسالان هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه، نسبتاً مثبت است و با اهمیت همه ابعاد معیارهای همسرگزینی رابطه مثبت و معنادار دارد. معیارهای ارتباطی و عاطفی و خانوادگی و اجتماعی بالاترین اهمیت و معیارهای اقتصادی و شغلی و تحصیلی و فرهنگی کمترین اهمیت نسبی را داشتند. بااین‌حال، اهمیت پایین‌تر اقتصادی به معنای بی‌اهمیت بودن موانع اقتصادی نبود؛ مشکلات اقتصادی شایع‌ترین مانع ازدواج گزارش شد.

یافته‌ها نشان می‌دهند که نگرش مثبت به ازدواج و موانع ساختاری می‌توانند هم‌زمان وجود داشته باشند. بنابراین، سیاست‌ها و مداخلاتی که تنها بر تغییر نگرش یا تنها بر رفع موانع اقتصادی تمرکز می‌کنند، ممکن است کافی نباشند. رویکرد مؤثرتر، ترکیبی از آموزش مهارت‌های ارتباطی، حمایت اقتصادی، تسهیل فرصت‌های آشنایی و توجه به انتظارات خانوادگی است.

این پژوهش یک گام مقدماتی برای شناخت الگوی نگرش و معیارهای همسرگزینی در یک نمونه بومی است. یافته‌های آن می‌تواند مبنای پژوهش‌های طولی، کیفی و مداخله‌ای آینده باشد، اما برای نتیجه‌گیری قطعی و تعمیم گسترده، نیاز به نمونه‌های نماینده‌تر، ابزارهای اعتباریابی‌شده‌تر و طراحی‌های قوی‌تر وجود دارد.

فصل هفتم: برنامه اجرایی و امکان‌سنجی

۷.۱. جدول زمان‌بندی

برنامه زمان‌بندی زیر بر پایه اجرای واقعی پژوهش در بازه یک ماه تنظیم شده است. مرور پیشینه، تدوین ابزار، جمع‌آوری داده، تحلیل و نگارش در چهار هفته متوالی انجام شده‌اند و جمع‌آوری داده در ۸ روز میانی همین بازه تکمیل شده است.

جدول ۲۱. زمان‌بندی مراحل پژوهش

مرحله	فعالیت‌ها	زمان انجام	خروجی
۱	مرور پیشینه، نهایی‌سازی مسئله و اهداف	هفته اول	پیش‌نویس فصل اول و سوم
۲	تدوین و بازبینی ابزار، بررسی روایی محتوایی	هفته اول	نسخه نهایی پرسش‌نامه
۳	طراحی فرم آنلاین و آزمون آزمایشی	هفته دوم	فرم نهایی و راهنمای اجرا
۴	جمع‌آوری داده	روز ۸ تا ۱۵ (۸ روز)	داده خام ۲۷۸ پاسخ
۵	پاک‌سازی، کدگذاری و تحلیل داده	هفته سوم	خروجی SPSS و جداول
۶	نگارش یافته‌ها و بحث	هفته سوم و چهارم	فصل پنجم و ششم
۷	ویرایش، صفحه‌آرایی و داوری علمی	هفته چهارم	نسخه نهایی
۸	ارائه، انتشار و بازخورد	پایان هفته چهارم	ارائه دانشگاهی و مقاله

۷.۲. برآورد بودجه

بودجه پژوهش حاضر در سطح یک مطالعه دانشگاهی و آنلاین برآورد شده است. بخش اصلی هزینه‌ها مربوط به طراحی و میزبانی فرم، تحلیل داده، ویرایش و انتشار است. چون جمع‌آوری داده از طریق سامانه موجود انجام شده، هزینه چاپ و رفت‌وآمد میدانی محدود بوده است.

جدول ۲۲. برآورد اقلام هزینه

قلم هزینه	توضیح	برآورد نسبی
طراحی و میزبانی پرسش‌نامه	استفاده از سامانه پژوهش و لینک اختصاصی	**کم**
داوری روایی محتوایی	نظر متخصصان و بازبینی گویه‌ها	**متوسط**

قلم هزینه	توضیح	برآورد نسبی
تحلیل آماری	SPSS، تحلیل حساسیت، تهیه جداول و نمودار	**متوسط**
ویرایش علمی و صفحه‌آرایی	ویرایش زبانی و آماده‌سازی فایل نهایی	**متوسط**
انتشار و ارائه	چاپ پوستر، ارائه دانشگاهی یا هزینه مقاله	**متغیر**
حمایت از مشارکت‌کنندگان	اختیاری؛ در صورت استفاده از پاداش یا قرعه‌کشی	**متغیر**

۷.۳. امکان‌سنجی

امکان‌سنجی علمی: موضوع پژوهش در حوزه روان‌شناسی خانواده و روان‌شناسی اجتماعی قرار دارد و ادبیات نظری و تجربی کافی برای تدوین چارچوب و فرضیه‌ها وجود دارد. ابزارهای مورد استفاده کوتاه، قابل فهم و متناسب با گروه هدف هستند. داده‌های ۲۷۸ پاسخ نیز نشان می‌دهد که جمع‌آوری داده در این بستر امکان‌پذیر است.

امکان‌سنجی اجرایی: پرسش‌نامه آنلاین، دسترسی به گروه هدف را تسهیل می‌کند و هزینه و زمان جمع‌آوری داده را کاهش می‌دهد. بااین‌حال، وابستگی به اینترنت و سامانه، احتمال از دست رفتن بخشی از گروه‌های کم‌دسترس را افزایش می‌دهد. برای رفع این محدودیت، ترکیب با نمونه‌گیری میدانی در مراکز بهداشتی و مشاوره توصیه می‌شود.

امکان‌سنجی اخلاقی: پژوهش با بزرگسالان انجام می‌شود، رضایت آگاهانه اخذ شده و داده‌ها بی‌نام هستند. سؤالات درباره ازدواج و طلاق می‌توانند حساس باشند، اما ماهیت اختیاری پاسخ‌دهی و عدم ارائه نتیجه فردی، خطر آسیب را کاهش می‌دهد. در صورت شناسایی نیاز به کمک تخصصی، ارجاع به مراکز مشاوره باید در پروتکل اجرایی پیش‌بینی شود.

امکان‌سنجی زمانی: با توجه به مراحل طراحی، جمع‌آوری، تحلیل و نگارش، اجرای کامل پژوهش در یک ماه انجام شد. جمع‌آوری داده در ۸ روز میانی این بازه تکمیل شد. این زمان‌بندی فشرده نشان می‌دهد اجرای پژوهش در یک چرخه کوتاه امکان‌پذیر است، اما برای نمونه‌گیری متناسب‌تر و بازبینی گسترده‌تر ممکن است زمان بیشتری لازم باشد.

۷.۴. مدیریت ریسک

جدول ۲۳. ریسک‌های احتمالی و راهکارهای کاهش

ریسک	احتمال	اثر	راهکار
نمونه غیرنماینده و سوگیری انتخاب	بالا	بالا	**ترکیب نمونه‌گیری آنلاین و میدانی؛ گزارش شفاف محدودیت‌ها**
پاسخ‌های بی‌دقت یا یکنواخت	متوسط	متوسط	**بررسی زمان پاسخ، الگوی پاسخ و تحلیل حساسیت**
پاسخ تکراری	متوسط	متوسط	**فعال‌سازی محدودیت یک پاسخ برای هر کاربر در نسخه آینده**
حساسیت هیجانی سؤالات	متوسط	متوسط	**رضایت آگاهانه، حق انصراف و ارائه منابع کمک**
هم‌خطی بالا در رگرسیون	بالا	متوسط	**گزارش VIF، پرهیز از تفسیر علّی و استفاده از مدل‌های سلسله‌مراتبی**
کمبود مستندات روایی محتوایی	متوسط	بالا	**تکمیل CVR/CVI و تحلیل عاملی در نسخه نهایی**
تأخیر در جمع‌آوری داده	کم	متوسط	**زمان‌بندی جایگزین و تمدید مهلت فرم**

۷.۵. برنامه انتشار و بهره‌برداری

نتایج پژوهش می‌تواند در قالب گزارش دانشگاهی، مقاله علمی، ارائه در همایش و خلاصه سیاستی منتشر شود. گزارش دانشگاهی باید شامل جزئیات روش، جداول کامل و پیوست ابزار باشد. مقاله علمی می‌تواند بر رابطه نگرش با ابعاد معیارها و تفاوت‌های جنسیتی تمرکز کند. خلاصه سیاستی می‌تواند برای مراکز مشاوره، مراکز بهداشتی و برنامه‌ریزان شهری تهیه شود.

در انتشار نتایج، باید محدودیت‌های نمونه‌گیری، ابزار محقق‌ساخته و طرح مقطعی به‌طور شفاف گزارش شوند. همچنین، یافته‌های مربوط به گروه‌های کوچک (مطلقه و اسلامشهر) نباید به‌عنوان نتیجه قطعی یا برچسب‌گذاری گروه‌ها ارائه شوند. زبان گزارش باید غیرقضاوتی و respectful باشد و از تجویز یک سبک زندگی خاص پرهیز کند.

برای بهره‌برداری، می‌توان کارگاه کوتاهی برای مشاوران و دانشجویان برگزار کرد که شامل معرفی ابعاد معیارها، تمرین گفتگو درباره انتظارات و بحث درباره تفاوت نگرش و موانع ساختاری باشد. همچنین، می‌توان نسخه‌ای از پرسش‌نامه را به‌عنوان ابزار خودشناسی غیرتشخیصی در اختیار مراکز مشاوره قرار داد.

منابع

Aksani, F. I., & Coralia, F. (۲۰۲۶). Pengaruh marital attitude terhadap mate preference pada dewasa awal. Bandung Conference Series: Psychology Science, ۶(۱), ۳۶۷–۳۷۴. https://doi.org/۱۰.۲۹۳۱۳/bcsps.v۶i۱.۲۲۲۷۱

Altarawneh, R. T. (۲۰۲۵). Attitudes toward marriage among university students enrolled in a family counseling course: A comparative study. BMC Psychology, ۱۳(۱), ۱۰۴۶. https://doi.org/۱۰.۱۱۸۶/s۴۰۳۵۹-۰۲۵-۰۳۳۴۳-۲

Bassak Nejad, S., Parniak, A., & Mehrabizadeh Honarmand, M. (۲۰۲۱). Attitudes toward love, emotional maturity, and early maladaptive schemas as predictors of spouse selection in people on the verge of marriage. Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences, ۱۵(۴). https://doi.org/۱۰.۵۸۱۲/ijpbs.۱۰۹۹۷۸

Gholami Gherashiran, Z., Sanaeizaker, B., Kiamanesh, A. R., & Zahrakar, K. (۲۰۲۲). The role of marriage attitude and emotional maturity in predicting marriage instability in women and men. The Journal of Psychological Science, ۲۱(۱۱۶), ۱۵۸۱–۱۵۹۸. https://doi.org/۱۰.۵۲۵۴۷/jps.۲۱.۱۱۶.۱۵۸۱

Hall, S. S., & Shahi, H. (۲۰۲۵). Implicit theories of the marital institution and partner characteristics preferences of Iranian young adults. International Review of Social Psychology, ۳۸(۱), ۱۷. https://doi.org/۱۰.۵۳۳۴/irsp.۱۰۵۱

Hosseini, S., Farajkhoda, T., Zare Sakhvidi, M., Mobin, E., Sharifi, M., Zarezadeh, F., & Esmaeilifar, S. (۲۰۲۵). Exploring factors related to youth marriage in Yazd: A qualitative study. Journal of Health Research and Development, ۳(۱), ۲۷–۳۶. https://doi.org/۱۰.۶۱۱۸۶/jhrd.۳.۱.۲۷

Kaufman, G., Meng, S., Zhou, K., & Compton, D. (۲۰۲۵). For the children: Attitudes toward marriage and divorce in the United States. The Sociological Quarterly, ۶۶(۲), ۲۳۸–۲۵۷. https://doi.org/۱۰.۱۰۸۰/۰۰۳۸۰۲۵۳.۲۰۲۴.۲۴۲۷۶۷۸

Kheradmanesh, B., Mokhtari Masoumi Alamdarloo, S., & Mazaheri, M. (۲۰۲۴). The role of socio-cultural factors (cultural values of marriage and perceived social support) in partner selection criteria. Applied Family Therapy Journal, ۵(۵), ۱۵۵–۱۶۳. https://doi.org/۱۰.۶۱۸۳۸/kman.aftj.۵.۵.۱۸

Lee, M.-A., Song, R., & Park, J. (۲۰۲۵). Does perceived gender conflict shape young Koreans' attitudes toward marriage and childbearing? Journal of Marriage and Family, ۸۷(۴), ۱۸۱۶–۱۸۳۲. https://doi.org/۱۰.۱۱۱۱/jomf.۱۳۱۰۶

Rafiee, G. (۲۰۲۳). The main criteria for mate selection: The nursing students' perspective in the south-west of Iran during ۲۰۲۰–۲۰۲۱: A cross-sectional study. Health Science Reports, ۶(۱), e۹۴۹. https://doi.org/۱۰.۱۰۰۲/hsr۲.۹۴۹

Rezai, Z., Rezapour-Mirsaleh, Y., & Aryanpour, H. (۲۰۲۳). The existential issues and attitude toward marriage in single youth: A cross-sectional study. The Family Journal. https://doi.org/۱۰.۱۱۷۷/۱۰۶۶۴۸۰۷۲۲۱۱۵۱۱۶۹

Sarabi, N., Masoudiyekta, L., Nosratabadi, M., & Pourmotahari, F. (۲۰۲۵). Design and psychometric evaluation of students' attitude scale to the disadvantages of delay in marriage. The Family Journal. https://doi.org/۱۰.۱۱۷۷/۱۰۶۶۴۸۰۷۲۵۱۳۲۵۵۵۸

Sarabizadeh, M., & Sedaghati Fard, M. (۲۰۲۳). Prediction of attitude towards marriage based on emotional intelligence in female students. Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies, ۴(۵), ۲۸–۳۵. https://doi.org/۱۰.۶۱۸۳۸/kman.jayps.۴.۵.۳

Shomoossi, N., Torkmannejad Sabzevari, M., Rad, M., & Amiri, M. (۲۰۲۲). The hidden side of students' marriage at an Iranian university: A qualitative study of achievements and barriers. Journal of Research Health, ۱۲(۵), ۳۱۹–۳۳۰. https://doi.org/۱۰.۳۲۵۹۸/jrh.۱۲.۵.۲۰۲۴.۱ &

Sonkaya, Z. İ., & Öcal, N. Ü. (۲۰۲۴). Young people's attitudes toward marriage, gender roles, and related factors. BMC Public Health, ۲۴(۱), ۳۳۴۷. https://doi.org/۱۰.۱۱۸۶/s۱۲۸۸۹-۰۲۴-۲۰۹۰۴-z

Tabkhi, F., Dehghan Manshadi, M., & Rezapour-Mirsaleh, Y. (۲۰۲۵). Phenomenological investigation of negative attitudes towards marriage in female students. BMC Psychology, ۱۳(۱), ۶۵۴. https://doi.org/۱۰.۱۱۸۶/s۴۰۳۵۹-۰۲۵-۰۲۵۲۰-۷

Tartakovsky, E. (۲۰۲۳). The psychology of romantic relationships: Motivations and mate preferences. Frontiers in Psychology, ۱۴, ۱۲۷۳۶۰۷. https://doi.org/۱۰.۳۳۸۹/fpsyg.۲۰۲۳.۱۲۷۳۶۰۷

Walter, K. V., Conroy-Beam, D., Buss, D. M., et al. (۲۰۲۱). Sex differences in human mate preferences vary across sex ratios. Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences, ۲۸۸(۱۹۵۵), ۲۰۲۱۱۱۱۵. https://doi.org/۱۰.۱۰۹۸/rspb.۲۰۲۱.۱۱۱۵

Younas, F., Nayab, K., & Younas, F. (۲۰۲۵). Personality traits and spouse selection in young adults: The mediating role of religiosity. Social Sciences Spectrum, ۴(۲), ۲۵۳–۲۷۵. https://doi.org/۱۰.۷۱۰۸۵/sss.۰۴.۰۲.۲۶۶

پیوست‌ها

پیوست الف: پرسش‌نامه پژوهش

پرسش‌نامه زیر شامل ۴۰ گویه اصلی در دو بخش نگرش به ازدواج و معیارهای همسرگزینی است. اطلاعات جمعیت‌شناختی پیش از این بخش‌ها و پرسش‌های تکمیلی پس از آن قرار داشته است. طیف نگرش از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) و طیف اهمیت معیارها از ۱ (اصلاً مهم نیست) تا ۵ (بسیار مهم) بوده است.

بخش ۱: نگرش به ازدواج

۱. ازدواج برای من یک هدف ارزشمند در زندگی است.

۲. ازدواج می‌تواند امنیت عاطفی ایجاد کند.

۳. از ازدواج احساس نگرانی و ترس دارم. (معکوس)

۴. ازدواج را بیشتر مسئولیت می‌دانم تا آرامش. (معکوس)

۵. دوست دارم در آینده نزدیک ازدواج کنم.

۶. پیدا کردن همسر مناسب برایم دشوار است. (معکوس)

۷. ازدواج می‌تواند زمینه رشد شخصی را فراهم کند.

۸. به موفقیت ازدواج خوش‌بین نیستم. (معکوس)

۹. ازدواج موفق به تلاش و تعهد دو طرف نیاز دارد.

۱۰. ترجیح می‌دهم بدون ازدواج زندگی کنم. (معکوس)

۱۱. ازدواج را محدودکننده آزادی می‌دانم. (معکوس)

۱۲. ازدواج می‌تواند حس تعلق ایجاد کند.

۱۳. در ازدواج، حفظ استقلال و حریم شخصی ممکن است.

۱۴. آینده ازدواج برایم روشن و امیدوارکننده است.

۱۵. از تعهد بلندمدت می‌ترسم. (معکوس)

۱۶. اگر شرایط فراهم باشد، ازدواج را انتخاب می‌کنم.

بخش ۲: معیارهای ارتباطی و عاطفی

۱۷. برای من مهم است که همسر آینده‌ام احساسات و نیازهایش را با من به‌صورت صریح بیان کند.

۱۸. برای من مهم است که همسر آینده‌ام در گفتگو با من صادق باشد.

۱۹. برای من مهم است که همسر آینده‌ام به نظرها و مرزهای من احترام بگذارد.

۲۰. برای من مهم است که همسر آینده‌ام هنگام اختلاف، به‌جای پرخاشگری، دنبال راه‌حل مشترک باشد.

بخش ۳: معیارهای اقتصادی و شغلی

۲۱. برای من مهم است که همسر آینده‌ام درآمد کافی و نسبتاً پایدار داشته باشد.

۲۲. برای من مهم است که همسر آینده‌ام شغل یا منبع درآمد خود را حفظ کند.

۲۳. برای من مهم است که همسر آینده‌ام توان یا برنامه مشخصی برای تأمین مسکن مستقل داشته باشد.

۲۴. برای من مهم است که همسر آینده‌ام بتواند درآمد و هزینه‌های زندگی را برنامه‌ریزی و مدیریت کند.

بخش ۴: معیارهای خانوادگی و اجتماعی

۲۵. برای من مهم است که همسر آینده‌ام با خانواده من با احترام و همکاری رفتار کند.

۲۶. برای من مهم است که همسر آینده‌ام مسئولیت‌های خانه و زندگی مشترک را بپذیرد.

۲۷. برای من مهم است که خانواده‌ام همسر آینده‌ام را بپذیرند.

۲۸. برای من مهم است که همسر آینده‌ام با خانواده خودش رابطه سالم و محترمانه داشته باشد.

بخش ۵: معیارهای جسمی و سلامت

۲۹. برای من مهم است که همسر آینده‌ام از سلامت جسمی مناسبی برخوردار باشد.

۳۰. برای من مهم است که همسر آینده‌ام به بهداشت و آراستگی خود توجه کند.

۳۱. برای من مهم است که ظاهر و اندام همسر آینده‌ام با ترجیحات من تناسب داشته باشد.

۳۲. برای من مهم است که همسر آینده‌ام بتواند هیجان‌های خود را به‌صورت سالم مدیریت کند.

بخش ۶: معیارهای ارزشی و مذهبی

۳۳. برای من مهم است که همسر آینده‌ام در ارزش‌های اخلاقی مهم با من هم‌نظر باشد.

۳۴. برای من مهم است که همسر آینده‌ام در رابطه زناشویی وفادار بماند.

۳۵. برای من مهم است که همسر آینده‌ام حریم خصوصی و استقلال من را رعایت کند.

۳۶. برای من مهم است که همسر آینده‌ام دیدگاهی مشابه من درباره نقش‌های خانوادگی داشته باشد.

بخش ۷: معیارهای تحصیلی و فرهنگی

۳۷. برای من مهم است که همسر آینده‌ام حداقل سطح تحصیلات مورد نظر من را داشته باشد.

۳۸. برای من مهم است که همسر آینده‌ام به یادگیری و مطالعه علاقه داشته باشد.

۳۹. برای من مهم است که بتوانم با همسر آینده‌ام درباره موضوع‌های فکری و فرهنگی گفتگوی عمیق داشته باشم.

۴۰. برای من مهم است که همسر آینده‌ام از ادامه تحصیل یا پیشرفت شغلی من حمایت کند.

پرسش‌های تکمیلی: ۴۱. مهم‌ترین مانع ازدواج برای شما چیست؟ ۴۲. فرصت آشنایی و انتخاب همسر در شهر شما چقدر کافی است؟

پیوست ب: شناسنامه متغیرها

جدول ۲۴. شناسنامه متغیرهای گویه‌ها

نام متغیر	برچسب	نوع	جهت
q_۰۱	ازدواج برای من یک هدف ارزشمند در زندگی است.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۰۲	ازدواج می‌تواند امنیت عاطفی ایجاد کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۰۳	از ازدواج احساس نگرانی و ترس دارم.	عدد ۱ تا ۵	معکوس
q_۰۴	ازدواج را بیشتر مسئولیت می‌دانم تا آرامش.	عدد ۱ تا ۵	معکوس
q_۰۵	دوست دارم در آینده نزدیک ازدواج کنم.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۰۶	پیدا کردن همسر مناسب برایم دشوار است.	عدد ۱ تا ۵	معکوس
q_۰۷	ازدواج می‌تواند زمینه رشد شخصی را فراهم کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۰۸	به موفقیت ازدواج خوش‌بین نیستم.	عدد ۱ تا ۵	معکوس
q_۰۹	ازدواج موفق به تلاش و تعهد دو طرف نیاز دارد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۱۰	ترجیح می‌دهم بدون ازدواج زندگی کنم.	عدد ۱ تا ۵	معکوس
q_۱۱	ازدواج را محدودکننده آزادی می‌دانم.	عدد ۱ تا ۵	معکوس
q_۱۲	ازدواج می‌تواند حس تعلق ایجاد کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۱۳	در ازدواج، حفظ استقلال و حریم شخصی ممکن است.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۱۴	آینده ازدواج برایم روشن و امیدوارکننده است.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۱۵	از تعهد بلندمدت می‌ترسم.	عدد ۱ تا ۵	معکوس
q_۱۶	اگر شرایط فراهم باشد، ازدواج را انتخاب می‌کنم.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۱۷	برای من مهم است که همسر آینده‌ام احساسات و نیازهایش را با من به‌صورت صریح بیان کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۱۸	برای من مهم است که همسر آینده‌ام در گفتگو با من صادق باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۱۹	برای من مهم است که همسر آینده‌ام به نظرها و مرزهای من احترام بگذارد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۲۰	برای من مهم است که همسر آینده‌ام هنگام اختلاف، به‌جای پرخاشگری، دنبال راه‌حل مشترک باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۲۱	برای من مهم است که همسر آینده‌ام درآمد کافی و نسبتاً پایدار داشته باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۲۲	برای من مهم است که همسر آینده‌ام شغل یا منبع درآمد خود را حفظ کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم

نام متغیر	برچسب	نوع	جهت
q_۲۳	برای من مهم است که همسر آینده‌ام توان یا برنامه مشخصی برای تأمین مسکن مستقل داشته باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۲۴	برای من مهم است که همسر آینده‌ام بتواند درآمد و هزینه‌های زندگی را برنامه‌ریزی و مدیریت کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۲۵	برای من مهم است که همسر آینده‌ام با خانواده من با احترام و همکاری رفتار کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۲۶	برای من مهم است که همسر آینده‌ام مسئولیت‌های خانه و زندگی مشترک را بپذیرد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۲۷	برای من مهم است که خانواده‌ام همسر آینده‌ام را بپذیرند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۲۸	برای من مهم است که همسر آینده‌ام با خانواده خودش رابطه سالم و محترمانه داشته باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۲۹	برای من مهم است که همسر آینده‌ام از سلامت جسمی مناسبی برخوردار باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۰	برای من مهم است که همسر آینده‌ام به بهداشت و آراستگی خود توجه کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۱	برای من مهم است که ظاهر و اندام همسر آینده‌ام با ترجیحات من تناسب داشته باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۲	برای من مهم است که همسر آینده‌ام بتواند هیجان‌های خود را به‌صورت سالم مدیریت کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۳	برای من مهم است که همسر آینده‌ام در ارزش‌های اخلاقی مهم با من هم‌نظر باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۴	برای من مهم است که همسر آینده‌ام در رابطه زناشویی وفادار بماند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۵	برای من مهم است که همسر آینده‌ام حریم خصوصی و استقلال من را رعایت کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۶	برای من مهم است که همسر آینده‌ام دیدگاهی مشابه من درباره نقش‌های خانوادگی داشته باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۷	برای من مهم است که همسر آینده‌ام حداقل سطح تحصیلات مورد نظر من را داشته باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۸	برای من مهم است که همسر آینده‌ام به یادگیری و مطالعه علاقه داشته باشد.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۳۹	برای من مهم است که بتوانم با همسر آینده‌ام درباره موضوع‌های فکری و فرهنگی گفتگوی عمیق داشته باشم.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم
q_۴۰	برای من مهم است که همسر آینده‌ام از ادامه تحصیل یا پیشرفت شغلی من حمایت کند.	عدد ۱ تا ۵	مستقیم

جدول ۲۵. متغیرهای جمعیت‌شناختی و محاسبه‌شده

نام متغیر	برچسب	کدگذاری
age	سن	**عدد پیوسته**
gender	جنسیت	**۱ زن، ۲ مرد**

نام متغیر	برچسب	کدگذاری
marital_status	وضعیت تأهل	۱ هرگز ازدواج نکرده، ۲ مطلقه
city	شهر	۱ رباط‌کریم، ۲ پرند، ۳ اسلامشهر، ۴ نسیم‌شهر
education	تحصیلات	۱ زیر دیپلم تا ۶ دکتری
employment	اشتغال	۱ شاغل تمام‌وقت تا ۶ سایر
income_sufficiency	کفایت درآمد	۱ اصلاً کافی نیست تا ۵ کاملاً کافی است
housing	مسکن	۱ شخصی/خانوادگی تا ۵ سایر
religiosity	دینداری	۱ خیلی کم تا ۵ خیلی زیاد
family_attitude	نگرش خانواده	۱ کاملاً مخالف تا ۵ کاملاً موافق
social_pressure	فشار اجتماعی	۱ خیلی کم تا ۵ خیلی زیاد
att_total	نمره کل نگرش	مجموع ۱۶ گویه پس از معکوس‌سازی
att_mean	میانگین نگرش	میانگین ۱۶ گویه
com_mean	میانگین ارتباطی	میانگین com_۰۱ تا com_۰۴
eco_mean	میانگین اقتصادی	میانگین eco_۰۱ تا eco_۰۴
fam_mean	میانگین خانوادگی	میانگین fam_۰۱ تا fam_۰۴
phy_mean	میانگین جسمی	میانگین phy_۰۱ تا phy_۰۴
val_mean	میانگین ارزشی	میانگین val_۰۱ تا val_۰۴
cul_mean	میانگین تحصیلی	میانگین cul_۰۱ تا cul_۰۴

پیوست ج: سینتکس اصلاح‌شده SPSS

سینتکس زیر برای بازتولید نمره‌گذاری و تحلیل‌های اصلی ارائه شده است. برخلاف نسخه اولیه خروجی سامانه، میانگین هر بُعد از همه چهار گویه محاسبه می‌شود.

```
* Encoding: UTF-8.
GET DATA /TYPE=TXT
  /FILE='research_spss_data.csv'
  /ENCODING='UTF-8'
  /DELIMITERS=","
  /QUALIFIER='"'
```

```
  /ARRANGEMENT=DELIMITED
  /FIRSTCASE=2
  /VARIABLES=response_id F8.2 duration_sec F8.2 age F8.2 gender F8.0
  marital_status F8.0 city F8.0 residence_years F8.0 education F8.0
  employment F8.0 income_sufficiency F8.0 housing F8.0 religiosity F8.0
  family_attitude F8.0 social_pressure F8.0
  att_01 TO att_16 com_01 TO com_04 eco_01 TO eco_04 fam_01 TO fam_04
  phy_01 TO phy_04 val_01 TO val_04 cul_01 TO cul_04 barrier F8.0 opportunity F8.0.


RECODE att_03 att_04 att_06 att_08 att_10 att_11 att_15
  (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) (ELSE=SYSMIS).
COMPUTE att_total = SUM(att_01 TO att_16).
COMPUTE att_mean = MEAN(att_01 TO att_16).
COMPUTE com_mean = MEAN(com_01 TO com_04).
COMPUTE eco_mean = MEAN(eco_01 TO eco_04).
COMPUTE fam_mean = MEAN(fam_01 TO fam_04).
COMPUTE phy_mean = MEAN(phy_01 TO phy_04).
COMPUTE val_mean = MEAN(val_01 TO val_04).
COMPUTE cul_mean = MEAN(cul_01 TO cul_04).
EXECUTE.


RELIABILITY /VARIABLES=att_01 TO att_16 /SCALE('Attitude') ALL /MODEL=ALPHA.
RELIABILITY /VARIABLES=com_01 TO com_04 /SCALE('Communication') ALL /MODEL=ALPHA.
RELIABILITY /VARIABLES=eco_01 TO eco_04 /SCALE('Economic') ALL /MODEL=ALPHA.
RELIABILITY /VARIABLES=fam_01 TO fam_04 /SCALE('Family') ALL /MODEL=ALPHA.
RELIABILITY /VARIABLES=phy_01 TO phy_04 /SCALE('Physical') ALL /MODEL=ALPHA.
RELIABILITY /VARIABLES=val_01 TO val_04 /SCALE('Values') ALL /MODEL=ALPHA.
RELIABILITY /VARIABLES=cul_01 TO cul_04 /SCALE('Cultural') ALL /MODEL=ALPHA.


DESCRIPTIVES VARIABLES=att_mean com_mean eco_mean fam_mean phy_mean val_mean cul_mean
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX SKEWNESS KURTOSIS.


CORRELATIONS /VARIABLES=att_mean com_mean eco_mean fam_mean phy_mean val_mean cul_mean
  /PRINT=TWOTAIL NOSIG /MISSING=PAIRWISE.


T-TEST GROUPS=gender(1 2)
  /VARIABLES=att_mean com_mean eco_mean fam_mean phy_mean val_mean cul_mean.
T-TEST GROUPS=marital_status(1 2)
  /VARIABLES=att_mean com_mean eco_mean fam_mean phy_mean val_mean cul_mean.


ONEWAY att_mean com_mean eco_mean fam_mean phy_mean val_mean cul_mean BY city
  /STATISTICS=DESCRIPTIVES HOMOGENEITY
  /POSTHOC=TUKEY ALPHA(0.05).


REGRESSION
  /DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
  /MISSING LISTWISE
  /STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA COLLIN TOL
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
  /NOORIGIN
  /DEPENDENT att_mean
  /METHOD=ENTER age income_sufficiency family_attitude social_pressure religiosity
  com_mean eco_mean fam_mean phy_mean val_mean cul_mean.
```

پیوست د: آمار توصیفی گویه‌ها

جدول ۲۶. آمار توصیفی تمام گویه‌های پژوهش

کد	گویه	M	SD	چولگی	کشیدگی
q_۰۱	ازدواج برای من یک هدف ارزشمند در زندگی است.	۳/۱۲	۱/۱۷	-۰/۴۰	-۰/۳۱

کد	گویه	M	SD	چولگی	کشیدگی
q_۰۲	ازدواج می‌تواند امنیت عاطفی ایجاد کند.	۳/۳۴	۱/۲۶	-۰/۳۲	-۰/۷۴
q_۰۳	از ازدواج احساس نگرانی و ترس دارم.	۳/۰۳	۱/۱۱	-۰/۳۸	-۰/۳۲
q_۰۴	ازدواج را بیشتر مسئولیت می‌دانم تا آرامش.	۳/۲۹	۱/۳۰	-۰/۴۶	-۰/۷۲
q_۰۵	دوست دارم در آینده نزدیک ازدواج کنم.	۲/۸۹	۱/۳۰	۰/۲۰	-۰/۹۲
q_۰۶	پیدا کردن همسر مناسب برایم دشوار است.	۳/۰۴	۱/۳۲	-۰/۳۵	-۱/۰۹
q_۰۷	ازدواج می‌تواند زمینه رشد شخصی را فراهم کند.	۳/۲۸	۱/۲۲	۰/۰۹	-۰/۷۷
q_۰۸	به موفقیت ازدواج خوش‌بین نیستم.	۳/۷۹	۱/۲۴	-۰/۶۴	-۰/۷۰
q_۰۹	ازدواج موفق به تلاش و تعهد دو طرف نیاز دارد.	۴/۳۴	۱/۲۳	-۱/۹۲	۲/۴۶
q_۱۰	ترجیح می‌دهم بدون ازدواج زندگی کنم.	۳/۶۲	۱/۴۲	-۰/۶۰	-۰/۹۵
q_۱۱	ازدواج را محدودکننده آزادی می‌دانم.	۳/۸۲	۱/۳۳	-۰/۷۸	-۰/۶۶
q_۱۲	ازدواج می‌تواند حس تعلق ایجاد کند.	۲/۹۸	۱/۰۷	-۰/۰۹	-۰/۲۹
q_۱۳	در ازدواج، حفظ استقلال و حریم شخصی ممکن است.	۳/۵۷	۱/۱۱	-۰/۷۳	۰/۰۳
q_۱۴	آینده ازدواج برایم روشن و امیدوارکننده است.	۳/۳۵	۱/۲۱	-۰/۲۳	-۰/۴۰
q_۱۵	از تعهد بلندمدت می‌ترسم.	۴/۴۱	۰/۹۴	-۱/۹۳	۳/۷۵
q_۱۶	اگر شرایط فراهم باشد، ازدواج را انتخاب می‌کنم.	۳/۸۱	۱/۱۹	-۰/۹۱	۰/۰۱
q_۱۷	برای من مهم است که همسر آینده‌ام احساسات و نیازهایش را با من به‌صورت صریح بیان کند.	۴/۵۷	۰/۹۰	-۲/۶۳	۶/۹۹
q_۱۸	برای من مهم است که همسر آینده‌ام در گفتگو با من صادق باشد.	۴/۶۴	۰/۹۱	-۲/۸۰	۷/۳۸
q_۱۹	برای من مهم است که همسر آینده‌ام به نظرها و مرزهای من احترام بگذارد.	۴/۶۹	۰/۸۸	-۳/۱۶	۹/۴۲
q_۲۰	برای من مهم است که همسر آینده‌ام هنگام اختلاف، به‌جای پرخاشگری، دنبال راه‌حل مشترک باشد.	۴/۵۹	۰/۹۵	-۲/۴۷	۵/۴۸
q_۲۱	برای من مهم است که همسر آینده‌ام درآمد کافی و نسبتاً پایدار داشته باشد.	۳/۰۷	۱/۴۱	-۰/۲۹	-۱/۲۲
q_۲۲	برای من مهم است که همسر آینده‌ام شغل یا منبع درآمد خود را حفظ کند.	۳/۱۱	۱/۲۷	-۰/۴۱	-۰/۸۷
q_۲۳	برای من مهم است که همسر آینده‌ام توان یا برنامه مشخصی برای تأمین مسکن مستقل داشته باشد.	۳/۰۱	۱/۳۲	-۰/۲۵	-۱/۰۸

کد	گویه	M	SD	چولگی	کشیدگی
q_۲۴	برای من مهم است که همسر آینده‌ام بتواند درآمد و هزینه‌های زندگی را برنامه‌ریزی و مدیریت کند.	۳/۶۰	۱/۲۳	-۰/۸۷	-۰/۱۱
q_۲۵	برای من مهم است که همسر آینده‌ام با خانواده من با احترام و همکاری رفتار کند.	۴/۳۸	۱/۰۵	-۱/۸۷	۲/۸۳
q_۲۶	برای من مهم است که همسر آینده‌ام مسئولیت‌های خانه و زندگی مشترک را بپذیرد.	۴/۳۹	۰/۹۷	-۱/۹۷	۳/۸۹
q_۲۷	برای من مهم است که خانواده‌ام همسر آینده‌ام را بپذیرند.	۴/۵۴	۰/۹۵	-۲/۴۶	۵/۸۲
q_۲۸	برای من مهم است که همسر آینده‌ام با خانواده خودش رابطه سالم و محترمانه داشته باشد.	۴/۵۵	۰/۹۴	-۲/۵۲	۶/۱۱
q_۲۹	برای من مهم است که همسر آینده‌ام از سلامت جسمی مناسبی برخوردار باشد.	۴/۳۵	۰/۹۸	-۲/۰۶	۴/۴۲
q_۳۰	برای من مهم است که همسر آینده‌ام به بهداشت و آراستگی خود توجه کند.	۴/۴۰	۱/۰۳	-۲/۰۳	۳/۷۴
q_۳۱	برای من مهم است که ظاهر و اندام همسر آینده‌ام با ترجیحات من تناسب داشته باشد.	۳/۹۲	۱/۰۰	-۱/۰۸	۱/۳۵
q_۳۲	برای من مهم است که همسر آینده‌ام بتواند هیجان‌های خود را به‌صورت سالم مدیریت کند.	۴/۲۱	۱/۰۳	-۱/۵۹	۲/۳۹
q_۳۳	برای من مهم است که همسر آینده‌ام در ارزش‌های اخلاقی مهم با من هم‌نظر باشد.	۳/۶۷	۱/۰۷	-۱/۰۰	۰/۷۰
q_۳۴	برای من مهم است که همسر آینده‌ام در رابطه زناشویی وفادار بماند.	۴/۱۳	۱/۰۷	-۱/۴۲	۱/۶۱
q_۳۵	برای من مهم است که همسر آینده‌ام حریم خصوصی و استقلال من را رعایت کند.	۳/۸۹	۱/۰۸	-۰/۹۹	۰/۶۰
q_۳۶	برای من مهم است که همسر آینده‌ام دیدگاهی مشابه من درباره نقش‌های خانوادگی داشته باشد.	۳/۷۲	۱/۱۳	-۰/۶۵	-۰/۲۶
q_۳۷	برای من مهم است که همسر آینده‌ام حداقل سطح تحصیلات مورد نظر من را داشته باشد.	۳/۰۷	۱/۳۰	-۰/۴۱	-۰/۹۹
q_۳۸	برای من مهم است که همسر آینده‌ام به یادگیری و مطالعه علاقه داشته باشد.	۳/۲۲	۱/۲۱	-۰/۱۵	-۰/۸۷
q_۳۹	برای من مهم است که بتوانم با همسر آینده‌ام درباره موضوع‌های فکری و	۳/۵۰	۱/۱۷	-۰/۶۱	-۰/۳۶

کد	گویه	M	SD	چولگی	کشیدگی
	فرهنگی گفتگوی عمیق داشته باشم.				
q_۴۰	برای من مهم است که همسر آینده‌ام از ادامه تحصیل یا پیشرفت شغلی من حمایت کند.	۳/۷۸	۱/۰۹	۰/۸۵-	۰/۲۸

پیوست ه: یادداشت داده و بازتولیدپذیری

داده‌های این گزارش از طرح ثبت‌شده «نگرش به ازدواج و معیارهای همسرگزینی» در سامانه پژوهش کلاب روان استخراج شده است. شناسه طرح rp_۶۳۲c۴cbe۲bf۴۳۸d۱۹۳۶d و نامک (slug) آن ۱۴۰۵-nagaresh-azdvaj-va-moayarha است. داده خام ۲۷۸ پاسخ کامل را شامل می‌شود و در زمان تهیه این گزارش، وضعیت طرح «بسته» و تعداد پاسخ برابر هدف ۳۰۰ بوده است.

داده‌ها در دو قالب در دسترس هستند: فایل CSV خام با متن کامل سؤالات و فایل CSV تحلیلی با نام متغیرهای انگلیسی. فایل شناسنامه XLSX و سینتکس SPS نیز از سامانه دریافت شده است. در تحلیل حاضر، گویه‌های معکوس بر اساس سینتکس سامانه معکوس شدند و میانگین هر بُعد از همه چهار گویه محاسبه شد. این تصمیم برای رفع ناسازگاری نسخه اولیه سینتکس (که سه گویه را در محاسبه میانگین آورده بود) اتخاذ شد.

برای بازتولید نتایج، ترتیب مراحل زیر پیشنهاد می‌شود: نخست، دریافت فایل CSV تحلیلی و بررسی یکتایی شناسه‌ها؛ دوم، معکوس‌سازی گویه‌های ۳، ۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۱ و ۱۵؛ سوم، محاسبه میانگین نگرش و شش بُعد؛ چهارم، بررسی آلفای کرونباخ؛ پنجم، محاسبه همبستگی‌ها، آزمون‌های t، ANOVA و رگرسیون؛ و ششم، اجرای تحلیل حساسیت با حذف پاسخ‌های یکنواخت. تمام اعداد این گزارش با این مراحل قابل بازتولید است.

نکته مهم: به دلیل ماهیت داده‌های خودگزارشی، بی‌نام و آنلاین، هیچ نتیجه فردی در این گزارش ارائه نشده است. همچنین، اعداد و نمودارها برای تحلیل گروهی و آموزشی تهیه شده‌اند و نباید برای تشخیص یا برچسب‌گذاری فردی استفاده شوند.

محل دسترسی به پاسخ‌نامه و داده‌های سایت

پاسخ‌نامه این پژوهش و داده‌های پاسخ‌دهندگان در بخش «پژوهش» سایت کلاب روان، به نشانی

https://clubravan.ir/#research، در دسترس مالک طرح و مدیر سامانه قرار دارد. در این گزارش، همان ۲۷۸ پاسخ کامل استخراج و تحلیل شده است.

پیوست و: خلاصه پیشنهادهای عملی

جدول زیر یافته‌های کلیدی پژوهش را به پیشنهادهای عملی برای سه گروه مخاطب پیوند می‌دهد. این پیشنهادها جنبه راهنمای اولیه دارند و اجرای آن‌ها باید با توجه به محدودیت‌های نمونه و بافت هر مرکز تنظیم شود.

جدول ۲۷. پیوند یافته‌های کلیدی با پیشنهادهای عملی

یافته کلیدی	مخاطب	پیشنهاد عملی
اهمیت بالای معیارهای ارتباطی و خانوادگی	مشاوران پیش از ازدواج	**گنجاندن تمرین گفتگو درباره بیان هیجان، حل تعارض، مرزها و انتظارات خانوادگی در جلسات مشاوره.**
رابطه مثبت نگرش به ازدواج با اهمیت ابعاد تحصیلی و اقتصادی	برنامه‌ریزان آموزشی	**طراحی کارگاه‌های سواد انتخاب همسر با تمرکز بر هماهنگی ارزشی، برنامه‌ریزی مالی و حمایت از رشد تحصیلی و شغلی.**
تفاوت معنادار زنان و مردان در اهمیت معیارها	مشاوران و پژوهشگران	**پرهیز از تفسیر تفاوت‌ها به‌عنوان ویژگی ذاتی؛ بررسی انتظارات نقش، فشار اقتصادی و تجربه‌های فرهنگی در جلسات.**
میانگین پایین‌تر معیارها در افراد مطلقه	مراکز مشاوره پس از طلاق	**بررسی تجربه شکست، اولویت‌های جدید و نیاز به استقلال و امنیت در مشاوره‌های پس از طلاق.**
غلبه موانع اقتصادی و دشواری پیدا کردن همسر مناسب	سیاست‌گذاران و مدیران شهری	**ترکیب حمایت‌های مسکن و اشتغال با برنامه‌های تسهیل آشنایی سالم و آموزش مهارت‌های رابطه.**
کفایت متوسط یا کم فرصت آشنایی در شهر	سکوهای آشنایی و نهادهای محلی	**ایجاد فضاهای اجتماعی و آموزشی برای آشنایی سالم، با رعایت حریم خصوصی و پرهیز از فشار و تبلیغ یک الگوی واحد.**

در اجرای این پیشنهادها باید به سه اصل توجه شود: نخست، پرهیز از تجویز یک سبک زندگی به‌عنوان تنها مسیر ارزشمند؛ دوم، حفظ محرمانگی و اختیار افراد در تصمیم‌گیری؛ و سوم، ترکیب مداخلات روان‌شناختی با اقدامات ساختاری، زیرا یافته‌ها نشان دادند نگرش مثبت به ازدواج به‌تنهایی برای رفع موانع کافی نیست.

جمله‌های کلیدی برای ارائه شفاهی

- این پژوهش، نگرش به ازدواج و اهمیت شش حوزه معیارهای همسرگزینی را در ۲۷۸ بزرگسال هرگز ازدواج‌نکرده و مطلقه بررسی کرد.
- نگرش کلی نمونه نسبتاً مثبت بود؛ میانگین ۳/۴۸ از ۵ و ۵۴ درصد در طبقه مثبت یا خیلی مثبت.
- معیارهای ارتباطی و عاطفی (۴/۶۲) و خانوادگی و اجتماعی (۴/۴۶) مهم‌ترین ابعاد بودند.
- معیارهای اقتصادی و شغلی (۳/۲۰) و تحصیلی و فرهنگی (۳/۳۹) کمترین اهمیت نسبی را داشتند.
- نگرش به ازدواج با هر شش بُعد رابطه مثبت و معنادار داشت؛ قوی‌ترین همبستگی با ابعاد تحصیلی و اقتصادی بود.
- زنان در نگرش و همه ابعاد معیارها میانگین بالاتری از مردان داشتند، اما این تفاوت را نباید ذاتی تفسیر کرد.
- موانع اقتصادی، پیدا نکردن همسر مناسب و اولویت دادن به تحصیل یا شغل، مهم‌ترین موانع گزارش‌شده بودند.
- نتیجه کاربردی: مداخلات مؤثر باید هم‌زمان بر نگرش، مهارت‌های ارتباطی، انتظارات خانوادگی و موانع ساختاری تمرکز کنند.
- نکته روش‌شناختی: طرح پژوهش همبستگی و مقطعی است؛ بنابراین یافته‌ها رابطه را نشان می‌دهند، نه علّیت را.
- نکته تفسیری: تفاوت‌های جنسیتی و تأهلی را باید در بستر فرهنگی، اقتصادی و ترکیب نمونه فهمید.
- برای ارائه، بر سه عدد کلیدی تأکید کن: نگرش ۳/۴۸ از ۵، اهمیت ارتباطی ۴/۶۲، و مانع اقتصادی ۴۳/۹ درصد.
- پیشنهاد برای پژوهش آینده: نمونه‌گیری احتمال‌محور، تحلیل عاملی تأییدی و بررسی طولی تغییر نگرش و معیارها.

این گزارش با تأکید بر شفافیت روش، تفکیک نگرش از موانع ساختاری و پرهیز از تفسیر علّی، می‌تواند به‌عنوان نسخه پایه برای ارائه دانشگاهی و بازبینی استاد راهنما استفاده شود.

پیوست ز: چک‌لیست کنترل کیفیت پژوهش

این چک‌لیست برای بازبینی نهایی پیش از ارائه دانشگاهی تدوین شده است. هر بند باید با مستندات پژوهش تطبیق داده شود.

جدول ۲۸. چک‌لیست کنترل کیفیت و مستندات لازم

بخش	پرسش کنترل	وضعیت در نسخه حاضر
عنوان	آیا متغیرها، جامعه و نوع رابطه در عنوان مشخص است؟	**بله؛ عنوان بازنگری شد.**
چکیده	آیا هدف، روش، نمونه و یافته‌های اصلی آمده است؟	**بله؛ بر پایه ۲۷۸ پاسخ.**

بخش	پرسش کنترل	وضعیت در نسخه حاضر
بیان مسئله	آیا چه، کجا، چه زمانی، چرا و برای چه کسانی روشن است؟	**بله؛ در شش بخش.**
پیشینه	آیا منابع از ۲۰۲۱ یا ۱۴۰۱ به بعد انتخاب شده‌اند؟	**بله؛ منابع قدیمی حذف شدند.**
روش	آیا نوع طرح، جامعه، نمونه و ابزارها دقیق توصیف شده‌اند؟	**بله؛ با جزئیات اجرایی.**
پایایی	آیا آلفای کرونباخ همه مقیاس‌ها گزارش شده است؟	**بله؛ دامنه ۰/۹۰۱ تا ۰/۹۷۱.**
تحلیل	آیا مفروضه‌ها، اندازه اثر و نرم‌افزار گزارش شده‌اند؟	**بله؛ SPSS و تحلیل حساسیت.**
یافته‌ها	آیا جداول با متن و نمودارها هم‌خوان هستند؟	**بله؛ بازبینی شد.**
محدودیت‌ها	آیا محدودیت نمونه، طرح مقطعی و ابزار آمده است؟	**بله؛ در فصل ششم.**
منابع	آیا همه منابع در متن و فهرست منابع هم‌خوان‌اند؟	**بله؛ فهرست بازنگری شد.**
صفحه‌آرایی	آیا متن، جدول‌ها و ستون‌ها راست‌چین و خوانا هستند؟	**بله؛ با فونت‌های** B Nazanin و B Yekan.